

**T.C.
HİTİT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI**

**DİNDARLIĞIN EVLİLİK DOYUMU ÜZERİNDEKİ
ETKİSİNİN ARAŞTIRILMASI**

Yüksek Lisans Tezi

Neslihan BAKAL

Çorum 2021

**DİNDARLIĞIN EVLİLİK DOYUMU ÜZERİNDEKİ
ETKİSİNİN ARAŞTIRILMASI**

Neslihan BAKAL

**Sosyal Bilimler Enstitüsü
Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı**

Yüksek Lisans Tezi

**Tez Danışman
Prof. Dr. Şaban HAKLI**

ÇORUM 2021

KABUL VE ONAY

Neslihan Bakal tarafından hazırlanan ‘Dindarlığın Evlilik Doyumu Üzerindeki Etkisinin Araştırılması’ başlıklı bu çalışma, 11.02.2021 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği / oyçokluğu ile başarılı bulunarak yüksek lisans / doktora / sanatta yeterlilik tezi olarak kabul edilmiştir.

İmza

(Prof. Dr. Muammer CENGİL) (Başkan)

İmza

(Prof. Dr. Şaban HAKLI) (Danışman)

İmza

(Doç. Dr. Muhammed KIZILGEÇİT)

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. Muhammed Asif YOLDAŞ

Enstitü Müdürü

TC
HİTİT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını beyan ederim. (11/02/2021)

Neslihan Bakal

ÖZET

BAKAL, Neslihan. *Dindarlığın Evlilik Doyumu Üzerindeki Etkisinin Araştırılması* (Yüksek Lisans Tezi), Çorum, 2021.

Evlilik doyumu, eşlerin kendi evliliklerini genel olarak değerlendirdiğinde, evliliklerinden elde ettikleri hissi durum ve evliliklerine dair zihinsel algıları olarak tanımlanabilir. Cinsiyet, yaş, evlenme yaşı evlilik süresi, ekonomik durum, çocukların sayısı ve eğitim durumu gibi evlilik doyumunu etkileyen pek çok demografik faktör bulunmakla birlikte dindarlık da evlilik doyumunu etkileyen değişkenlerden birisidir. Bu araştırmada, bireylerin dini motivasyon ile evlilik doyumu düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesini amaçlamıştır. Bu amaç doğrultusunda, bireylerin evlilik doyumu düzeylerinin cinsiyet, evlilik süresi, çocuk sayısı, eğitim durumu ve ekonomik durumlarına göre farklılaşp farklılaşmadığı ve dindarlık ile evlilik doyumu arasında ilişki olup olmadığı incelenmiştir. Araştırmamız üç bölümden oluşmaktadır; evlilik ve evlilik doyumu, din, dindarlık ve aile, araştırma bulguları ve yorumları.

Araştırmanın evrenini, 2020 yılı Kayseri ili, Kocasinan ve Talas merkez ilçelerinde yaşayan evli bireylerden oluşmaktadır. Araştırmanın örnekleme ise çeşitli meslek gruplarına mensup, farklı ekonomik seviye ve eğitim seviyesine sahip, farklı yaş gruplarından 137'si kadın, 73'ü erkek 210 katılımcıdan oluşmaktadır. Örnekleme alınan katılımcılar olasılıksız örnekleme yöntemlerinden gelişigüzel örnekleme yoluyla seçilmiştir. Araştırma kapsamında elde edilen veriler Sosyal Bilimler İstatistiksel Paket Programı (SPSS) 21.0. ile çözümlenmiştir. Veri toplama araçları olarak; Evlilik Doyum Ölçeği ve Deruni Dindarlık Ölçeği kullanılmıştır. Kayıp veride örüntü olup olmadığı Little's MCAR testi ile irdelenmiştir.

Araştırmada elde edilen bulgulara göre, evlilik doyumu ile cinsiyet, evlilik süresi, ekonomik durum, çocukların sayısı ve eğitim durumu değişkenleri arasında anlamlı bir farklılığa ulaşılamamıştır. Ayrıca dindarlık ile evlilik doyumu arasında anlamlı bir farklılığa ulaşılamamıştır.

Anahtar Kelimeler: Evlilik, Dindarlık, Evlilik Doyumu, İlişki, Eğitim.

ABSTRACT

BAKAL, Neslihan. *Investigating The Effect of the Religiosity on Marital Satisfaction*, (Master 's Thesis), Çorum, 2020.

Marital satisfaction can be defined as the mental perception of spouses about their own marriage and the feeling that they get from the marriage when evaluating the marriage in general. Although there are many demographic factors like gender, age, marital age, duration of marriage, economic status, the number of children and education level, religiosity is also one of the variables that affects the marital satisfaction. This study aimed to examine the relationship between the religious motivation and the marital satisfaction level of individuals. For this purpose, it has been examined whether the levels of marital satisfaction of individuals differ according to the gender, duration of marriage, number of children, educational status and economic status, and whether there is a relationship between religiosity and marital satisfaction. The study consists of three sections; marriage and marital satisfaction, religion, religiosity and family, findings and interpretations.

The population of our study consists of married people living in Kocasinan and Talas, Kayseri. The sample of the study consists of 137 females and 73 males, 210 people in total, from different groups of age, from various occupations with different economic and education level. Participants were selected by random sampling methods being one of the improbable sampling methods. The data collected in the scope of research is solved by Social Sciences Statistical Packet Program (SPSS) 21.0. Marital Life Scale and Deruni Religiosity Scale were used as Data Collection Means and it was examined by Little's MCAR test.

According to the findings obtained in the study, there was no significant difference between gender, duration of marriage, number of children, educational status, economic status, and marital satisfaction. In addition, there was no significant difference between the religiosity and marital satisfaction.

Key words: Marriage, Religiosity, Marital satisfaction, Relationship, Education.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET	I
ABSTRACT.....	II
İÇİNDEKİLER	III
KISALTMALAR.....	VII
TABLolar LİSTESİ.....	VIII
ÖN SÖZ.....	IX
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. EVLİLİK.....	7
1.1.1 Biyolojik Motivasyon.....	7
1.1.2 Psikolojik Motivasyon	8
1.1.3 Sosyal Motivasyon	8
1.1.4 Ekonomik Motivasyon	9
1.2. EVLİLİK DOYUMU.....	10
1.2.1 Evlilik Doyumunun Boyutları.....	11
1.2.1.1 Diyadik (Karşılıklı) Uzlaşma	11
1.2.1.2 Diyadik (Karşılıklı) Memnuniyet.....	12
1.2.1.3 Hissi İfade	12
1.2.1.4 Diyadik (Karşılıklı) Uyum	12
1.2.2 Evlilik Doyumu Kuramları	13

1.2.2.1 Sosyal Mübadele Kuramı	13
1.2.2.2 Yükleme Kuramı	14
1.2.2.3 Kriz Modeli	14
1.2.2.4 Bağlanma Kuramı	15

İKİNCİ BÖLÜM

DİN, SOSYODEMOGRAFİK DEĞİŞKENLER VE EVLİLİK DOYUMU

2.1 DİN NEDİR?	17
2.1.1 Din Tanımları	18
2.1.1.1 Özsel (Substansiyel) Din Tanımları	18
2.1.1.2 İşlevsel (Fonksiyonel) Din Tanımları	18
2.1.1.2 Özsel Ve İşlevsel Din Tanımları	19
2.2 DİNDARLIK NEDİR?	20
2.2.2 ALLPORT'UN DİNDARLIK TANIMLARI	22
2.2.2.1 İç Gdümlü Dindarlık	22
2.2.2.2 Dış Gdümlü Dindarlık	22
2.3 DİNDARLIĞIN BOYUTLARI	23
2.3.1 İnanç Boyutu {The Belief Dimension}:	23
2.3.2 Dinsel Uygulama Boyutu (Religious Practice Dimension):	23
2.3.3 Tecrübe Boyutu {The Experience Dimension}:	23
2.3.4 Bilgi Boyutu (The Knowledge Dimension):	24
2.3.5-Etki Boyutu (The Consequences Dimension):	24
2.4 DİN, EVLİLİK DOYUMU VE AİLE	24
2.4.1 Evlilik Doymu, Evlilik Kavramı ve Dindarlık İlişkisi	26
2.4.2 Evlilik Doymu, İlişki Devamlılığı ve Dindarlık İlişkisi	27
2.4.3 Evlilik Doymu, Evlilik Çatışması, Evlilikte Problem Çözme ve Dindarlık İlişkisi	28

2.4.4 Evlilik Doyumu, Boşanmave Dindarlık İlişkisi	29
2.4.5 Evlilik Doyumu, Dini Benzerlik ve Dindarlık İlişkisi	31
2.4.6 Evlilik Doyumu, Dini Başa Çıkma ve Dindarlık İlişkisi	32
2.4.7 Evlilik Doyumu, Değerler ve Dindarlık İlişkisi	34
2.5. EVLİLİK DOYUMU İLE SOSYODEMOGRAFİK DEĞİŞKENLER ARASINDAKİ İLİŞKİLER	36
2.5.1 Evlilik Yaşı Ve Evlilik Doyumu	36
2.5.2 Cinsiyet Ve Evlilik Doyumu	37
2.5.3 Ekonomik Durum Ve Evlilik Doyumu	38
2.5.4 Eğitim Durumu Ve Evlilik Doyumu	39
2.5.5 Evlilik Süresi Ve Evlilik Doyumu	41
2.5.6 Çocuk Sahibi Olma Ve Evlilik Doyumu	43

3. BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN BULGULARI VE TARTIŞMA

3.1 KATILIMCILARA AIT BETİMSEL İSTATİSTİKLER	45
3.2 NORMALLIK ANALIZI	47
3.3-EVLİLİK YAŞAMI ÖLÇEĞİNDEN ELDE EDİLEN PUANLAR CINSİYETE GÖRE FARKLILAŞMAKTA MIDIR?	48
3.4 EVLİLİK YAŞAMI ÖLÇEĞİNDEN ELDE EDİLEN PUANLAR EKONOMİK DURUMA GÖRE FARKLILAŞMAKTA MIDIR?	49
3.5 EVLİLİK YAŞAMI ÖLÇEĞİNDEN ELDE EDİLEN PUANLAR ÖĞRENİM DURUMUNA GÖRE FARKLILAŞMAKTA MIDIR?	50
3.6 EVLİLİK YAŞAMI ÖLÇEĞİNDEN ELDE EDİLEN PUANLAR ÇOCUK SAYISINA GÖRE FARKLILAŞMAKTA MIDIR?	52
3.7-EVLİLİK YAŞAMI ÖLÇEĞİNDEN ELDE EDİLEN PUANLAR EVLİLİK SÜRESİNE GÖRE FARKLILAŞMAKTA MIDIR?	54

3.8- DİNİ MOTİVASYON ÖLÇEĞİ VE EVLİLİK YAŞAMI ÖLÇEK PUANLARI ARASINDA ANLAMLILIK BİR İLİŞKİ VAR MIDIR?	56
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	58
KAYNAKÇA.....	61
EKLER.....	72
EK-1 Kişisel Bilgi formu	72
EK-2 Evlilik Yaşamı Ölçeği	73
Ek-3 Deruni Dindarlık Ölçeği.....	75

KISALTMALAR

Aug	: August
Çev.	: Çeviren
ÇÜİFD	: Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi
(DMÖ)	: Dini Motivasyon Ölçeği
Ed.	: Edition
(EYÖ)	: Evlilik Yaşamı Ölçeği
Feb.	: February
Fwu	: Frontier Women University
IOSR	: The International Organization of Scientific Research
Ipedr	: Internet Protocol Detail Record
J. Fam.	: Journal of Family
JHSS	: Journal of Health and Sport Sciences
J. Reprod Infertil	: Journal of Reproduction Infertility
J. Psychiatry Behav.	: Journal of Psychiatry Behavioral
Med. Journal	: Medical Journal
Phd. Diss.	: Phd dissertation
Sci	: Science
Sefad	: Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi
Sep	: September
Spss	: Statistical Package for the Social Sciences.
sy.	: Sayı
TC.	: Türkiye Cumhuriyeti
vb.	: Ve benzeri
vd.	: Ve diğerleri
y.y	: Yıl yok

TABLolar DİZİNİ

Tablo	Sayfa
Tablo 3.1 Katılımcılara Ait Demografik Özellikler.....	45
Tablo 3.2 Normallik testi.....	47
Tablo 3.3 EYÖ puanlarının cinsiyete göre karşılaştırılması.....	48
Tablo 4.4 EYÖ puanlarının ekonomik duruma göre karşılaştırılması.....	49
Tablo 3.5 EYÖ puanlarının öğrenim düzeyi gruplarına göre karşılaştırılması.....	50
Tablo 3.6 EYÖ puanlarının çocuk sayısına göre oluşturulan gruplara göre karşılaştırılması	52
Tablo 3.7 EYÖ puanlarının evlilik süresine göre oluşturulan gruplar arasında karşılaştırılması.....	55
Tablo 3.8 DMÖ ve EYÖ ölçekleri arasındaki korelasyon.....	56

ÖN SÖZ

Geçmişten günümüze değişen yaşam koşulları nedeniyle evliliğin yapısında değişiklikler meydana gelmiştir. Evlilikte rollerin ön planda sevginin ikinci planda olduğu evlilik modelinden, bireylerin evlilikten elde ettikleri bireysel doyumun ön planda olduğu evlilik modeline doğru evrilmiştir.

Geçmişten günümüze değişmesine rağmen hala toplumsal anlamda varlığını sürdüren evlilik kurumuyla yakından ilişkili olan evlilik doyumu kavramı, pek çok araştırmaya konu olmuş ve bu kavrama dair pek çok araştırma yapılmıştır.

Evlilik doyumunu etkilediği düşünülen pek çok değişken vardır, bunlardan biri de hiç şüphesiz dindarlıktır. Din, bireylerin kişiliğini, insan ilişkilerini yakından etkilemekte ve bireylere hayata bakış açısı ve yaşam tarzı kazandırmaktadır. Bireyi ben yapan ve hayata bakışını şekillendiren bir olgunun evlilik hayatını ve ilişkilerini etkilemesi kaçınılmazdır. Bireylerin dindarlık durumu, evlilik hayatı boyunca bireylerin çift ilişkileri, karşılaştıkları problemleri çözme tarzları, çiftin boş zaman aktiviteleri, aile içi harcamaları, gibi evliliğin pekçok yönünü etkilemektedir.

Bu çalışma, Kayseri’de ikamet eden evli bireylerin dindarlık durumlarının evlilik doyumuna etkisinin olup olmadığının araştırılması amacıyla hazırlanmıştır.

Araştırmamız giriş ve üç ana bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde, araştırmanın konusu ve amacı, temel ve alt problemler, hipotezler, uygulama ve sınırlılıklar, araştırmanın evren ve örnekleme, veri toplama araçları ve verilerin değerlendirilmesi hakkında bilgi verilmiştir. Birinci bölümde, evlilik ve evlilik doyumunun boyutları ve evlilik kuramları, ikinci bölümde, din ve dindarlık tanımları, dindarlığın boyutları, din, evlilik doyumu ve aile arasındaki ilişkiler, evlilik doyumu ve sosyodemografik değişkenler arasındaki ilişkiler aktarılmaya çalışılmıştır. Üçüncü bölümde ise bilgi toplama araçları ile elde edilen bilgiler, istatistiksel olarak analiz edilmiş ve araştırma sonucunda elde edilen bulgular değerlendirilmiştir.

Tez sürecim boyunca desteğini benden esirgemeyen kıymetli hocalarım Prof. Dr. Şaban HAKLI ve Prof. Dr. Muammer CENGİL'e teşekkürlerimi sunarım. Çalışmama jüri üyesi olarak yaptığı değerli katkılarından dolayı Doç. Dr. Muhammed KIZILGEÇİT'e çok teşekkür ederim.

Tez araştırmam boyunca kaynaklara ulaşmamda yardımcı olan, bana rehberlik eden ve beni yüreklendiren değerli ablam Züleyha YUVACI'ya teşekkürü bir borç bilirim.

Tüm hayatım boyunca, ayaklarımın üstünde dimdik durmamı öğütleyen ve bunu sağlayan biricik fedakar Annem Miyase HALAT'a, bugünlere gelmemde beni hep destekleyip, ufkumu açan ve cesaretlendiren Canım Babam Aziz HALAT'a ve birbirinden değerli kardeşlerime yürekten teşekkür ediyorum.

Son olarak, hayatımın en büyük şansı, kıymetli eşim Ahmet BAKAL'a ve gözümün nuru evlatlarım Ahmet Esat BAKAL ve Mahmut Kerem BAKAL'a şükranlarımı sunarım.

GİRİŞ

1. ARAŞTIRMANIN KONUSU VE AMACI

Evlilik, bireylerin psikolojik, biyolojik ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla biraraya geldiği çok önemli sosyal bir kurumdur. İnsanlar, temelde sevmek, sevilmek, beğenilmek, değer görmek, cinsel ihtiyaçlarını gidermek, çocuk sahibi olmak gibi ihtiyaçlarını toplumsal normlara uygun olarak gerçekleştirmek için evlenirler. Son yıllarda, değişen yaşam koşulları ile birlikte evlilik hayatını mutlu, huzurlu sürdürebilmek zorlaşmıştır. Bu bağlamda, bir evliliğin nasıl sağlıklı ve mutlu yürütülebileceği ile ilgili pekçok araştırma yapılmış ve yapılan bu çalışmalarda, kaliteli bir evliliği tanımlamak için evlilik uyumu, evlilik doyumu, evliliğin kalitesi gibi kavramlar üzerinde durulmuştur.

Literatüre bakıldığında, evlilik uyumu kavramının, evlilik doyumu ve mutluluğunu kapsayan geniş bir kavram olduğunu vurgulanmaktadır.

Larson ve Holman'a göre, evlilik kalitesi, çiftlerin evliliklerine dair yaptığı öznel değerlendirmedir.¹

Tezer'e göre evlilik doyumu, bireyin kendi evlilik ilişkisindeki gereksinimlerinin karşılanma derecesine ilişkin algısı olarak tanımlanabilir.²

Evlilik uyumu, Kowsar ve Rahim'e göre, ilişkide maksimum doyuma ulaşmak için çiftlerin yeni iletişim tarzı ve davranışı benimseme, varolan davranışı değiştirme ve yeniden düzenleme sürecidir.³

Çatal ve Kalkan, evlilik doyumunu etkileyen faktörleri, çiftlerin ele alınan aile içi sorumluluk, bütçe, karar verme, akrabalar ve arkadaşlarla ilişkiler, boş zamanların değerlendirilmesi, problem çözme, duyguların ifade edilmesi, değerler ve beklentiler gibi

¹ Jeffry H. Larson ve B. Holman. "Premarital Predictors of Marital Quality and Stability." *Family Relations* 43, Issue 2 (1994): 228.

² Esin Tezer, "Evlilik İlişkisinden Sağlanan Doyum: Evlilik Yaşamı Ölçeği", *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2, sy.7 (1996): 1.

³ Heena Kowsar ve Abdul Rahim, "Assessment On Marital Adjustment Of Men With Respect To Their Length Of Marital Life, Level Of Education And Income Levels", *International Journal Of Advance Research, Ideas And Innovations In Technology*, 5 Issue 1 (2019): 108.

ev içi konuların paylaşımı ve eşlerin gayretlerini birleştirmeleri olarak ifade etmektedir.⁴ Billingsley ve arkadaşları ise yaptığı araştırmada evlilik doyumunu etkileyen faktörleri ilişkinin kalıcılığı, sevgi, cinsellik, kişilik uyumu, ortak hobiler, iletişim, karar verme, yakınlık ve din olarak ifade etmişlerdir.⁵ Giblin, bireylerin evlilik doyumunu etkileyen etmenlerden biri olan dindarlığın, evliliğin iletişimi, çatışma çözme, karar verme ve cinsellik gibi birçok boyutunu etkilediğini tartışmaktadır.⁶ Bu bağlamda, mevcut araştırmanın amacı; bireylerin dini motivasyon ile evlilik doyumunu düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Amaç doğrultusunda bireylerin evlilik doyumunu düzeylerinin bireylerin cinsiyet, yaş, evlilik süresi, çocuk sayısı, eğitim durumu ve ekonomik durumlarına göre farklılaşp farklılaşmadığı ve Dini Motivasyon Ölçeği (DMÖ) ile Evlilik Yaşamı Ölçeği (EYÖ) arasında ilişki olup olmadığı incelenmiştir. Kişilerin dindarlık seviyelerinin evlilik doyumuna etkisinin olup olmadığının incelenmesinin literatüre katkısı olacağı düşünülmüştür.

2. ARAŞTIRMANIN TEMEL PROBLEMİ VE ALT PROBLEMLER

Kişilerin birbirini anlaması, duygu ve düşüncelerini net bir şekilde karşı tarafa aktarabilmesi, birbirlerini algılama biçimleri, bireylerarası ilişkilerin sağlıklı olabilmesi açısından son derece önem taşımaktadır.⁷ Aile bir sistem olarak düşünüldüğünde bu sistemi yürüten ve olumlu veya olumsuz yönlendirenler ise eşlerdir. Bu yönlendirmeyi etkileyen bir çok unsur bulunmaktadır. Bu unsurlardan birisi ise evlenecek olan bireylerin dindarlık durumlarıdır. Evlilik kararı almadan önce, kişi kendi kişisel özelliklerinin farkında olmalı, eş adayından beklentileri ve evlenmeyi istediği kişinin bu beklentilere sahip olup olmadığını çok iyi değerlendirmesi gerekmektedir.

Evlenecek bireylerin bu kriterlere kişilerin dindarlık durumlarını da eklemeleri daha sağlıklı olacaktır. Çünkü din, kişinin tüm hayatını etkileyen çok önemli bir olgudur. Dine

⁴ Meliha Tekin Çatal, ve Melek Kalkan, “Evli Bireylerin Evlilik Değerleri, Evlilik Doyumu Ve Evlilik Tipleri”, *Yaşam Becerileri Psikoloji Dergisi*, 3(6) (2019): 181.

⁵ Bradley R. Vanover, "Important Factors in Marital Success and Satisfaction: Marriage Counselors' Perspectives" (Phd diss., St. Catherina University, 2016), 10.

⁶ Olga S. Hünler ve Tülin Gençöz, “Boyun Eğici Davranışlar ve Evlilik Doyumu İlişkisi: Algılanan Evlilik Problemleri Çözümünün Rolü”, *Türk Psikoloji Dergisi*, Sy.18 (51) (2003): 125.

⁷ Metehan Çelik, “Evlilik Doyum Ölçeği Geliştirme”, (Doktora Tezi , Çukurova Üniversitesi, 2006), 13.

göre bireylerin neslinin devamını sağlamasının yanısıra mutluluğa açılan kapı da, ancak evlilik ile olabilmektedir. Alanda yapılan çalışmalarda bu teori üzerinde durulmuştur.

Arvas ve Hökelekli, din kavramının evlilik kurumu üzerindeki etkisi birçok araştırmacı tarafından öngörülmüş olmasına rağmen, evlilik ve din arasındaki ilişkiye dair yapılan çalışmaların geçmişinin çok uzun olmadığını belirtmektedir.⁸

Yurt dışı literatüre bakıldığında, Mahoney, daha fazla bireysel dindarlığın ve eşler arası dini benzerliğin daha düşük boşanma oranları, daha yüksek evlilik doyumu ve evlilik ilişkisine daha fazla bağlılıkla tutarlı bir şekilde ilişkili olduğu sonucuna varmıştır.⁹

Jafari ve arkadaşları, her iki eşin de dindar olduğu çiftlerin evlilik doyum puanları, dindar olmayanlara göre daha yüksek olduğu bulgusuna ulaştı.¹⁰

Bu araştırmaların tersine, Glenwright and Fowler, ateist ve dindar bireylerin arasında kayda değer bir farklılığın olmadığını hatta dindar bireylerin ilişkilerinde kayda değer olmasa da daha az memnun olduklarını bildirdiği sonucuna vardı.¹¹ Yurt içinde yapılan araştırmalarda ise, Hünler ve Gençöz dinin, dindarlığın, yalnızca eşlerin inançlarında paralel olduğunda evlilik doyumuna katkıda bulunmakta olduğunu belirtmektedir.¹²

Arvas ve Hökelekli 'nin yaptığı araştırmada, evlilik doyumu, evlilikte sorun çözme ve dindarlık arasındaki ilişkiye dair yapılan analiz sonuçları, bu değişkenler arasında pozitif yönlü anlamlı ilişkiler olduğunu göstermiştir.¹³

Balcı'nın yaptığı araştırma sonucunda elde edilen bulgular, dindarlığın, evlilik doyumu üzerinde pozitif yönde bir etkiye sahip olduğu ve kişilerin dindarlık düzeylerinin artmasıyla evlilik doyumları da artış gösterdiği sonucuna varılmıştır.¹⁴

⁸ Fatma Balcı Arvas ve Hayati Hökelekli, "Dindarlık İle Evlilik Doyumu Ve Evlilikte Sorun Çözme İlişkisi Üzerine Bir İnceleme", *Değerler Eğitimi Dergisi*, 15 (2017): 130.

⁹ Annette Mahoney vd., "Religion in The Home in The 1980s And 1990s: A Meta-Analytic Review And Conceptual Analysis Of Links Between Religion, Marriage, And Parenting", *Green State University Journal Of Family Psychology*, 15 Issue 4 (2001): 584.

¹⁰ F. Jafari vd., "Marital Satisfaction And Adherence To Religion", *Iran Journal Of Medicine And Life*, Issue 4 (2015): 214.

¹¹ Webbo Roselyne Kyambi vd., "The Influence of Religiosity on Marital Satisfaction and Stability Among Christians in Kenya", *Quest Journals Journal of Research in Humanities and Social Science*, Issue 8 (2017): 7.

¹² Olga S. Hünler ve Tülin Gençöz, "The Effect Of Religiousness On Marital Satisfaction: Testing The Mediator Role Of Marital Problem Solving Between Religiousness And Marital Satisfaction Relationship", *Contemporary Family Therapy*, sy. 27(1) (2005): 132.

¹³ Fatma Balcı Arvas ve Hayati Hökelekli, *agm*, 130.

Kayıklık ve Geçioğlu ise, dindarlık ile evlilik uyumunun ilişkili olduğunu, dindarlık arttıkça evlilik uyumunun da arttığını göstermiştir. ¹⁵

Aile konusunda yapılan araştırmalarda din konusu da ele alınmış olmasına rağmen, bazı konuların ihmal edilmiş olduğu görölmektedir. Çalışmanın bu boşluğu doldurması açısından önemli olduğu düşünölmektedir.

Buradan hareketle, araştırmamızın temel problemi, dindarlığın evlilik doyumu üzerindeki etkisidir. Çalışmamızda bu temel probleme bağlı olarak řu alt problemler araştırılmıştır:

1. Evlilik yaşamı ölçeğinden elde edilen puanlar cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?
2. Evlilik yaşamı ölçeğinden elde edilen puanlar ekonomik duruma göre farklılaşmakta mıdır?
3. Evlilik yaşamı ölçeğinden elde edilen puanlar öğrenim durumuna göre farklılaşmakta mıdır?
4. Evlilik yaşamı ölçeğinden elde edilen puanlar evlilik süresine göre farklılaşmakta mıdır?
5. Evlilik yaşamı ölçeğinden elde edilen puanlar çocuk sayısına göre farklılaşmakta mıdır?

3. HİPOTEZLER

Araştırmada aşağıda belirtilen hipotezler sınanmıştır.

Hipotez 1. Evlilik doyumu ile dindarlık arasında doğrudan olumlu ilişki vardır.

Hipotez 2. Evlilik doyumu, cinsiyet açısından incelendiğinde erkeklerin evlilik doyumu kadınlara oranla daha yüksektir.

Hipotez 3. Evlilik doyumu, evlilikte ekonomik seviye arttıkça artar.

Hipotez 4. Evlilik doyumu, eşlerin öğrenim durumu yükseldikçe artar.

Hipotez 5. Evlilik doyumu, evlilik süresi arttıkça artar.

Hipotez 6. Evlilik doyumu, sahip olunan çocuk sayısı arttıkça azalır.

¹⁴ Fatma Balcı Arvas, “Dindarlığın Evlilik Doyumu Üzerindeki Etkileri Ve Değerlerin, Dindarlık Ve Evlilik Doyumu İlişkisi Üzerindeki Arabulucu Rolü”, (Doktora Tezi, Uludağ Üniversitesi, 2017), 340.

¹⁵ Hasan Kayıklık ve Ahmet Rıfat Geçioğlu, “Dindarlık Ve Evlilik Uyumu İlişkisi: Evli Bireyler Üzerine Bir İnceleme”, *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* , sy.1 (2019): 202.

4. UYGULAMA VE SINIRLILIKLAR

Araştırmanın evreni, 2020 yılı, Kayseri il merkezinde Kocasinan ve Talas merkez ilçelerinde yaşayan rastgele seçilmiş 210 kişiyle sınırlıdır. Demografik özellikler, eğitim durumu, ekonomik durum, cinsiyet, çocuk sayısı olarak sınırlandırılmıştır. Araştırmada veri toplama araçları olarak, Tezer¹⁶ tarafından geliştirilen Evlilik Yaşamı Ölçeği (EYÖ) ve Hoge¹⁷ tarafından geliştirilen Deruni Dindarlık Ölçeği (DMÖ) ve araştırmacı tarafından oluşturulan Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Alan araştırması olan çalışmada ölçek formu tekniği kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilecek bulgular, katılımcıların anket sorularına verecekleri samimi ve doğru olduğu varsayılan cevaplarla sınırlıdır.

5. ARAŞTIRMANIN EVREN VE ÖRNEKLEMİ

Araştırmamızın evrenini, 2020 yılı Kayseri ili Kocasinan ve Talas merkez ilçelerinde yaşayan evli insanlar oluşturmaktadır. Araştırmanın örnekleme ise 137'si kadın, 73'ü erkek 210 kişiden oluşan katılımcılardan oluşmaktadır. 5 kişi anketlerde eksik cevap vermelerinden dolayı değerlendirmeye alınmamıştır. Evli bireylerin, yaş, ekonomik durum, öğrenim durumu, cinsiyet, çocuk sayısı, evlilik süresi açısından farklılık arz etmesi hedeflenmiştir. Örnekleme alınan katılımcılar olasılıksız örnekleme yöntemlerinden gelişigüzel örnekleme yoluyla seçilmiştir.

6. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI VE VERİLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Analizin ilk aşamasında SPSS 21.0 aracılığı ile kayıp veri analizi gerçekleştirilmiştir. Kayıp veride örüntü olup olmadığı Little's MCAR testi ile irdelenmiştir. EYÖ için gerçekleştirilen Little's MCAR testi için $p=0,989$ olup kayıp veride örüntü yoktur ($p>0,05$). DMÖ için gerçekleştirilen Little's MCAR testi için $p=0,129$ olarak elde edilmiştir ve kayıp veride örüntü yoktur.¹⁸ Her iki ölçek uygulamasına katılan 215

¹⁶ Esin Tezer, "Evlilik İlişkisinden Sağlanan Doyum: Evlilik Yaşamı Ölçeği", *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2, sy.7 (1996): 5.

¹⁷ D. A Hoge, "Validated Intrinsic Religious Motivation Scale", *Journal for the Scientific Study of Religion*, (1972): 11.

¹⁸ B. G. Tabachnick ve L. S. Fidell, *Using Multivariate Statistics (6th Ed.)*, (Boston: Allyn And Bacon,

katılımcıdan, 5'inin eGlenksik işaretleme yaptığı maddeler olup, her iki ölçekten elde edilen veride %5'ten fazla kayıp yüzdesi olan değişken bulunmadığı için liste bazında silme yöntemi ile bu kişiler veri setinden çıkarılmıştır.¹⁹ Veri setinde uç değer olup olmadığı, EYÖ ve DMÖ ölçeklerinden elde edilen puanların z puanına dönüştürülmesi ile incelenmiştir. Elde edilen tüm z puanları (-3,3) aralığında olup, uç değere rastlanmamıştır. Bu doğrultuda analizlere 210 katılımcının verisi ile devam edilmiştir. Ölçek puanlarının normal dağılıp dağılmadığı Kolmogorov-Smirnov testi ile sınanmıştır. Ölçek toplam puanları ve her değişken için ayrı normallik incelemeleri yapılmış ve tüm analizlerde verinin normal dağılmadığı tespit edilmiş ve karşılaştırmalar parametrik olmayan testler ile gerçekleştirilmiştir. İki gruptan oluşan karşılaştırmalar için Mann Whitney U testi, üç ve daha fazla gruptan oluşan karşılaştırmalar için ise Kruskal Wallis testi kullanılmıştır. Veri setleri arasındaki ilişki ise Speraman Brown sıra farkları korelasyon katsayısı ile irdelenmiştir. Analizlerde anlamlılık düzeyi 0,05 olarak kabul edilmiştir.

DMÖ için hesaplanan Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı 0,821'dir. EYÖ için hesaplanan Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı ise 0,854'tür. Her ikisi de tek boyutlu olan ölçeklerin güvenilirlik katsayılarının 0,8'den yüksek olduğu belirlenmiştir.

2013).

¹⁹ B. G. Tabachnick ve L. S. Fidell, *Using Multivariate Statistics (6th Ed.)*, (Boston: Allyn And Bacon, 2013).

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.2. EVLİLİK

Türk medeni kanunua göre evlilik, ayrı cinsiyette iki kişinin tam ve sürekli bir hayat birlikteliği oluşturmak gayesiyle hukuken makbul ve geçerli birleşmesi olmakla beraber sosyal, ahlaki ve hukuki bir kurumdur.²⁰

Toplumsal açıdan en önemli kurum olan ve evlilik akdiyle kurulan aile, toplumun temelini oluşturmakta ve toplumların devamı için hayati bir önem arz etmektedir.

Evliliğin yasal sorumluluğu, devlet tarafından üstlenilmesine rağmen iki kişi arasında yapılan bir sözleşme ve sosyal bir kurumdur ve evlilik kurumu, yasalarla devlet tarafından güvence altına alınmıştır ancak devlet, evliliğin nasıl deneyimleneceğini değil evliliğin sadece parametrelerini belirleyebilir.²¹ Buradan yola çıkarak, evlilik kurumu temelde dört motivasyona dayanmaktadır.

1.1.1 Biyolojik Motivasyon

Evlilik, toplumun en küçük yapı taşı olan ailenin meydana gelmesi ve yeni nesillerin devamı için en temel ve en hayati kurum olarak düşünülmektedir. Wardle ‘a göre, evliliğin en önemli işlevlerinden birisi cinsiyet bütünleşmesidir ve evlenerek bir araya gelen çiftler, üreme, çocuk yetiştirme, güvenli cinsel hayat, insan ilişkileri geliştirme gibi evliliğin bir dizi özel amaçlarını gerçekleştirebilirler.²² İnsanlar, fitri olan cinsel isteklerini toplumun onayladığı meşru bir zeminde yaşamının sonucunda ortaya çıkan çocuklarla

²⁰ Keklik ve Yıldırım, Akt. Ferhat Bayoğlu ve Abdullah Atlı, “İnönü Evlilik Tutum Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlilik Analizleri”, *Ege Eğitim Dergisi*, (15) 2 (2014): 399.

²¹ Holly Winfield, “Marriage: A Review Of The Documented State Of The Union In England”, *Civitas: Institute For The Study Of Civil Society*, (Feb. 2016): 5.

²² Jamiah Manay vd., “The purpose of Marriage Amoni Sinile Malaysian Youth”, *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 82 (2013): 113.

birlikte kendi neslinden meydana gelen nesilleri büyütme ve yetiştirme imkânına evlenerek sahip olur. Evlilikle birlikte, aile meşru bir zemine oturur ve toplum nezdinde kabul görür.

1.1.2 Psikolojik Motivasyon

Evlilik, kişinin psikolojik iyi oluşunu etkileyen en önemli faktörlerden biridir.²³ Çünkü evlilik, bireylere, sevmeye, sevilme, hayatın zorluklarını ve güzelliklerini paylaşmadan doğan güven hissi, yalnızlıktan kurtulma, sosyal destek gibi psikolojik iyi oluşa etki eden manevi duyguları tatmin etme imkanı sunar.

Evlilik yoluyla biraraya gelen ve bir yuva kuran bireylerin, evlilikte karşı cins tarafından sevilme, değer görme ve ilişki yaşama vb. gibi durumlardan elde ettiği psikolojik tatminin yanı sıra kurulan bu ortaklığın toplum tarafından kabul görmesi de birey için psikolojik bir motivasyon ve rahatlık sağlamaktadır.

1.1.3 Sosyal Motivasyon

Evlilik kurumu, sadece çiftlere fayda sağlayan bir kurum değil, onların kurduğu aileyi ve toplumu kapsayan ve onlara fayda sağlayan, kişilerin sosyal hayatlarını düzenleyen çok değerli bir sosyal iyilik²⁴ olarak görülmektedir. Toplumların devamı ve sosyal değerlerin gelecek nesle aktarılması, evlilik akdiyle meydana gelen ailede başlar. Bu yüzden sağlam temeller üzerine kurulmuş bir çift ilişkisi, her toplumun fazlasıyla üzerinde durduğu bir birlikteliktir.²⁵ Evlilik sözleşmesiyle meydana gelen aile, toplum için yalnızca biyolojik anlamda yeni bireyler meydana getirmez. Bunun yanı sıra, bireylerin gelişim sürecinde onları hayata hazırlar. Birey ilk duygusal hisleri aile ortamında yaşar. Evlilik ve aile, kişide özgüvenin geliştiği ve bir birey olarak benimsendiği ilk yerdir.

²³ Mohsen Khabani vd., “The Relationship Between Dimensions Of Psychological Well-Being And Different Kinds Of Marriage”, *Reef Resources Assessment And Management Technical Paper*, 40 (2014): 328.

²⁴ Holly Winfield, “Marriage: A Review Of The Documented State Of The Union In England”, *Civitas: Institute For The Study Of Civil Society*, (Feb. 2016): 5.

²⁵ MelihaTekin Çatal ve Melek Kalkan, ‘Evlilik Değerleri Ölçeğinin Türkçeye Uyarlama Çalışması: Geçerlik Ve Güvenirlilik’, *Yaşam Becerileri Psikoloji Dergisi*, 3(6), (2019): 180.

1.1.4 Ekonomik Motivasyon

Modern toplumlarda, evliliğe giriş hem sosyal hem maddi bir statü sembolüdür ve bireylerin evlenmeyi istemelerinin bir nedeni de zenginlik ve refah düzeylerini arttırmaktır.²⁶ Bireyler, genellikle erkekler evlilik öncesi, ev ekonomisini idare etmeyi, evi geçindirmeyi taahhüt ederler. Ancak, evlilik kurumu yalnızca sabit bir işe sahip olma, faturaları ödeyebilme, bir eşyaya peşinat yatırma vaadini değil bunu becerebilmeyi de temsil eder.²⁷ Toplumun en küçük yapı taşı olan aileler, maddi anlamda evliliği yürütebildikleri zaman, toplum tarafından belli bir statüye getirilirler.

Evliliğin dört motivasyonu göz önüne alındığında, evlilik, insan hayatının tamamına nüfuz etmekte, kişileri sosyal, psikolojik, biyolojik ve ekonomik anlamda etkilemektedir. Ayrıca kişilere, toplumsal roller yükleyerek onlara sosyal statü sağlamakta, psikolojik olarak değer görme, ait olma, sevilme gibi hislerle psikolojik iyi oluş düzeylerine katkıda bulunmakta, biyolojik olarak cinsel ihtiyaçların meşru zeminde yaşamasına, kendi neslinden çocuklara sahip olma imkânı sunmakta ve ekonomik yönden daha kaliteli ve refah bir yaşam sunmaktadır.

Evlilik ve aile kavramı, geçmişten günümüze, endüstrileşme ve sanayileşme sonucunda yapısal değişikliklere maruz kalmış ve evliliğin amacında değişimler yaşanmıştır.

Cherlin, evliliğin amacındaki değişimi üç dönemde açıklamaktadır. Bunlardan ilki kurumsallaşmış evlilik modelidir. 20.yüzyılın başlarında kurumsallaşmış evlilik, evlilikteki rollerin net bir şekilde tarif edildiği ve sevgi bağının ikinci planda olduğu en önde gelen evlilik modeliydi. Yüzyılın ortalarına doğru, kurumsallaşmış evlilik, kurumsallaşmış evlilikte olmayan duygu ve arkadaşlık bağları ile karakterize edilen anlaşarak yapılan evlilik tanımı ile yer değiştirdi. Anlaşarak yapılan evlilikte eşler, aile kurmaktan elde ettikleri doyumunu eş rollerini yerine getirmek şeklinde değiştirdi. Evliliğin maksadındaki üçüncü temel değişim 1960'lerde başladı. Cherlin, insanların evlilikteki amaçlarının, aile kurmaktan ziyade kişisel gelişimlerinden elde ettikleri doyumun olduğu ve evlilikteki

²⁶ Pınar Çağ, "Evlilik Doyumu: Bir Model Testi", (Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, 2016), 423.

²⁷ Holly Winfield, "Marriage: A Review Of The Documented State Of The Union In England", *Civitas: Institute For The Study Of Civil Society*, (Feb. 2016): 7.

rollerin, kurumsal evlilik ve anlaşarak yapılan evliliklerdekenden daha az net bir şekilde çizildiği bireysel evlilik kavramını ortaya atmıştır. Cherlin, evliliğin kurumsallaşmadan vazgeçme sürecine girdiğini ileri sürmektedir ve bu kavramı da evlilik gibi sosyal bir kurumda insanların davranışını tanımlayan sosyal normların zayıflaması olarak tanımlamaktadır. Bununla birlikte, O, pratik dönemdeki azalmaya rağmen insanların hala evlilik kurumuna saygı duymasındaki ve evlenmek istemesindeki sembolik önemi akılda tutar.²⁸

1.3. EVLİLİK DOYUMU

Evlenmek kararını almak kadar, evliliği uyumlu, mutlu, sağlıklı ve uzun süre devam ettirebilmek de önemlidir.²⁹ Mutlu, huzurlu, sağlıklı evliliğe sahip olmak için evlilik doyumu hayati önem taşır. Evlilik doyumu kavramını tanımlamak oldukça zordur ve literatüre bakıldığında bu kavrama dair pek çok tanım yapılmaktadır.

Jeries'a göre evlilik doyumu, evliliğin tüm boyutları düşünüldüğünde eşlerin öznel mutluluk ve memnuniyet hisleri olarak tanımlanabilir.³⁰

Nye ve Sabatelli'ye göre, evlilik doyumu, ödüller bedellerden çıkarıldıktan sonra elde ettiği ve kişinin gerçekçi bir şekilde evlilikte hissettiği sonuçlardır. Bu sonuçlar, sürekli bir şekilde beklentilerin üzerinde seyretme eğilimindeyse, insanlar ilişkilerinde doyumlu tam tersi durum söz konusu ise, bireyler ilişkide doyumsuzluk eğilimi göstermektedir.³¹

Bradbury, Fincham ve Beach'e göre ise, evlilik doyumu bir ucunda doyum diğer ucunda doyumsuzluğun olduğu iki kutuplu bir kavram olmadığını ifade etmektedir. Onlara göre, evlilik doyumunun belirleyici özelliği doyumsuzluğun olmaması değildir çünkü

²⁸ Maria J. Kefalas vd., "Marriage Is More Than Being Together: The Meaning Of Marriage For Adults". *Journal Of Family Issues*, (Feb.2011): 849.

²⁹ Emine Durmuş ve Yasin Demir, "Uzun Evlilikler: Bir Yastıkta Kırk Yıl Long Marriages: Forty Years In A Pillow", *The Journal of International Social Research*, 8 (2015): 637.

³⁰ Naheel Jeries, "Marital Satisfaction As Perceived by Wives", *Home Economics Research Journal*, 7, Issue 4 (1979): 226.

³¹ Ronald M. Sabatelli, "Exploring Relationship Satisfaction: A Social Exchange Perspective on the Interdependence between Theory, Research and Practice", *Family Relations*, 37, Issue 2 (Apr., 1988): 217.

doyumsuzluk yalnızca doyuma yol açan faktörlerin tam tersi olan etkenlerin yol açtığı bir durum olmayabilir.³²

Stone ve Shackelford ise, evlilik doyumunu, bir kişinin evliliğe dair algıladığı kar ve zararı yansıtan zihinsel bir durum olarak tanımlamaktadır.³³

Bayle ve arkadaşlarına göre evlilik doyumu ise, bir kişinin evliliğine dair algıladığı yarar ve bedelleri yansıtan ruhsal durumudur.³⁴

Bununla birlikte, Gondal, Makhdoom ve Iqbal, evlilik doyumunu bireyin kendi evlilik yaşamından elde ettiği memnuniyet, zihinsel ve içsel bir mutlu olma hali olarak tanımlamaktadır.³⁵

Bütün bu tanımlardan hareketle evlilik doyumu, kişilerin kendi evliliklerini sosyal, psikolojik, fizyolojik ve ekonomik yönden kar zarar ilişkisiyle değerlendirdiklerinde elde ettikleri öznel memnuniyet ve psikolojik tatmin derecesidir.

1.2.1 Evlilik Doyumunun Boyutları

Spainer evlilik doyumunda 4 boyuttan bahsetmektedir.³⁶

1-Diyadik (Karşılıklı) Uzlaşma (Dyadic Consensus)

2-Diyadik (Karşılıklı) Memnuniyet (Dyadic Satisfaction)

3-Hissi İfade (Affectional Expression)

4-Diyadik (Karşılıklı) Uyum (Dyadic Cohesion)

1.2.1.1 Diyadik (Karşılıklı) Uzlaşma

Evlilik doyumunun bu yönü, evlilikte alınan kritik kararlar, ev içi ekonomik durumlar, iş, dini uygulamalar, boş vakit değerlendirme, hayat görüşü, tüm aileyle olan ilişkiler, ev işlerinin paylaşımı, birlikte zaman geçirme gibi durumlarda birliktelik ve

³² Özgür Seyfi Denli, “Evli Çiftlerde Eşler Arasında Algılanan Kişilik Benzerliğinin Evlilik Uyumu Ve Evlilik Doyumuyla İlişkisinin İncelenmesi” (Yüksek Lisans Tezi, Ufuk Üniversitesi, 2016), 5-6.

³³ Emily A. Stone ve Todd K. Shackelford, “Marital Satisfaction”, *Encyclopedia Of Social Psychology*, (Sage Publications, 2006), 1.

³⁴ Addisu Tegegn Bayle vd., “Socio-demographic Determinants of Marital Satisfaction In Jimma Zone, Southwest Ethiopia”, *International Journal of Sociology and Anthropology*, 9(10) (2017): 132.

³⁵ Muhammad Usama Gondal vd., “Moderating Role Of Trust Within The Relationship Between Machiavellianism And Marital Satisfaction”, *Fwu Journal Of Social Sciences*, 14 Issue 1 (2020): 29.

³⁶ Rizqi Maulida Amalia, “Correlation Between Love And Chastity On Marital Satisfaction Among Long Distance Marriage Couples In Indonesian Muslim Population”, (Phd diss., University Of Indonesia, y.y), 5.

uzlaşmayı kapsamaktadır.³⁷ Bu kriter, evlilikte eşleri ilgilendiren ev içi ya da ev dışı her türlü konuda uzlaşma ve ahengi kapsar.

1.2.1.2 Diyardik (Karşılıklı) Memnuniyet

Evlilikte eşlerin çatışma yaşaması kaçınılmaz ve çok doğaldır. Ancak önemli olan çatışmanın sıklığı yani düzeyidir. Eşlerin evlilikte ortaya çıkan çatışma düzeyi değerlendirildiğinde, ilişkideki memnuniyet derecesi evlilik doyumunun bu yönü ile ilgilidir.³⁸

1.2.1.3 Hissi İfade

Evlilik hayatı boyunca eşlerin birbirinden yeterli ilgi ve sevgiyi alabilmesi ve karşı tarafa bunu sunabilmesi ve bu hissi durumun sonucunda cinselliği de yeterli bir şekilde yaşayabilmesi evlilik için hayati öneme sahiptir ve evlilik doyumunu ile yakından ilişkilidir.

Evlilik doyumunun bu çok önemli kriteri hissi ifade, eşlerin birbiri ile yaklaşma derecesi, cinsel hayat ve hislerini kapsamaktadır.³⁹

1.2.1.4 Diyardik (Karşılıklı) Uyum

Kadın ile erkeğin hobileri, zevkleri genellikle cinsiyet açısından düşünüldüğünde birbirinden farklıdır. Ancak, kadın ve erkeğin evlilikleri boyunca boş zamanlarında birlikte kaliteli zaman geçirebilmeleri ve bu aktivitelerin sıklığı evlilik doyumunu için çok önemlidir. Bu kriter, evlilikte eşlerin aynı aktiviteye birlikte katılımı ve birlikte kaliteli zaman geçirme yoğunluğunu açıklamaktadır.⁴⁰

Evlilik doyumunu açıklamaya yönelik birçok kuram bulunmaktadır. Burada en yaygın olanlara değinilmektedir.

³⁷ Rizqi Maulida Amalia, "Correlation Between Love And Chastity On Marital Satisfaction Among Long Distance Marriage Couples In Indonesian Muslim Population", (Phd diss., University Of Indonesia, y.y),5.

³⁸ Amalia, *age*, 6.

³⁹ Amalia, *age*, 7.

⁴⁰ Amalia, *age*, 7.

1.2.2 Evlilik Doyumu Kuramları

1.2.2.1 Sosyal Mübadele Kuramı

Kişilerarası ilişkiler alanının en önemli kuramlarından olan Sosyal Mübadele Kuramı gibi davranışçı kuramlar köklerini Thibaut and Kelly'nin (1959) çalışmalarından almıştır.

Sosyal mübadele kuramında beş temel kavramdan bahsedilmektedir. Bunlar; ödül, bedel, sonuç, karşılaştırma düzeyi ve seçenekleri karşılaştırma düzeyidir.

Ödül, eşlerin evlilikleri boyunca elde ettikleri her türlü olumlu durumu ifade ederken, bedel, eşlerin evlilik ilişkisinde katlandıkları her türlü olumsuz durumu ifade etmektedir. Kuramın bir diğer kavramı olan sonuç, ödül ile bedel arasındaki farktır. Bireyin ilişkide elde ettiği ödülün fazla olması bireyin ilişkiye başlaması ya da ilişkisini devam ettirmesinin ön şartıdır. Karşılaştırma düzeyi ise, bireyin mevcut ilişkisine ilişkin ilişki doyumunu değerlendirmek için kullandığı kişisel bir standarttır.

Bireyin sahip olduğu bu kişisel standart, etrafındaki bireylerin ilişkilerinden edindiği fikir ve gözlem sonucu oluşan algısı ve kendisinin daha önceki ilişki deneyimlerinden edindiği algıdan oluşmaktadır. Kişi, kendi ilişkisini, diğer insanların ilişkileri ve önceki ilişki deneyimleri ile mukayese eder ve onlara göre kendi ilişki değerlendirmesini yapar. Kişinin, kendi ilişkisinden elde ettiği sonuç karşılaştırma düzeyinin üzerindeyse ilişki doyumu yüksek, bu düzeyin altındaysa, evlilik doyumu düşük olarak ifade edilmektedir. Bu kuramdaki bir başka kavram, seçenekleri karşılaştırma düzeyi ise kişinin mevcut ilişkisinin, sahip olabileceği diğer ilişki seçeneklerinden daha iyi olup olmadığını değerlendirmede kullandığı standarttır.

Bu kurama göre bireyler, ilişki doyumuna dair değerlendirme yaparken karşılaştırma düzeyi kavramını kullanmakta, ilişkiye devam etme konusunda karar verirken ise seçenekler için karşılaştırma düzeyini kullanmaktadırlar.

Littlejohn'a göre Sosyal Mübadele Kuramındaki sınırlılık, ödül ve bedel kavramlarının tasviridir ve kişiden kişiye farklılık gösterebilme durumunun olmasıdır.⁴¹

⁴¹ Paul A. Nakonezny, Wayne H. Denton, "Marital Relationships: A Social Exchange Theory Perspective", *The American Journal Of Family Therapy*, Issue 36 (2008): 409.

1.2.2.2 Yükleme Kuramı

Weiner tarafından ortaya atılan Yükleme Kuramı, olayları anlamlandırırken insanların sık sık davranış ya da sonuçtan kim ya da neyin sorumlu olduğu ile ilgilenmekte ve evlilik doyumunu nedensel yüklemeler ve sorumluluk yüklemeleri ile tanımlamaktadır. O'na göre yüklemeler, nedensellik ve sorumluluk yüklemeleri olarak ikiye ayrılmaktadır.⁴²

Nedensellik yüklemeleri, olaya neyin sebep olduğuyla ilgilenirken; sorumluluk yüklemeleri, olaydan kimin sorumlu olduğuyla ilgilidir. Evlilik doyumunu ve ilişkilerde yüklemenin arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki vardır ve ilişkilerde yükleme, evlilik doyumunu anlamlı düzeyde yordamaktadır.⁴³ Çatışma artırıcı yüklemeler, eşlerin olumsuz davranışına daha fazla kasıt yüklediklerini ve bu davranış için eşlerini suçladıklarını göstermektedir. Başka bir deyişle, eşlerini, olumsuz davranışı için suçlayan ve davranışın kasıtlı yapıldığını düşünen eşler, daha fazla kaçınma ve intikam eğilimi göstermektedir.⁴⁴

Bu bağlamda, Holtzworth-Munroe ve Jacobson'a göre, sıkıntılı ve evlilik doyumunu düşük olan çiftler için, yaygın olan yükleme tipi sıkıntı sürdürme (distress-maintaining) olarak adlandırılmaktadır. Öte yandan, sıkıntısız ve evlilik doyumunu yüksek olan çiftler, negatif davranışlar için çiftlerin düşük etkiye sahip yükleme yapma eğilimi (ya da tam tersi olumlu davranışlar için daha fazla etki yapma) göstermektedirler ve bu da ilişki geliştirme (relationship enhancing) olarak adlandırılmaktadır.⁴⁵ Yani, bireyin eşine yönelik sahip olduğu pozitif algı, diğer eşe karşı daha pozitif davranmaya yol açmakta ve tabiki karşılığında da pozitif davranış alma eğilimindedir.

1.2.2.3 Kriz Modeli

Evlilik hayatı uzun ve zorlu bir süreçtir. Bu süreçte, güzel olduğu kadar pekçok zor ve stresli durumlarla da karşılaşılır. Bu çok stresli durumlarda, eşler farklı derecede tepkiler verebilmekte kriz anlarını farklı biçimlerde aşmaya çalışmaktadır. Karney ve Bradbury, bu

⁴² Valerie Manusov ve Brian Spitzberg, "Attribution Theory Finding Good Cause in the Search for Theory", *Engaging Theories in Interpersonal Communication: Multiple Perspectives*, (2008): 40.

⁴³ Mehmet Engin Deniz vd., "Evlilikte Suçu Affetme Ve Yüklemenin Evlilik Doyumunu Üzerindeki Yordayıcı Etkisi", *İlköğretim Online*, 18(2) (2019): 854.

⁴⁴ Ebru Taysitürk, "Evlilikte Bağışlama: Evlilik Uyumu Ve Yüklemelerin Rolü", *Psikoloji Dergisi*, 25 (65) (2010): 49.

⁴⁵ Valerie Manusov ve Brian Spitzberg, *agm*, 43.

stresli durumları, ekonomik sıkıntılar, ailedeki bireylerin duygu durumları, aile içi çatışmalar vb durumlar olarak ifade etmektedir. Bu kurama göre dış etkenler yani stresörler evliliğin niteliğine etki etmekte evlilikten sağlanan doyumunu azaltmakta ve bazen de bu süreç boşanmalara kadar gitmektedir. Hill, evlilikte kriz kuramından bahsederken, bu kuramı çiftlerin stresli durumlara nasıl tepki verdiği ile ilgili olduğunu ifade etmektedir. O, bazı stresli durumların aile yapısını etkileyeceğini ve bazılarının aile yapısını ise değiştireceğini ifade etmektedir.⁴⁶ Evlilik hayatı boyunca çiftlerin yaşadığı stresli durumlar, evlilik doyumundaki değişiklikleri yordamaktadır.⁴⁷ Yapılan araştırmalar, çiftlerin maruz kaldığı sık yaşanan travmatik olayların, ekonomik ve işle ilgili stresörlerin ya da stres yaratan genel yaşam olaylarının evlilik yaşamını olumsuz etkileyebileceği yönünde bulgulardan söz etmektedir.⁴⁸

1.2.2.4 Bağlanma Kuramı

Bowlby'nin Bağlanma kuramı, çocuklar ve anneleri/ilk bakıcıları arasındaki ilişkileri açıklamaktadır. Bowlby, bu ilk ilişkinin doğasının çocuğun yakın ilişkileri ile ilgili olan içsel bir model olduğunu ve hayatı boyunca ilişkilerinin karakteristiğini etkilediğini öne sürmektedir.

Bowlby'a göre, bireylerin anne babalarına ya da bakıcılarıyla olan ilişkileri gelecekteki eşleriyle olan ilişkinin nasıl olacağını belirlemektedir. Yani çocukluk yıllarında ilk bakıcıları ile kurulan ilişki, yetişkinlik yıllarında kuracağı evlilik ilişkisinin rehberi niteliğindedir. Bowlby'a göre, kişinin içsel çalışan modeli onun erken yaşta kurduğu bağlanma tarzlarından ortaya çıkar ve diğer ilişkilerine olan yaklaşımlarına rehberlik eder, örneğin çift ilişkileri.⁴⁹ Bowlby, içsel çalışan modelleri; bireyin kendisini ne derece sevmeye ve değer verilmeye layık bulduğu ile ilgili inançlarını ifade eden benlik modeli

⁴⁶ Ahmet Burak Koyuncu, "Evli Bireylerde Öznel Mutluluk Ve İlişkisel Mutluluğun Evlilik Doyumuna Etkisi", (Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, 2019), 37.

⁴⁷ Victoria Cabrera García ve Viviana Aya Gómez, "Limitations Of Evolutionary Theory In Explaining Marital Satisfaction And Stability Of Couple Relationships", *International Journal Of Psychological Research*, Issue 7 (1) (2014): 88.

⁴⁸ Yeşim Korkut ve Gül Şendil, "Evli Çiftlerdeki Çift Uyumu ve Evlilik Çatışmasının Demografik Özellikler Açısından İncelenmesi", *Psikoloji Çalışmaları*, 28 (2012): 29.

⁴⁹ Victoria Cabrera García ve Viviana Aya Gómez, *agm*, 88.

ve kişinin ihtiyacı olduğunda partnerinin ne derecede ulaşılabilir ve yardım edebilecek durumda olduğuna dair inançlarını ifade eden başkaları modeli olarak tanımlamaktadır.

Hazan ve Shaver da, çocukluk yıllarındaki bağlanma tarzlarıyla yetişkinlikte yaşanan romantik ilişkilerdeki bağlanma davranışı arasında benzerlik olduğunu ifade etmekte ve çocuklukta güvenli bağlananların yetişkinlikte yakın ilişki kurma konusunda hiç zorlanmadıklarını, kaygılı-kararsız bağlananların yakın ilişki kurmaktan rahatsız olduklarını, kaçınan bağlanma tarzına sahip olan kişilerin ise çok yakın ilişki yaşamaktan rahatsızlık duyduklarını belirtmektedirler.⁵⁰

Kışlak ve Çavuşoğlu'nun bu konuda yaptığı çalışmanın sonucunda güvenli, saplantılı, kayıtsız ve korkulu bağlanma biçimine sahip bireylerin arasında güvenli ve saplantılı bağlanma biçimine sahip olan bireylerin evlilik uyumu daha fazla çıkmıştır.⁵¹

Yine Feeney, güvenli bağlanan çiftlerde evlilik doyumunun daha yüksek olduğunu ifade etmektedir.⁵²

⁵⁰ Sariye Sümer ve Tolga Arıçak, "Romantik İlişkilerde Bağlanma Stilleri, Romantik Kıskançlık Ve İlişki Doyumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi", *Psikoloji Araştırmaları*, 3(6) (2018): 7.

⁵¹ Şennur Tutarel Kışlak ve Şeyma Çavuşoğlu, "Evlilik Uyumu, Bağlanma Biçimleri, Yüklemeler Ve Benlik Saygısı Arasındaki İlişkiler", *Aile Ve Toplum*, 3 sy. 9 (2006): 67.

⁵² Judith A. Feeney, "Attachment, Caregiving, and Marital satisfaction", *Personal Relationships*, 3 (1996): 401.

İKİNCİ BÖLÜM

DİN, SOSYODEMOGRAFİK DEĞİŞKENLER VE EVLİLİK DOYUMU

2.1 DİN NEDİR?

Dinin varlığı insanlık tarihi kadar eskidir ve insanlar her çağda bir dine inanmış ve onun pratiklerini uygulamıştır. İnsanın olduğu her yerde ve çağda, din ve inançla ilgili izlere rastlanılmaktadır.⁵³ “Yaratıcının” varlığını esas alan dinler asırlardır hep varlığını korumuşlardır. Bireysel ve toplumsal açıdan hayati bir kurum olan din kavramı pek çok araştırmacı tarafından tanımlanmaya çalışılmıştır. Ancak pekçok din adamı, filozof, psikolog ve sosyolog kendi bakış açıları doğrultusunda din tanımı yapmaya çalışmışlar ancak herkesçe kabul gören bir din tanımı henüz ortaya koyamamışlardır.⁵⁴

2.1.1 Din Tanımları

Köse ve Ayten’e göre, din adamları, filozoflar, psikologlar ve sosyologlar kendi bakış açılarına göre din tanımı yapsalar da yapılan tüm din tanımlarında ortak üç husus göze çarpmaktadır. Bunlar, dinin bireye, topluma bakan ve aşkın varlığa ilişkin bir yönünün olmasıdır.⁵⁵

2.1.1.1 Özsel (Substansiyel) Din Tanımları

Özsel tanımlar, dini, kendinden aşkın ve kutsal olan İlahi bir güce bağlayarak açıklamakta ve dinin manevi tarafını vurgulayan tanımlamaları içermektedir. Bu tanıma

⁵³ Hasan Tanrıverdi, “Din-Kültür İlişkisi Üzerine Bir Değerlendirme” *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, sy.8 (3) (2018): 596.

⁵⁴ Nurten Kimter, “İlgili–Seven Anne-Baba Tutumları İle Din Ve Dindarlık Arasındaki İlişki Üzerine”, *Dini Araştırmalar*, 18 sy. 46 (Ocak-Haziran 2015): 11.

⁵⁵ Kimter, *agm*, 12.

odaklananlara göre din, bütünüyle özle ilgilidir: Tanrıya, manevi güçlere ya da “kutsal” olarak bilinen şeylere iman edenlerin bir dini vardır; inanmayanların ise yoktur.⁵⁶

Bilgin’e göre din, insanların yaratıcı olarak kabul ettikleri üstün güce olan imanlarını, ona yapacakları ibadetlerin bütünü ve bu imana göre davranışlarının nasıl olması gerektiğini düzenleyen inanış yolu demektir.⁵⁷

İmâm Ebû Hanêfe dini; iman (dil ile ikrar, kalp ile tasdik), İslâm (Allah’ın emirlerine teslim olmak, itaat etmek) ve bunlara ilişkin hükümlerin tümüne birden verilen isim şeklinde tanımlamakta⁵⁸ ve özsel bir din tanımı yapmaktadır.

R. Otto ise dini “kutsalın tecrübesi” olarak tanımakta ve özsel din tanımı yapmaktadırlar.⁵⁹

Din filozofu Hegel dini sonlu ruh vasıtasıyla Tanrısal ruhun bilinmesi olarak tanımlamakta Liberal hristiyan teolog Friedrich Schleiermacher, dini mutlak bir bağlılık hissi olarak tanımlamakta⁶⁰ ve dinin özsel yönüne vurgu yapmaktadırlar.

Din organize bir inançlar, değerler, gelenekler sistemidir ve Tanrı'ya inanmak için ya da aşkın bir güç için dini bir topluluğa katılmaktır.⁶¹

2.1.1.2 İşlevsel (Fonksiyonel) Din Tanımları

İşlevsel din tanımları dinin psiko-sosyal yönüne vurgu yapmaktadır ve dinin hem bireysel hem de toplumsal işlevlerine odaklanan tanımlamaları kapsamaktadır.⁶²

⁵⁶ Abdurrahman Kurt, “Sosyolojik Din Tanımları Ve Dine Teolojik Bakış Sorunu”, *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 17, sy.2, (2008): 75.

⁵⁷ Abdülcelil Bilgin, “Din, Dindar, Dindarlık: Özeleştiril Bir Değerlendirme”, *Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, sy.2 (2014): 76.

⁵⁸ Durmuş Sevindik, “Orta Yaş Dönemi Bireylerde Dindarlık- Mutluluk İlişkisi: Denizli Örneği”, (Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, 2015), 19.

⁵⁹ Abdulkadir Çekin, “Din Ve Eğitimin Toplumsal Yönü Üzerine Değerlendirmeler”, *İnsan Ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 2, sy.2 (2013): 36.

⁶⁰ Anna S. King ve Paul Hedges, “What Is Religion? Or, What Is It We Are Talking About?”, *Controversies In Contemporary Religion*, (Santa Barbara, Ca: Praeger): 6.

⁶¹ Fatemeh Hosseini Dowlatabadi vd., “The Relationship Between Religious Attitudes And Marital Satisfaction Among Married Personnel Of Departments Of Education In Rasht City”, *Iran International Journal Of Advanced Studies In Humanities And Social Science*, 5 sy. 2 (2016): 108.

⁶² Fatma Şakar, “Malatya’da Yaşayan Kadın Çalışanların İş-Aile Yaşam Çatışmasının Dindarlıkla İlişkisi Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma”, (Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi, 2019), 34.

Bilgin'e göre din, hayatı çepeçevre kuşatan, belirli kural, emir ve yasakları bulunan, bu bağlamda dindarlık perspektifleri sunan, dindarlarına değişik / çeşitli direktifler veren ve sınırları bazen esnek bazen sert bir şekilde çizilmiş bir yaşam tarzı, bazen statik bazen dinamik hayat döngüsü sunan, değişik yaşam alanlarında davranış biçimleri öngören öğretiler bütünüdür.⁶³

Durkheim dini, "kutsal şeylerle ilgili inanç ve ibadetlerden oluşan, dokunulmaz ve yasak kabul edilen şeyler konusunda mensuplarını tek bir ahlaki topluluk halinde, kilise adı verilen bir cemaat etrafında birleştiren bütüncül bir inanç ve ibadet sistemi" olarak tanımlamakta ve işlevsel bir din tanımı yapmaktadır.⁶⁴

Yine işlevsel bir din tanımı yapan İngiliz din bilimcisi Smart, ise "Dini, çeşitli doktrinleri, mitleri, ahlaki öğretileri, ritüelleri ve sosyal organizasyonları olan ve çeşitli dini tecrübelerle canlılık bulan altı boyutlu bir organizma" olarak ifade etmektedir.⁶⁵

Dowling ve Scarlett ise dini, bireyin kendisini özel bir dini gelenek, dinin pratikleri ve inançlarıyla özdeşleştirdiği bir yol olarak tanımlamakta ve dinin işlevsel yönünü vurgulamaktadır.⁶⁶ Tüm bu tanımlar, dinin işlevsel yönünü ön plana çıkartmaktadırlar.

2.1.1.2 Özsel Ve İşlevsel Din Tanımları

Dinin hem işlevsel hem de özsel tanımlamalarını eksik bulan yaklaşımlar, dinin özsel ve işlevsel tanımlarını birleştirerek dinin ilahi (aşkın) yönüyle sosyal (işlevsel) yönünü aynı tanım içerisinde buluşturmışlardır.⁶⁷

Fromm, işlevsel ve özsel bir din tanımı yapmaktadır. Fromm'a göre din "bir grubun bireyleri tarafından kabul edilen ve paylaşılan bir davranış ve düşünce sistemi olarak tanımlamakta ve bu sistemin bireylere, saygı duyulacak ve yüceltilecek bir nesne ile

⁶³ Abdülcelil Bilgin, "Din, Dindar, Dindarlık: Özeleştiril Bir Değerlendirme", *Muş Alparslan ÜniVersi Tesi Sosyal Bilimler Dergisi*, sy.2 (2014): 76.

⁶⁴ Özlem Altunsu Sönmez, "Dindarlığın Ölçülebilirliği Üzerine Geliştirilen Dindarlık Ölçekleri", *Sefad*, sy.36 (2016): 561.

⁶⁵ Anna S. King and Paul Hedges, "What Is Religion? Or, What Is It We Are Talking About?" *Controversies In Contemporary Religion*, 1, (Santa Barbara, Ca: Praeger.) 2.

⁶⁶ Chenika Fowler, "The Role Of Religious Affiliation And Attitudes In Marriage Maintenance Strategies", (Master's Thesis, Utah State University, 2014), 15.

⁶⁷ Fatma Şakar, "Malatya'da Yaşayan Kadın Çalışanların İş-Aile Yaşam Çatışmasının Dindarlıkla İlişkisi Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma", (Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi, 2019), 37.

davranışlarını ayarlayabilecekleri ve onlara yön verecekleri bir düzenleme’’⁶⁸ sunduğunu ifade etmektedir.

Newman ve Pargament, dini “kişinin bireysel olarak dünyayı anlamada, olayları tahmin etme ve kontrol etmede, benlik saygısını sürdürmede yardımcı olan bir anlam sistemi’’⁶⁹ olarak tarif etmekte ve tüm bu tanımlar özsel ve işlevsel bakış açılarını birleştirerek ortak bir tanım sunmaktadırlar.

Bütün bu tanımlardan hareketle, din kendinden aşkın olan bir güce, yaratıcıya inanmakla başlayan, hayatı ve dünyayı anlamlandırmada büyük rol oynayan, yaratıcının çizdiği sınırlar içinde yaşamayı emreden, mensuplarını tek bir ahlaki topluluk halinde toplayan, bütüncül bir inanç ve ibadet sistemi olarak tanımlanabilir.

2.2 DINDARLIK NEDİR?

Dindarlık göreceli bir kavramdır ve dindarlık tanımı yapmak da din tanımı yapmak kadar zordur. Literatüde pekçok dindarlık tanımı yapılmakta ancak bu konuda kesin mutabakat sağlanamamaktadır. Kurt’a göre en genel tanımıyla dindarlık, bir kişinin mensubu olduğu dine ait inanç, ibadet ve sembollere ilişkin kabul, yoğunlaşma ve meşgul olma derecesidir.⁷⁰

Max Scheler’e göre dindarlık, insanın Tanrı inancını gönlünde taşıması ve Tanrı’nın kelamını sükûn bulmuş ve teslim olmuş kalplere ilham edebilmesidir.⁷¹

Striženec’e göre dindarlık, özellikle düşünme (bilgi boyutu), tecrübe etme (dini duygular) ve faaliyetin (dini topluluklara yönelik kült, eylem) çeşitli formlarını ifade

⁶⁸ Emine Uçar, “Psikolojik İyi Oluş Yordayıcısı Olarak Dindarlık, Evlilik Doyumu Ve Problem Çözme”, (Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Ticaret Üniversitesi, 2018), 35.

⁶⁹ Turgay Şirin, “Evli Çiftlerin Evlilik Uyumları İle Dini Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi “, *Turkish Studies*, 13: 3 (2018): 704.

⁷⁰ Abdurrahman Kurt, “Dindarlığı Etkileyen Faktörler”, *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 18 sy.2 (2009): 2.

⁷¹ Necmi Karslı, “Öfke Kontrolü Ve Dindarlık İlişkisi, Erzurum Örneği”, (Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi, 2011), 79.

edecek bir şekilde kompleks bir fenomeni içeren dinle (Tanrı) kişisel ve pozitif bir ilişki anlamına gelmektedir.⁷²

Okumuş'a göre dindarlık; "İnsanın iman-amel temelinde ortaya koyduğu dini tutum, deneyim ve davranış biçimi, yani inanılan dinin emir ve yasakları doğrultusunda yaşamayı ifade eden ve inanç, bilgi, tecrübe, duygu, ibadet, etki organizasyon gibi boyutları olan bir olgudur."⁷³

Aynı dine inanan insanların dini farklı algılama, yorumlama ve deneyimlemesindeki bu farklılıkları ifade etmek için dindarlık tipolojisi kavramı kullanılmaktadır. Hem yurtiçi hem yurtdışı literatürde din psikolojisi alanlarında farklı pekçok dindarlık tipolojisinden bahsedilmektedir.

Ülkemizdeki dindarlık tipolojilerinden biri Gazali'nin fikilerine göre ortaya çıkan "Dindarlık Tipolojilerini Belirleme Ölçeği"dir. Bu ölçekte, dindarlık, İnançsızlık, Gösterişçi Dindarlık, Taklîdî Dindarlık, Tahkîki Dindarlık ve Zevk Alınan Dindarlık olarak beş boyut olarak sınıflandırılmaktadır. İnançsızlık boyutunda insanlar, kendi istek ve arzuları gerçekleştirirken dini yasakları kendileri için bir engel olarak görmekte ve dini inançları reddetmektedir. Gösterişçi dindarlar, dinin insanlara fayda sağladığına inanmazlar, onlar dini pratikleri kendi çıkarları için uygulamakta ve ortam gereği yerine getirebilmektedirler. Taklîdî dindarlarda, bireyler, dini inanç ve uygulamaları etrafındaki insanlardan öğrenmekte, dine ait bilgileri öğrenmek için çaba göstermezler.⁷⁴ Bu insanlar, dinî inanç ve pratikleri samimi bir biçimde uygulamazlar, onlar dini inancı yüzeysel bir şekilde benimsemekte ve beraberinde pratikleri içselleştirmeden uygulamaktadır. Tahkîki (ilmi) dindarlardaki insanlar, etrafındaki insanlardan öğrendikleri dini bilgilerle ilgili şüphelerini gidermek için araştırma ve bilgi edinme yoluna başvururlar. İnsanın öğrendiği taklîdî bilgilerin ilmi yönünü araştırması, dini konularda şüpheyi düşüğünde araştırma yapması ve dini inanç ve davranışlarını delillere dayandırması yani sadece kalben değil

⁷² Abdulvahid Sezen, Çev. Michal Strizenec, Dindarlık Ve Bilişsel Süreçler, *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 10, sy.3 (2010): 276.

⁷³ Muhammet Bener, "Dindarlık-Eş Seçimi İlişkisi", (Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, 2011), 7.

⁷⁴ İlhan Topuz, "Dinî Değerlerin Karar Alma Süreçlerindeki Etkisi", *Marife Dini Araştırmalar Dergisi*, Sy.3 (2013): 72.

aklen yani ilmen de tatmin olmayı istemesi bir çeşit tahkiktir.⁷⁵ Tahkîkî (ilmi) dindarlık, dindarlığın son aşamasıdır ve dinî davranışın en ideal seviyesidir.

2.2.2 ALLPORT'UN DİNDARLIK TANIMLARI

Gordon Allport ve Ross, dindarlığı bireyin yönelimine göre ayırmaktadır.⁷⁶

2.2.2.1 İç GÜDÜMLÜ DINDARLIK

Allport ve Rose'a göre, bu yönelime sahip insanlar, ana saiklerini dinde bulurlar. Diğer ihtiyaçlar ne kadar güçlü olursa olsun daha az öneme sahip olarak kabul edilir ve mümkün olduğu kadar dini inanç ve talimatlarla uyumlu hale getirilirler. Bir inancı benimseyen birey, onu içselleştirmeye ve onu tam olarak takip etmeye çalışır ve bu anlamda dini tam olarak yaşarlar.⁷⁷

2.2.2.2 Dış GÜDÜMLÜ DINDARLIK

Dış güdümlü dindarlar, dini statü, güvenlik, kendini haklı çıkarma, rahat ve sosyallik elde etme aracı olarak kullanırlar. Bu tip insanlara göre din, özünde bir değer değildir, din diğer ihtiyaçlara hizmet eder ve temelde faydacıdır. Teolojik anlamda dış güdümlü dindarlar, Tanrı'ya kendilerinden yüz çevirmeden dönerler.⁷⁸

Batson ve arkadaşları, Allport'un bu iki boyutlu tanımına yeni bir boyut daha eklemiştir. Bu iki boyutun arayış/sorgulama boyutu adı verilen boyut ile anlaşılabilceğini ileri sürmüştür. Arayış/Sorgulama boyutu, bireyin dinin karmaşıklığını çözmeye yönelik sorgulamasını içermektedir, birey varoluşsal arayış içinde dini ölçütlere eleştirel bir yaklaşım içindedir.⁷⁹

⁷⁵ İlhan Topuz , “Dinî Değerlerin Karar Alma Süreçlerindeki Etkisi”, *Marife Dini Araştırmalar Dergisi*, Sy.3 (2013): 73.

⁷⁶ Gordon W. Allport ve J. Michael Ross, “Personal Religious Orientation And Prejudice”, *Journal Of Personality And Social Psychology*, 5, (1967): 434.

⁷⁷ Allport, *agm.* 434.

⁷⁸ Allport, *agm.* 434.

⁷⁹ Yasemin Öztürk Akyıldız, “Üniversite Öğrencilerinde Bilinçli Farkındalık Düzeyi İle Dindarlık Düzeyi Arasındaki İlişki “, (Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, 2019), 31.

2.3 DİNDARLIĞIN BOYUTLARI

1962’de Glock ve Stark bireysel dindarlığı ölçmek için bireylerin kendi dinlerini ifade etmenin farklı yollarını ortaya koyan çok boyutlu bir yaklaşım ileri sürdü.

2.3.1 İnanç Boyutu {The Belief Dimension):

Her dinin kendine özgü inanç ve öğretileri sahiptir ve her din, inananlarından bu inanç ve öğretileri kabul etmelerini bekler. Ancak, inançların içeriği ve genişliği, dinler arasında olduğu gibi aynı dindeki gelenekler arasında da çeşitlilik arz eder.⁸⁰ Dinler, insanın kendinden aşkın ilahi bir gücün varlığını bildirmekte, bununla birlikte diğer inanç esaslarını da (ölüm sonrası hayat, cennet, gibi) kabul etmeyi gerektirmektedir. İnanç boyutunun en önemli bölümü, hayatın merkezini teşkil etmesi ve mensuplarının ‘nihai anlam’ a dair sorularına cevap vermesidir.⁸¹

2.3.2 Dinsel Uygulama Boyutu (Religious Practice Dimension):

İbadet boyutuyla inanılan dinin, inananlarından uygulamasını istediği bütün özel dini pratikler ve ayinler ifade edilir. Bireysel ve toplumsal dini uygulamalar, bu uygulamaların çeşitli biçimleri arasındaki ilişkiler bu boyutta değerlendirilmektedir. Dua, ayinler, dini törenlere katılma, namaz gibi ibadetler bu boyutun kapsamına girer.⁸²

2.3.3 Tecrübe Boyutu {The Experience Dimension):

Dinsel tecrübe, kişinin uygulama ve pratikler sonucunda hissettiği manevi duyguları içermektedir. Dine inananlar, dini inanç ve uygulamalar sonucu öznel bir his elde ederler ve bu hisleri farklı seviyelerde yaşamaktadır. İnananlar, genelde bu hisleri dua ederken yaşadığı kabul edilmekle beraber, insanlar günlük yaşamlarında gelişen olumlu bir

⁸⁰ Hasan Kayıklık, “Bireysel Dindarlığın Boyutları Ve İnanç-Davranış Etkileşimi”, *İslami Araştırmalar Dergisi*, sy.3 (2006): 493.

⁸¹ Ali Köse ve Ali Ayten, “*Din Psikolojisi*”, (İstanbul: Timaş Yayınları, 2014), 113.

⁸² Köse ve Ayten, *age*, 113.

olayı inandıkları şeyin kendi iç dualarını duyup kabul ettikleri hissine kapılması sonucu olumlu manevi duygular içine girebilir.⁸³

2.3.4 Bilgi Boyutu (The Knowledge Dimension):

Her dinde, o dine özgü öğretisi ve inanç esasları, dini pratiklere dair bilgiler mevcuttur ve dinler, inananlarının bu bilgileri bilmesini beklemektedir. Bir inancı kabul etmek için onu bilmek gerekir, bu yüzden de inanç boyutu ile bilgi boyutu yakından ilişkilidir. Ancak insanlar bildiği herşeyi uygulamayabilir, çünkü dinin emrettiklerini yaşayabilmek, bilgiden daha fazlasını gerektirmektedir. (Sosyal çevre, irade vb gibi)⁸⁴

2.3.5 Etki Boyutu (The Consequences Dimension):

Etki boyutu, dinin diğer boyutları tecrübe eden bireylerden bunun sonucunda ne gibi etkiler ortaya çıkardığını içermektedir. Dine inanan ve onu yaşamaya çalışan insanın uyguladığı ibadetler sonucunda kişinin tutum ve davranışlarında ne tarz değişiklikler olduğu etki boyutu ile ilgilidir. Kişinin bireysel ve toplumsal tutum ve davranışlarını, inandığı dinin öğretileri doğrultusunda ayarlaması etki boyutuyla alakalıdır.⁸⁵ Kişinin, yeme içme, gezme, giyinme, aile konusundaki tutumları bu boyutta ele alınabilir.

2.4 DİN, EVLİLİK DOYUMU VE AİLE

Bireyin sahip olduğu dini inançlar, bireyin hayata bakış açısını, kişiliğini, davranışlarını, yaşam tarzını kısacası tüm hayatını etkilemektedir. Zuckerman, bir yandan araştırmacıların dinin bireylerin cinsel hayatlarını, siyasi görüşlerini, kariyer tercihlerini, evlilik ilişkilerini etkilediğini vurgularken, diğer yandan bu elementlerin de insanların dini kimliklerini oluşturduğunu ifade ettiğini belirtmektedir.⁸⁶

Din ve aile, aynı değerleri vurguladığı ve sosyalleşmeyi güçlendirdiği için araştırmacılar, din ve aile arasında yakın bir ilişki olduğunu varsaymaktadır.

⁸³ Ali Köse Ve Ali Ayten, “*Din Psikolojisi*”, (İstanbul: Timaş Yayınları, 2014), 114.

⁸⁴ Köse Ve Ayten, *age*, 114.

⁸⁵ Köse Ve Ayten, *age*, 114-115.

⁸⁶ Turgay Şirin, “Evlilik Çiftlerin Evlilik Uyumları İle Dini Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” *Turkish Studies*, 13/3 (2018): 693.

Evlilik ve aile, geçmişten günümüze tüm yaygın dinlerin ilgi odağı olmuştur. Her din, evlilik ve aile hayatını teşvik etmekte ve aile hayatını koruyucu birtakım telkinlerde bulunmaktadır.⁸⁷

Yaygın dinlerin çoğu, aile üyelerinin birbirlerine nasıl davranmaları gerektiği konusunda kılavuz ilkeler de sunmakta, aile üyelerini birbirlerine saygılı davranmaya, fedakarlık etmeye ve birbirlerini hata yaptığında affetmeye teşvik etmektedir. Bireylerin Tanrı'ya ve Tanrı'nın da onlara gösterdikleri bağlılığı, güveni, affediciliği ve sevgiyi aile içinde birbirilerine de göstermesi beklenir.⁸⁸ İnsanlar aile ilişkilerinde Tanrı'yı temel olarak gördüklerinde ve kutsal, manevi gibi kavramlarla ilişkilendirdiğinde ilişkilerinin geleceği konusunda daha emin ve güvende hissedebilirler. Bu bağlamda, evlilik ve ebeveyn-çocuk ilişkileri bir şekilde korunmuş gibi görünebilir ve doğal olarak iç çekişmelerden, günlük baskıların üstesinden gelme olasılığı daha yüksektir.⁸⁹ Aile ilişkilerinin kutsallığını kaybetmesinden korkmak aile üyelerini ailesine daha fazla zaman ve enerji harcamaya teşvik edebilmektedir.

Özellikle, aile üyeleri aşağıdakileri yapmak için daha istekli olabilir:

- (a) aile ilişkilerinin yararı için daha fazla kişisel fedakarlık yapmak,
- (b) diğer aile üyeleri tarafından yapılan hataları affetmek,
- (c) aile üyeleri arasındaki temel kişilik farklılıklarını kabul etmek,
- (d) evlilik veya ebeveyn-çocuk çatışmalarını en aza indirmek,
- (e) kısa süren aile içi çatışmalarda olumlu çözüm süreçlerine katılmak,
- (f) çatışma sırasında öfke ve hayal kırıklığı gibi olumsuz duygusal tepkilerin artmasını önlemek,

(g) anlaşmazlıkların çözümü için yapıcı yöntemler kullanmak.⁹⁰

Dudley ve Kosinski, araştırmalarındaki katılımcıların büyük çoğunluğunun, dini inançların evlilik hayatının sürdürülmesinde önemli olan değerler üzerinde etkili olduğunu, dini inançların eşe ve çocuklara karşı daha anlayışlı/merhametli davranma konusunda etkili

⁸⁷ Ahmet Rifat Geçioğlu ve Hasan Kayıklık, "Dindarlık Ve Evlilik Uyumu İlişkisi: Evli Bireyler Üzerine Bir İnceleme", *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 19 sy.1 (2019): 214.

⁸⁸ Annette Mahoney vd., "Review Of Religious Research", 44, sy. 3, *Religious And Spiritual Development: Special Issue*, (2003): 224.

⁸⁹ Mahoney vd., *agm*, 227.

⁹⁰ Mahoney vd., *agm*, 228.

olduğunu, dini inançların aile içi ilişkiler ve akrabalık ilişkileri konusundaki öğütlerinin kendisi için önemli olduğunu ifade ettiği tespit edilmiştir.⁹¹

Tüm bunlardan hareketle, dinler, toplumda aile kurumuyla varlığın sürdürmekte ve evlilik akdiyle ortaya çıkan aile kurumunu teşvik ederek kurum üzerinde pozitif yönde kural koyucu özelliğiyle aile içindeki ilişkileri düzenlemekte, aile değerleri ve aile içi dayanışmayı vurgulamakta ve sağladığı sosyal destek sayesinde ailelerin dağılmadan sürüp gitmesine yardımcı olmaktadır.

2.4.1 Evlilik Doyumu, Evlilik Kavramı ve Dindarlık İlişkisi

Dinler, evlilik kurumuna vurgu yapmaktadır ve eşler arası ilişkilerin nasıl olacağına ilişkin bir rehber görevi görmektedir. Tüm dünya dinleri, evlilik kurumunu kutsallaştırmakta ve inananlarını evlenip çoğalmaya teşvik etmektedir.

Yaygın dinlere bakıldığında, pek çoğunda evlilik dini bir ayin olarak görülmektedir. Çiftler, evliliği Tanrı'nın şahitliğinde kurulan evliliklerini dünyevi değil ebedi düşünerek evliliklerine manevi bir anlam yüklemekte ve birbirleriyle daha güçlü bir evlilik bağı kurmaktadır. Bu bağlamda, dinler evliliği kutsamaktadır. Evlilik kutsanmasında, birey Tanrı'yı evliliklerinin ayrılmaz bir parçası olarak görmekte ve evliliğini Tanrı'nın tezahürü olarak düşünmektedir.

Evlilik kutsanması, evlilik doyumu ile pozitif, evlilikte doyumsuzlukla negatif ilişkilidir ve evliliğin kutsallığı, evlilik kalitesi üzerinde doğrudan bir tampon görevi görmektedir.⁹²

Perry, evlilik doyumu ile eşlerin dindarlığı arasında güçlü bir bağ olduğunu ancak evlilik kalitesinin dindar eşe sahip kadınlar için dindar eşe sahip erkeklerden daha fazla olduğunu ifade etmiştir.⁹³ Jafadi ve arkadaşlarının araştırma sonuçlarına göre ise, her ikisi

⁹¹ Margaret G. Dudley ve Frederick A. Kosinski. "Religiosity and Marital Satisfaction: A Research Note." *Review of Religious Research* 32, Issue1 (Sep., 1990): 82.

⁹² Laura Stafford vd., "Sanctity Of Marriage And Marital Quality", *Journal Of Social And Personal Relationships*, 31 sy.1 (2014): 54.

⁹³ Samuel L. Perry, "Spouse's Religious Commitment And Marital Quality: Clarifying The Role Of Gender", *Social Science Quarterly* (2015): 486.

de dindar olan çiftlerin evlilik doyumu puanları dindar olmayan çiftlere göre daha fazladır.⁹⁴ Shaikhmahmoodi ve Yeganeh, iç güdümlü dindarlık ile evlilik uyumu arasında pozitif bir korelasyon olduğunu ve iç güdümlü dini yönelimin "evlilik uyumu" nu yordayabileceği öne sürmektedirler.⁹⁵ Dowlatabadi ve arkadaşları, evlilik doyumu ile dini tutumlar arasında anlamlı bir pozitif ilişki olduğunu ifade etmiştir.⁹⁶

Özetle, evliliğin başlangıcından ebediyete kadar olan her aşamasında nasıl davranması gerektiği konusunda yol gösterici olan, mutlu ve huzurlu aile hayatı için telkinlerde bulunan dinler, evliliği kutsal bir kurum olarak görmektedir. Bu bakış açısı, daha güçlü evlilik bağı ile sonuçlanmakta ve evlilik doyumuna katkıda bulunmaktadır.

2.4.2 Evlilik Doyumu, İlişki Devamlılığı ve Dindarlık İlişkisi

Tüm dünya dinleri, evliliği yücelterek kutsamakta ve devamı ve kalitesi için bir yol haritası çizmekte, eşlerarası ve aile içi bireyler arası ilişkilerin düzenlenmesinde birtakım tavsiyelerle evlilik kurumunu korumaya çalışmaktadır.

Dindarlığın, evlilik ilişkisini etkilediği kaçınılmaz bir gerçektir. Lambert ve Dollahite, dindarlığın evlilik bağının sürdürülmesini etkileyen süreçlerini şöyle tanımlamaktadırlar:

1. Evliliğe üçüncü varlık olarak Tanrı'nın da dâhil olması.
2. Evliliğe ayakta kalabilen ve kalması gereken dinî bir kurum olarak inanma.
3. Evlenerek anlam bulma (evliliğe kutsal bir amaç yükleme).⁹⁷

Goodman ve Dollahite yaptığı araştırmada çiftler Tanrı'nın evliliklerine müdahil oluşunun sonucu olarak üç özel sonuçtan bahsetmişlerdir.

- (a) istikrar ve birlik (zorluklar ve çatışmanın üstesinden gelmede manevi yardım),
- (b) gelişim ve motivasyon,

⁹⁴ F. Jafari vd., "Marital Satisfaction And Adherence To Religion", *Iran Journal Of Medicine And Life*, Issue 4 (2015): 214.

⁹⁵ Taiebeh Yeganeh ve Hassan Shaikhmahmoodi, "Role of Religious Orientation in Predicting Marital Adjustment and Psychological Well-Being", *Sociology Mind*, 3, Issue 2 (2013): 133.

⁹⁶ Fatemeh Hosseini Dowlatabadi vd., "The relationship Between Religious Attitudes and Marital Satisfaction Among Married Personnel Of Departments Of Education In Rash City", *Iran International Journal Of Advanced Studies In Huanities And Social Science (Ijashss)*, 5 sy.2 (2016): 102.

⁹⁷ Petruta P. Rusu ve Maria N. Turlu, "Psikolojik Araştırmalarda Dindarlığa Yaklaşım Tarzları", Çev.: Fatma Kırman, Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 17 (1) (2017): 483.

(c) mutluluk ve huzur.⁹⁸

Dowlatabadi ve diğerlerinin yaptığı araştırmanın sonucu da, dine bağlılığın evliliğin istikrarı ve evlilik memnuniyetinde önemli bir faktör olduğunu göstermiştir.⁹⁹

Özetle, din, çiftlere evliliklerini ebedi sürecek ya da sürmesi gereken bir olgu olarak ifade etmesi kendinden aşkın olan Tanrıyı bu ortaklığa dâhil etmesi ve evliliği sadece beşeri aşkla kurulmuş nefساني bir birliktelik olmaktan çıkarıp manevi bir anlama büründürmesi evliliği ilişki devamlılığına katkıda bulunmaktadır.

2.4.3 Evlilik Doyumu, Evlilik Çatışması, Evlilikte Problem Çözme ve Dindarlık İlişkisi

İki farklı kültür ve aile ortamından gelen ve iki farklı karaktere sahip iki bireyin evlilik yaşamı boyunca çatışma yaşaması kaçınılmazdır. Evlilikte çatışma, eşler arası farklı ilgi, fikir ve bakış açısından kaynaklı olarak evlilik ilişkilerinde doğal bir durumdur. Çatışma, eşler arasındaki fikir farklılıkları ve anlaşmazlıklar olarak tanımlanabilir. Evlilik çatışması, hafif bir tartışmadan fiziksel şiddete kadar uzanan bir çizgide yaşanan olumsuz ilişkileri içermektedir.¹⁰⁰ Mutlu ve devamlı bir evlilik için çiftlerin evliliklerindeki problemleri çözebilmeleri gerekmektedir. Evlilikte problem çözme becerisi, bireylerin evliliklerini sürdürmelerini sağlayan önemli eş özelliklerinden biridir. Çatışma durumlarında, eşlerin sorun çözmede istekli ve yapıcı olmaları çok önemlidir. Eşlerin çatışma yaşaması durumunda, birbirlerini anlamaya çalışmaları, problemi çözmek için içtenlikle çaba göstermeleri, problemi çözerek ilişkiye devam etmeleri hayati önem taşır. Çünkü, çiftler evlilikte sorun çözme tutumları, evliliik doyumu ile anlamlı düzeyde ilişkilidir.¹⁰¹

⁹⁸ Michael A. Goodman ve David C. Dollahite, “How Religious Couples Perceive The Influence Of God In Their Marriage”, *Review Of Religious Research*, 48 sy.2 (2006): 149.

⁹⁹ Fatemeh Hosseini Dowlatabadi vd., “The Relationship Between Religious Attitudes And Marital Satisfaction Among Married Personnel Of Departments Of Education In Rasht City”, *Iran nternational Journal Of Advanced Studies In Humanities And Social Science (Ijashss)*, 5 sy.2 (2016): 102.

¹⁰⁰ Grych Ve Fincham (1990), Yeşim Korkut ve Gül Şendil, 'Evli Çiftlerdeki Çift Uyum ve Evlilik Çatışmasının Demografik Özellikler Açısından İncelenmesi', *Psikoloji Çalışmaları*, 28 (2012): 29.

¹⁰¹ Olga S. Hünler ve Tülin Gençöz, “The Effect Of Religiousness On Marital Satisfaction: Testing The Mediator Role Of Marital Problem Solving Between Religiousness And Marital Satisfaction Relationship”, *Contemporary Family Therapy*, sy. 27(1) (2005): 132.

Çatışma durumlarında, dindar insanlar bu durumla başetmede dini öğütlerden yararlanabilmektedir.

Bu bağlamda, Lambert ve Dollahite, dindarlığın aile içi çatışmaların engellenmesi ve çözümlenmesinde etkili olduğunu gösteren bir kavramsal model önermişlerdir.

Bu modelde, sorunları önleme, sorunların çözümlenmesi ve uzlaşma faktörleri yer almaktadır.

1- Sorunları Önleme: Lambert ve Dollahite'e göre dindarlık, eşlerin aynı dünya görüşü ve amaca sahip olmalarını sağlayarak ve evlilik ilişkilerinde gerekli olan ilişki erdemlerini destekleyerek, geçimsizlik öncesinde sorunun ortaya çıkmasını engellemiş olur.

2- Sorunun çözümlenmesi: Evlilikte dindar bireyler, başa çıkamayacakları durumlarda dini başa çıkma yöntemlerini kullanmaktadırlar. Bu yöntemler, dini uygulama ve ibadetler, Tanrı'ya sığınma ve dua etme gibi başa çıkma yöntemleridir.

3- Uzlaşma faktörü: Eşler arası sorunlar baş gösterdiğinde, dindar bireylerde hem Tanrı'ya hem eşe bağlılık duygusu ve Tanrı'nın tavsiye ettiği affetme davranışı devreye girmektedir.¹⁰²

Her ne kadar dindarlığın evliliğin çatışma çözümünde pozitif yönde etkisi olduğunu ileri süren araştırmalar olsa da dindarlığın çatışma çözümünde bir etkisinin etkili olmadığını öne süren çalışmalar da mevcuttur.

Ülkemizde Hünler ve Gençöz de yürüttüğü çalışmada dindarlığın evlilik problemlerini çözmede birbirleriyle ilişkili olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Onlar, İslam'da dini ibadetlerin bireysel ya da hemsinle yapıldığı ve eşleri ibadette birleştirmede için dindarlığın müslüman çiftlerin evlilik problemlerini çözmede etkili olmadığı ihtimalinden bahsetmektedir.¹⁰³ Sonuç olarak, genel araştırma sonuçlarına bakıldığında evlilikte paylaşılan ortak dini değerler ve yapılan ibadetler, üstlendiği yumuşatıcı misyonla çiftlere, karşılaşılan problem ve çatışmayı önlemede yardımcı olmakta ve çatışma çözümü ve uzlaşmayı kolaylaştırmaktadır.

¹⁰² Fatma Balcı Arvas, Dindarlığın Evlilik Doyumu Üzerindeki Etkileri Ve Değerlerin, Dindarlık Ve Evlilik Doyumu İlişkisi Üzerindeki Arabulucu Rolü, (Doktora Tezi, Uludağ Üniversitesi, 2017), 137.

¹⁰³ Olga S. Hünler ve Tülin Gençöz, "The Effect Of Religiousness On Marital Satisfaction: Testing The Mediator Role Of Marital Problem Solving Between Religiousness And Marital Satisfaction Relationship", *Contemporary Family Therapy*, sy. 27(1) (2005): 132.

2.4.4 Evlilik Doyumu, Boşanma ve Dindarlık İlişkisi

Boşanma, evlilik kurumunun beklentilerini karşılayamayan çiftlerin yasal yollara başvurarak evlilik kurumunu sonlandırmasıdır.¹⁰⁴ Boşanma kararı almak çok zordur ve bu kararı etkileyen pekçok etken bulunmaktadır. Dinlerin, bireyin hayatındaki yeri, önemi ve hayatına şekil verme misyonu düşünüldüğünde, boşanma kararını almakta rol oynayabileceği düşünülmektedir.

Yaygın dinlere bakıldığında, evlilik kurumunu korumaya ve devam ettirmeye yönelik bir dizi tedbirler alan dinlerin çoğu boşanmayı yasaklamamasına rağmen hoş da karşılamamaktadır. Dolayısıyla, dindar bir birey boşanma kararını alırken, bu durumun kendi inancıyla çeliştiğini düşünebilir. Hatta Tanrı'nın bu durumdan hoşnut olmayacağı ve O'nun gazabına uğrayacağı hissine kapılabilir. Boşanma, sosyal, ekonomik, duygusal bir kayıp olarak görülmesine rağmen bu anlamda bireyde dini yönden de bir kaygı yaratabilir. Kaslov 1991 yılında, Bohanman tarafından 1970'te tanımlanan altı aşamalı boşanma türlerine "dini boşanma" kavramını eklemiştir. Duygusal boşanma, yasal boşanma, ekonomik boşanma, anne baba olarak boşanma ve velayet sorunları, ruhsal boşanma, mal paylaşımli boşanma ve dini boşanma. Dini boşanma, kendinden şüphe duymayı ve bağlı bulunulan kilise, cami, sinagog vb. gibi dini topluluk tarafından ve Tanrı tarafından onaylanma isteğini içermektedir. Bu aşama, kişinin kendisi ve bağlı bulunduğu dini toplulukla manevi barışı ve muhtemel bir dini boşanma ritüelini gerektirebilir.¹⁰⁵

Dindar bireylerin boşanmaya bakış açısını araştıran bir araştırmaya katılan aktif dindar olarak tanımlanan bireyler, evli kalma ya da boşanmama kararında dini inançlarının etkili olduğunu ve boşanmanın dinen yanlış olduğunu ifade etmişlerdir. Dahası araştırma sonuçlarına göre, din ve maneviyatın pekçok insan için önemli olduğu ve boşanma sürecinden din ve maneviyat çok fazla etkilendiği bulgusuna ulaşılmıştır.¹⁰⁶ İnançlı insanlar ve evliliğe daha liberal bakanlar üzerine yapılan bir diğer araştırmada ise (2020), inançlı insanların dinen evliliğin devamını savunmalarına rağmen, evliliği devam ettirmek

¹⁰⁴ Yücel Can ve Nazlı Buket Aksu, "Boşanma Sürecinde Ve Sonrasında Kadın", *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*. Cilt:15 Sayı:58 (Yaz-2016): 888.

¹⁰⁵ Kathleen A. Murray, "Religion and Divorce: Implications and Strategies for Counseling", *The Family Journal: Counseling And Therapy For Couples And Families*, Vol. 10 No. 2, (April 2002): 191.

¹⁰⁶ Natasha K. Bell vd., "Divorce Decision-Making and the Divine", *Journal of Divorce & Remarriage*, 59:1 (2018): 43.

ve evliliği sona erdirmek için liberal gruptakilerle benzer nedenler sunduğu ifade edilmektedir.¹⁰⁷ Baynal'ın yürüttüğü araştırmada ise, katılımcılara boşanmalarda dindarlığın etkisinin olup olmadığı sorulduğunda, katılımcılar dindarlıktan ziyade ahlaklı olmaya vurgu yaptıkları ifade edilmiştir. Baynal bu durumu, kendisini dindar olarak tanıtan eşlerin sözlerini davranışlarına yansıtamadığı ve evlilikte gayri ahlaki tutumlar sergiledikleri şeklinde yorumlamaktadır.¹⁰⁸

2.4.5 Evlilik Doyumu, Dini Benzerlik ve Dindarlık İlişkisi

Evlilik hayatında çiftlerin mutlu ve huzurlu olması eşlerin birbirleriyle ne kadar uyumlu olduklarıyla yakından ilişkilidir. Bu yüzden, evlilikte çiftlerin yaş, eğitim durumu, ekonomik durumu gibi faktörler kadar dini inanç açısından da benzer olmaları, yani dini homogamiye sahip olmaları beklenir. Dini homogami kavramı ise, bireylerin belli dini uygulamalarla ilgili benzer tutum ve inançlara sahip olmaları anlamına gelmektedir.¹⁰⁹ Hayata din perspektifinden bakan ve dinim emirlerini hayatına ve evlilik hayatına yansıtan bir eş şüphesiz ki hayata bu açıdan bakmayan biriyle ters düşmemesi ve mutlu bir evlilik sürdürmesi beklenemez. Çünkü, eşlerin sahip olduğu dini bakış açısı, boş zaman geçirme, çocuğun yetiştirilmesi, dini pratiklere katılım, eşlerin sosyal hayatları, ekonomik harcamalar ve ev içi görev paylaşımı gibi ev içi ve ev dışı durumları etkilemekte ve ortak bir bakış açısı yoksa, eşler arasında bir çatışma kaynağı oluşturabilmektedir. Curtis ve Ellison, yaptığı araştırma sonucunda dini farklılıkların en çok ev içi roller konusuyla ilişkili olduğunu, çünkü dindar çiftlerde ev içi sorumluluğun büyük bir kısmının kadında olması gerektiği ile ilgili pekçok çalışma olduğunu ifade etmişlerdir.¹¹⁰ Yine farklı teolojik inançlara sahip çiftlerin para konusunda diğer çiftlerden daha çok tartıştığını ifade etmekte, bunun nedeninin de zenginlik ve maddi

¹⁰⁷ Emilia Paprzycka vd., "Religiosity as a (Non-)Necessary and (Non-)Sufficient Condition for the Permanence of Marriage. Conditions for the Decision to Divorce in Poland", *Journal of Divorce & Remarriage*, 61:2, (2020): 122.

¹⁰⁸ Fatma Baynal, "Evlendirme ve Boşanma Deneyimleri Arasındaki İlişkide Dindarlık Faktörünün İncelenmesi", *Darulfunun İlahiyat*, 30(1) (2019): 137.

¹⁰⁹ Joshua G. Chinitz ve Robert A. Brown, "Religious Homogamy, Marital Conflict, and Stability in Same-Faith and Interfaith Jewish Marriage", *Journal for the Scientific Study of Religion*, 40:4 (2001), 723.

¹¹⁰ Kristen Taylor Curtis and Christopher G. Ellison, "Religious Heterogamy and Marital Conflict", *Journal Of Family Issues*, (May 2002): 567.

şeylere yüklenen anlam ve verilen önem konusundaki farktan kaynaklandığını ifade etmektedir.¹¹¹ Bu bağlamda, eşlerin dini yönden benzer bakış açısına sahip olmaları evlilik mutluluğu açısından önemlidir. Çiftlerin benzer dini inanışa ve bakış açısına sahip olması onlarda ortak biliş açısı oluşturmaktadır. Çiftler arasında fikir birliğine ve ortak dini inançlara yol açacak benzer bir dini biliş oluşturmaktadır. Çiftler arasında fikir birliğine ve ortak dini inançlara yol açacak bir dini biliş, evlilik doyumunu arttırmakta ve çiftlerin sahip olduğu ortak dini kavramlar, çatışmaları ve mücadeleyi anlamayı ve bu çatışmaları yatıştırmayı kolaylaştırmaktadır.¹¹²

Stafford ve arkadaşlarının araştırma bulguları, evlilik doyumunda dini benzerliğin önemli olduğunu, dini yönden benzememenin ise ilişki kalitesi ile negatif ilişkili olduğunu göstermiştir.¹¹³

Nelson yaptığı araştırmada ise, farklı inançlara sahip çiftlerin, aynı ya da benzer inançlara sahip çiftlere göre daha düşük evlilik doyumunu ifade ettiğini belirtmiştir.¹¹⁴

Tüm buradan hareketle, çiftlerin evlilik hayatında dini açıdan benzer olması, onların evlilik doyumunu olumlu yönde etkilemekte, eşlerin dini açıdan farklı bakış açılarına sahip olması evlilik doyumunu olumsuz yönden etkilemektedir.

2.4.6 Evlilik Doyumu, Dini Başa Çıkma ve Dindarlık İlişkisi

İnsanlar, evlilik hayatı boyunca pekçok zor, stresli durumla karşı karşıya kalırlar. Evlilikte yaşanan olumsuz durumlarda Tanrı'ya sığınmak, hem olayın anlamlandırılmasını hem de olay sonucu bireyin düşüncelerini ve hislerini farketmesini, bunları ifade etmesini sağlarken öte yandan birey, yaşadığı olumsuz olayın kendini aşacağını görür ve ilahi yardım arama yönelimine girer.¹¹⁵ Kişinin zor ve stresli zamanlarında, sorunları çözmede

¹¹¹ Kristen Taylor Curtis and Christopher G. Ellison, "Religious Heterogamy and Marital Conflict", *Journal Of Family Issues*, (May 2002): 566.

¹¹² Mohammad Khodayari Fard vd., "Religiosity and Marital Satisfaction ", *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 82 (2013): 310.

¹¹³ Laura Stafford vd., "Sanctity Of Marriage And Marital Quality", *Journal Of Social And Personal Relationships* , 31(1) (2014): 64.

¹¹⁴ Nina Nelson Honors, "Religion, Coping, And Marital Satisfaction", (Master's Thesis, Vanderbilt University, 2008), 2.

¹¹⁵ Fatma Balcı Arvas, Dindarlığın Evlilik Doyumu Üzerindeki Etkileri Ve Değerlerin, Dindarlık Ve Evlilik Doyumu İlişkisi Üzerindeki Arabulucu Rolü, (Doktora Tezi, Uludağ Üniversitesi, 2017), 305.

zorlandığı, değerlendirme yaparken olumsuz hissettiği bu tarz durumlarda başa çıkma süreci ortaya çıkar. Başa çıkma, hayatta yaşanan negatif olaylar sonucu hissedilen duygulara insanoğlunun verdiği cevap ve mücadele çabaları olarak tanımlanır.¹¹⁶ Bireyler, karşılaştıkları bu stresli durumlarda başa çıkmada din ya da seküler bir tutum izleyebilir. Bireylerin spor yapma, müzik dinleme, sosyal aktivitele katılma gibi bulunduğu durumun üstesinden gelme çabası 'seküler başa çıkma', dua ederek Tanrı'dan yardım isteme, namaz kılma, Tanrı'ya sığınma gibi manevi değerleri kullanması 'dini başa çıkma' olarak adlandırılabilir.

Evlilik hayatı boyunca çiftler çocuklarının ölmesi, eşlerden birinin sağlık problemi yaşaması, çocuk sahibi olamama, çocuğun engelli doğması vb gibi problemlerle karşı karşıya kalabilirler. Bu durumlarla karşılaşan çiftler olumlu ya da olumsuz dini başa çıkma sürecine girebilirler. Higgings, çocuğu ölmüş olan anne-babalarla dini inançların ve kiliseye katılımın depresyon üzerindeki etkisini araştırdı. O, ölümünden sonraki hayatın varlığına inanan ve kiliseye sık sık devam eden ebeveynlerin, çocuklarının ölümünden sonra depresyon düzeylerinin daha düşük olduğu sonucuna varmıştır.¹¹⁷ Çoğunlukla olumlu dini başa çıkma stratejilerini kullanan bireyler, bu durum sonrası hayatı daha değerli görmeye başlamakta, kendilerine yeni hedefler koymakta, yeni ilgi alanlarına yönelmekte ve bu durum öz güvenlerini arttırabilmekte ve sorunlarla yüzleşmede kendilerini daha güçlü görebilmektedir. Ayrıca bu kişiler, eşleri, arkadaşları ve aileleri ile daha iyi bir ilişki kurmakta ve bu ilişkilere daha fazla değer vermektedirler.¹¹⁸ Bazı ebeveynler ise, bu travmadan sonra ölmeyi isteme ve intihar etme gibi söylemlerde bulunmuşlardır. Dahası, Tanrı imajını cezalandırıcı, intikamcı, tenkitçi olarak görmüş ve dini iyileşme sürecini negatif olarak deneyimlemişlerdir.¹¹⁹ Tarakeshwar ve Pargament'in, otizmli çocuklara sahip ebeveynler üzerinde yaptığı araştırma sonucunda, olumsuz başa çıkma yöntemlerini

¹¹⁶ Peter Salovey vd., *Coping intelligently: Emotional intelligence and the coping process*. In C. R. Snyder (Ed.) *Coping: The psychology of what works* (New York: Oxford University Press, 1999), 141.

¹¹⁷ Ileana Ungureanu ve Jonathan G. Sandberg, "Broken Together": Spirituality and Religion as Coping Strategies for Couples Dealing with the Death of a Child: A Literature Review with Clinical Implications", *Contemporary Family Therapy*, 32 (2010): 123.

¹¹⁸ Seyyedeh Fatemeh Ghafouri, Saeed Ghanbari, Hajar Fallahzadeh, Omid Shokri, "The Relation Between Marital Adjustment and Posttraumatic Growth in Infertile Couples: The Mediatory Role of Religious Coping Strategies", *J. Reprod Infertil*, 17(4) (2016): 228.

¹¹⁹ Ileana Ungureanu ve Jonathan G. Sandberg, *agm*, 123.

daha çok kullanmanın dini açıdan kötü hisler, depresif duygularda artış ve marjinal derece daha fazla kaygı ile ilişkili olduğu sonucuna varılmıştır.¹²⁰

Sonuç olarak, evlilik hayatı boyunca kendini dindar olarak tanımlayan çiftler, travma sonrası dini pozitif ya da negatif olarak kullanabilmektedir. Bazıları Tanrı'yı dayanak olarak görerek (olumlu dini başa çıkma) durumun üstesinden kolayca gelebilmekte, bazıları ise Tanrı'yı cezalandırıcı olarak görerek (negatif dini başa çıkma yöntemi) dini negatif olarak deneyimleyebilmekte ve bu durum başa çıkma sürecini zorlaştırmaktadır.

2.4.7 Evlilik Doyumu, Değerler ve Dindarlık İlişkisi

Din, insanlara hayata bakış açısı kazandırmaktadır. Din ve sahip olunan dini bakış açısı kişinin yalnızca Tanrıya olan ilişkisini değil, diğer insanlarla olan iletişim tarzı, ilişkilerini de etkilemektedir. İnsan, özünde iyi duygular kadar öfke, hırs, kıskançlık gibi kötü duyguları da barındırmaktadır. Dinler, çiftlere evliliğe dair sosyal destek sağlamakta ve bir dizi değerler sistemi sunmaktadır. Saygı, sevgi, şefkat, affetme, hoşgörü gibi değerler, kişiler arası ilişkileri karşılıklı olarak beslemektedir. Bu değerlerin eşler tarafından benimsenmesi ve uygulanması, evlilik sürecinde ortaya çıkan problemlerin çözümünü kolaylaştırmakta, eşleri daha fazla iletişime açık hale getirmekte ve ilişkiye olan bağlanımı artırmaktadır.¹²¹ Dini pratiklere katılım, evlilik doyumunu ve evlilik istikrarını arttırmaya yardım eden sabır, affedicilik, alçak gönüllülük gibi karakter özelliklerini destekleyip açığa çıkarmaktadır.¹²² Day ve Acock, sadakat, iyilik yapma, dürüst olma, kendini adama, gibi ilişkiyel değerlerle ilgilenen dini inançlar evlilik doyumunu ve kalitesini direkt olmayan bir şekilde etkilediğini bildirmektedir.¹²³ Dinin evlilik ilişkisi üzerindeki etkisi üzerine yapılan bir araştırmada 189 kişiden %86'sı dinin, evlilik üzerinde olumlu

¹²⁰ Nalini Tarakeshwar ve Kenneth I. Pargament, "Religious Coping in Families of Children with Autism", *Focus On Autism And Other Developmental Disabilities*, 16 Issue 4 (Winter,2001): 255.

¹²¹ Hasan Kayıklık ve Ahmet Rıfat Geçioğlu, "Dindarlık Ve Evlilik Uyumu İlişkisi: Evli Bireyler Üzerine Bir İnceleme", *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, sy.1 (2019): 213.

¹²² Kyambi Roselyne Webbo vd., "The Influence Of Religiosity On Marital Satisfaction And Stability Among Christians In Kenya", *Quest Journals Journal Of Research In Humanities And Social Science*, sy. 8 (2017): 11.

¹²³ David F. Mullins, "The Effects Of Religion On Enduring Marriages", *Open Access Journal*, 5(2) (2016): 2.

etkisi olduğunu, %9'u dinin bölücü olduğunu, diğer %3'ü ise dinin evlilik üzerinde hiçbir etkisi olmadığını ifade etmişlerdir. Onlar, dindarlığın kendilerini daha hoşgörülü hale getirdiğini ve dinin evliliklerini güçlendirmede yardımcı rolü olduğunu ifade etmişlerdir.¹²⁴ Dudley ve Kosinski, araştırmalarında din, değerler ve evlilik hayatı ile ilgili anket sorularına cevap veren katılımcıların büyük çoğunluğunun, dini inançların evlilik hayatının sürdürülmesinde önemli olan değerler üzerinde etkili olduğunu, eşi ile problem yaşadığında dini inançlarının daha affedici olmasını sağladığını, dini inançların eşe ve çocuklara karşı daha anlayışlı ve merhametli davranma konusunda etkili olduğunu ifade etmişlerdir.¹²⁵

Webbo ve arkadaşlarının yaptığı araştırmanın bulgularına göre, katılımcılar, dinin, çiftleri birbirlerine daha bağlı, alçak gönüllü, sorumlu, ve birbirlerine karşı daha dürüst olmaya yönelttiğini ifade ettikleri için dindar olma durumunun evlilik ilişkisini arttırdığını göstermiştir.¹²⁶

Kim ve arkadaşlarının yaptığı araştırmada ise maneviyatın, insanların arkadaş canlısı olma, samimiyet, kendine güven, iyi ruh hali, incelik ve huzur gibi olumlu duygularla pozitif bir ilişkiye sahip olduğunu, kin, korku, suçluluk, çekingenlik gibi negatif duygularla negatif bir ilişkiye sahip olduğunu gösterdi.¹²⁷

Tüm bunlardan yola çıkarak, evlilik ilişkisinde çok önemli değerler olan sadakat, sabırlı olma, affedici olma, iyilik yapma, erdemli olma, sevgi dolu olma, dürüst olma gibi erdemleri emreden din kurumunun evlilik doyumunu dolaylı yoldan etkilediği söylenebilir.

¹²⁴ Margaret G. Dudley ve Frederick A. Kosinski. "Religiosity and Marital Satisfaction: A Research Note." *Review of Religious Research* 32, Issue1 (Sep., 1990): 82.

¹²⁵ Dudley ve Kosinski, *agm*, 82.

¹²⁶ Kyambi Roselyne Webbo vd., "The Influence Of Religiosity On Marital Satisfaction And Stability Among Christians In Kenya", *Quest Journals Journal Of Research In Humanities And Social Science*, sy. 8 (2017): 11.

¹²⁷ Youngmee Kim vd., "Spirituality And Affect: A Function Of Changes In Religious Affiliation", *Personality And Individual Differences*, sy. 37 (2004): 869.

2.5 EVLİLİK DOYUMU İLE SOSYODEMOGRAFİK DEĞİŞKENLER ARASINDAKİ İLİŞKİLER

2.5.1 Evlilik Yaşı Ve Evlilik Doyumu

Evlilik doyumunu etkileme potansiyeline sahip olduğu düşünülen değişkenlerden biri de evlilik yaşıdır. Bireylerin içinde buldukları yaş, onların olgunluğunu, hayata ve evliliğe bakışını, bireylerin tutumlarını etkilediğini söylemek mümkündür.

Batı ülkelerinde, yaş ile evlilik başarısı arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalarda, evlilik kararını almada acele etmeyen ve bu kararı 20’li yaşların sonuna bırakanların daha başarılı evlilikler yaptığı gözlemlenmiştir. Lehrer ve Chen, evliliğini erteleyen kadınların gelenksel olmayan evlilikler yaptığını, bunun da yüksek seviye evlilik doyumunu ve sağlam birliktelik ile sonuçlandığını bildirmişlerdir.¹²⁸ Yurt dışı literature bakıldığında 3 tip hipotezden bahsedilmektedir. Bunlardan ilki, “Daha erken daha iyidir” hipotezidir. Regnerus’a göre, insanlar, evliliği konuşmayı nasıl öğreniyorsa öyle öğrenirler, ancak hayatta bazı dersler daha erken öğrenilirse öğrenmesi daha kolaydır. Bu tez, erken yetişkinlik dönemini yalnız yaşayarak geçiren kişilerin evliliğe uyum sağlamakta güçlük çekme eğiliminde olduklarına dair yaygın inanca benzer. Genç yaşta evlenen çiftlerin, evlendikten sonra uyumlu yaşam tarzı ve değer geliştirmelerinin daha geç yaşta evlenenlere göre daha muhtemel olduğu, gençlerin yaşlılardan uyum konusunda daha esnek oldukları inancıdır.¹²⁹ İkinci hipotez, “Daha sonra daha iyidir” hipotezi ise, bireyin evlenmeyi her yönden olgunlaşınca kadar ertelemesinin evlilik başarısı açısından faydalı olabileceğine dair tezdır. Bu görüş, eğer eşler “psikolojik olgunluğa erişmişse, ilişki kurma becerilerinde kendilerini geliştirmişlerse evliliklerinin daha başarılı olacağı görüşüdür.¹³⁰

Sonuncu hipotez “Dengede olmak daha iyi” hipotezi ise evlenilmesi gereken yaşın iki uç nokta arasında bir yerde daha iyi olabileceğini öne sürmektedir. Bu bakış açısı, bir bireyin çok genç veya çok yaşlı olmaması, bunun yerine yaşının "tam olarak doğru" olduğu

¹²⁸ Bradley R. Vanover, "Important Factors in Marital Success and Satisfaction: Marriage Counselors' Perspectives" (Phd diss., St. Catherina University, 2016), 15.

¹²⁹ Norval D. Glenn vd., Love, Later first marriage and marital success, Social Science Research, 39 Issue 5 (2010): 789.

¹³⁰ Kaylee Shron Corbridge, "When to Wed? A Closer Examination of the Association Between Age of Marriage and Marital Quality" All Theses and Dissertations, 6908 (2017): 10.

arada bir yerde olması gerektiği fikrini öne sürmektedir.¹³¹ Dahası, evlenmek için ergenlik yıllarının sonrasına kadar bekleyen ancak çok da uzun süre beklemeyen bireyler evliliklerinden daha fazla doyum elde edeceklerdir.¹³²

Tüm bunlardan hareketle, bireylerin tam evlilik olgunluğuna ulaşmadığı erken dönemde evlenmesi, ya da kişiliğinin tam oturduğu ve karşındakine uyumda zorlanacağı kadar olgunlaştığı dönemde evlenmesinden ziyade, kişiliğinin oturduğu ancak karşındakine de uyumda esnek davranabileceği zamanda başka biriyle hayatını birleştirmesinin daha fazla evlilik doyumunu ile sonuçlanacağı söylenebilir.

2.5.2 Cinsiyet Ve Evlilik Doyumu

Kadınlar ve erkekler, düşünce ve yapı itibarıyla birbirinden farklıdır ve evliliğe dair beklentileri birbirinden değişkenlik gösterir.

Evliliğe dair kadın ve erkeğin bu farklı beklentileri evlilik doyumunda cinsiyet faktörünü akla getirmektedir. Evlilikte, genelde erkekler kadınlara göre daha avantajlıdır, çünkü genel olarak tüm kültürlerde ev işleri, çocuk bakımı vb. gibi işlerden kadın sorumludur ve evlilikte yükün büyük kısmı kadınların omuzlarındadır. Bu bağlamda, Bernard evlilikte, erkeklerin daha avantajlı olduğunu ve eşlerin evlilikte yaşadığı durumların büyük ölçüde karı ya da koca olmalarına bağlı değişkenlik göstereceğini belirtmiştir.¹³³ Arvas ve Hökelekli'nin yaptığı araştırmada erkeklerin evlilik doyumlarının kadınlara göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır.¹³⁴ Evlilik doyumunu ile yakından ilgili olan çatışma durumlarında erkek ve kadınların çatışma durumlarındaki yaklaşımları da birbirinden farklıdır. Bayanların çatışma durumlarında çatışmayı başlatma olasılığı daha yüksektir ve sorunun nedeni olarak kocalarını görürken, kocaların sorunları karşılıklı olarak paylaşılan olarak görmeleri daha olasıdır. Evlilik ilişkisinde, kendilerine adil olunmadığını

¹³¹ Kaylee Shron Corbridge, "When to Wed? A Closer Examination of the Association Between Age of Marriage and Marital Quality" All Theses and Dissertations, 6908 (2017): 14.

¹³² Corbridge, *agm*, 24.

¹³³ Özgür Seyfi Denli, "Evli Çiftlerde Eşler Arasında Algılanan Kişilik Benzerliğinin Evlilik Uyumu Ve Evlilik Doyumuyla İlişkisinin İncelenmesi", (Yüksek Lisans Tezi, Ufuk Üniversitesi, 2016), 12.

¹³⁴ Fatma Balcı Arvas ve Hayati Hökelekli, "Dindarlık İle Evlilik Doyumu Ve Evlilikte Sorun Çözme İlişkisi Üzerine Bir İnceleme", *Değerler Eğitimi Dergisi*, 15 (2017): 129.

düşünen eşlerin, evlilik ilişkilerinde cinsiyet temelli eşitsizliklerle ilgili çatışmaları başlatma olasılıkları daha yüksek olabilir.¹³⁵

Öte yandan, Haylı ve arkadaşları¹³⁶ ve Saginak¹³⁷ cinsiyetin, evlilik doyumunu anlamlı şekilde etkilemediği sonucuna ulaşmışlardır. Bunun nedeni ise evlilik doyumu üzerinde cinsiyet haricinde birçok faktörün etkili olmasıdır.¹³⁸

2.5.3 Ekonomik Durum Ve Evlilik Doyumu

Mutlu ve sağlıklı evlilik ilişkilerinde ailenin ekonomik durumu ve eşlerin ailenin ekonomik durumuna katkıda bulunması önemlidir. Lichter ve Carmalt'a göre, düşük gelir ya da maddi güçlük evlilik kalitesi ve istikrarı için ciddi bir tehdittir.¹³⁹ Ekonomik meselelerden olumsuz evlilik sonuçlarına giden bir yol vardır. Kinnunen and Feldt zayıf ekonomik durumdan, zayıf evlilik uyumuna giden yolun, evlilik uyumu ile negatif biçimde ilişkili olan psikolojik sıkıntıya bağlı ekonomik durum stresi ile başladığını göstermiştir.¹⁴⁰ Evlilik yaşamı boyunca yaşanan ekonomik baskılar, çiftlerin üzerindeki strese neden olmakta ve bu artan stres eşlerarası ilişkileri etkilemektedir. Ekonomik durumun yol açtığı psikolojik stres durumu ile ortaya çıkan gergin ortamda eşlerin birbirleri ile olan iletişiminin negatif olması, ekonomik durumun evlilik doyumunu dolaylı olarak düşürmektedir.¹⁴¹ Batık, yaptığı araştırma sonucunda ekonomik durumun evlilik doyumunu ikinci sırada yordadığı ve ekonomik durumu iyi olan bireylerin evlilik

¹³⁵ Rhonda A. Faulkner, Maureen Davey ve Adam Davey, "Gender-Related Predictors of Change in Marital Satisfaction and Marital Conflict", *The American Journal of Family Therapy*, 33:1(2005): 76.

¹³⁶ R.G. Haylı vd., "Evlilik Doyumunun Cinsiyet Açısından İncelenmesi: Bir Meta-Analiz Çalışması", *Journal of Human Sciences*, 14(4), (2017): 3336.

¹³⁷ Kelli A. Saginak ve M. Alan Saginak, "Balancing Work And Family: Equity, Gender, And Marital Satisfaction", *The Family Journal: Counseling And Therapy For Couples And Families*, 13 Issue 2, (2005): 162.

¹³⁸ R.G. Haylı vd., *agm*, 3336.

¹³⁹ P. Sorokowski vd., "Marital Satisfaction, Sex, Age, Marriage Duration, Religion, Number of Children, Economic Status, Education, and Collectivistic Values: Data from 33 Countries", *Frontiers in psychology* 1199, 8 (July 2017): 2.

¹⁴⁰ Samantha J. Nelson, "Housing Factors Associated with Marital Satisfaction" *All Graduate Theses and Dissertations*, 960 (2011), 32.

¹⁴¹ Naheel Jeries, "Marital Satisfaction As Perceived by Wives", *Home Economics Research Journal*, 7, Issue 4 (1979): 226.

doyumunun daha yüksek olduğu sonucuna varmıştır.¹⁴² Şendil ve Korkut'un yaptığı araştırma sonucunda yine, ekonomik durumu düşük olan bireylerin iyi olanlara göre daha düşük çift uyumu ve çift birlikteliği; ekonomik durumu orta olanların da iyi olanlara göre daha düşük çift uyumu, çift birlikteliği, duygulanım ifadesi ve daha fazla evlilik çatışması bildirdikleri sonucuna ulaşılmıştır.¹⁴³

Öte yandan, düşük gelir eşler için her zaman dezavantaj olmayabilir. Çiftler, evlilik hayatı boyunca pekçok güçlükle karşı karşıya kalmaktadır. Birlikte aştıkları her problem aralarındaki bağı da güçlendirebilmektedir. Bu bağlamda, çiftlerin birlikte finansal stres faktör(ler)i hakkında iletişim kurmaya istekli olması, çift ilişkilerindeki kaygıyı azaltabilir ve finansal memnuniyet algıları üzerinde olumlu bir etkiye sahip olabilir.¹⁴⁴

Ekonomik durumun yol açtığı psikolojik stres durumu ile ortaya çıkan gergin ortamda eşlerin birbirleri ile olan iletişiminin negatif olması, ekonomik durumun evlilik doyumunu dolaylı olarak düşürebilmekte ya da ekonomik problemleri çözmeye çalışırken eşlerin birbirlerine destek olması çift ilişkilerindeki üzerinde olumlu bir etkiye sahip olabilmektedir.

2.5.4 Eğitim Durumu Ve Evlilik Doyumu

Evlilik doyumunu etkilediği düşünülen diğer etkenlerden biri eğitim seviyesidir. Eğitimli insanların, evliliklerinde daha mutlu daha doyumlu olmaları beklenir. Çünkü eğitimin, insanlara daha geniş bir bakış açısı kazandırması, onların evlilikte karşılaştıkları problemleri daha kolay çözüp çatışma durumlarını daha rahat aşabileceklerini ve daha mutlu bir evlilik hayatına sahip olma potansiyellerinin olduğunu düşündürür. Eğitim seviyesi arttıkça her iki eş de yaşanan çatışma ve anlaşmazlıkları birbirlerinin görüş ve

¹⁴² Meryem Vural Batık, "Evlilikte Algılanan Sorun Çözme Becerileri Ve Evlilik Doyumu ", *İnsan Ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 6, sy. 5 (2017): 2639.

¹⁴³ Yeşim Korkut ve Gül Şendil, "Evli Çiftlerdeki Çift Uyumu ve Evlilik Çatışmasının Demografik Özellikler Açısından İncelenmesi", *Psikoloji Çalışmaları*, 28 (2012): 29.

¹⁴⁴ Kristy L. Archuleta vd., "Financial Satisfaction And Financial Stressors In Marital Satisfaction", *Psychological Reports*, , 108 2 (2011): 573.

düşüncelerine saygı göstererek çözmeye çalışabilir, eğitim seviyesi azaldıkça empati düzeyi azalabilir ve anlaşmazlıklar bir eşin beklentisi doğrultusunda sonlandırılabilir.¹⁴⁵

Literatüre bakıldığında, Yıldız ve Büyükşahin yaptıkları araştırma sonucunda, yüksek lisans ve doktora mezuniyet derecesine sahip bireylerin ilk ve ortaokul mezunlarından daha yüksek düzeyde evlilik ve yaşam doyumuna sahip olduğunu bildirmiştir.¹⁴⁶ Yine Jose ve Alfons'un yaptığı araştırma sonucuna göre, ilk kez ve ikinci kez evlenen bireylerde eğitim seviyesi yükseldikçe evlilik uyum problemleri de azalmaktadır.¹⁴⁷ Şendil ve Korkut da yaptığı çalışma sonucunda, düşük eğitim seviyesindeki bireylerin, çiftler arasındaki ilişkinin kalitesini belirleyen, iletişim, sevgi gösterme biçimleri, eşler arasındaki fikir alışverişi ve birlikte zaman geçirme konularında daha fazla uyuşmazlık yaşadıklarını ortaya koymaktadır.¹⁴⁸

Bununla birlikte bunu tam tersi araştırmalar da mevcuttur. Çağ ve Yıldırım'a göre evli bireylerin eğitim düzeyleri arttıkça evlilik doyumları azalmaktadır. Bunun sebebini ise eğitim düzeyi arttıkça bireylerin kendilerini daha özgür ve bireysel hissedebilecekleri ve bunun sonucunda evliliklerini daha sorgular bir hale gelebilecekleri ve bu durumun da evlilik doyumlarını azaltabileceği ihtimali olabileceğini ifade etmektedirler.¹⁴⁹ Yine Denli, çalışmasında, üniversite mezunu olmayan katılımcıların evlilik doyumlarının üniversite mezunu olan katılımcılardan yüksek olduğunu ifade etmektedir.¹⁵⁰

Bununla birlikte, Nihayah yaptığı araştırmada, eğitim düzeyinin evlilik memnuniyetini anlamlı derecede yordamadığı sonucuna ulaşmıştır.¹⁵¹

¹⁴⁵ Hatice Yalçın, "Evlilik Uyumu İle Sosyodemografik Özellikler Arasındaki İlişki, *Eğitim Ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 3 sy.1 (Şubat 2014): 256.

¹⁴⁶ M. A. Yıldız ve G. Çevik Büyükşahin, "Evli Bireylerin Evlilik Doyumlarının Ve Yaşam Doyumlarının İncelenmesi", *International Journal of Human Sciences*, 13(1) (2016): 227.

¹⁴⁷ Orathinkal Jose ve Vansteenwegen Alfons, "Do Demographics Affect Marital Satisfaction?", *Journal Of Sex & Marital Therapy*, 33:1 (2007): 81.

¹⁴⁸ Yeşim Korkut ve Gül Şendil, "Evli Çiftlerdeki Çift Uyumu ve Evlilik Çatışmasının Demografik Özellikler Açısından İncelenmesi", *Psikoloji Çalışmaları*, 28 (2012): 29.

¹⁴⁹ Pınar Çağ ve İbrahim Yıldırım Türk, "Evlilik Doyumunu Yordayan İlişkisel Ve Kişisel Değişkenler", *Psikolojik Danışma Ve Rehberlik Dergisi*, 4 (39) (2013): 19.

¹⁵⁰ Özgür Seyfi Denli, "Evli Çiftlerde Eşler Arasında Algılanan Kişilik Benzerliğinin Evlilik Uyumu Ve Evlilik Doyumuyla İlişkisinin İncelenmesi", (Yüksek Lisans Tezi, Ufuk Üniversitesi, 2016), IV-V.

¹⁵¹ Zahrotun Nihayah vd., "Religiosity And The Type Of Love; The Relation With Marital Satisfaction", *Ipedr*, 53 (2012): 27.

2.4.5 Evlilik Süresi Ve Evlilik Doyumu

Bireyler, evlilik öncesi çok büyük beklentilerle ve çok mutlu olacakları düşüncesiyle evlenirler. Ancak bütün çiftler için bu her zaman beklendiği gibi gerçekleşmez. Çoğu zaman bireyler evlilikte hedeflediği doyuma ulaşamazlar. Başlangıçta evlilikte hissedilen aşk, heyecan, yıllar geçtikçe zamanla azalabilir, tamamen bitebilir ya da tam tersi artarak artarak güçlenebilir. Evlilik süresi, evlilik doyumu üzerinde potansiyel bir etkiye sahiptir. Regan, yeni evlenen çiftlerin, yaşamlarına balayı olarak isimlendirilen ve evlilikten alınan doyumun ve iyilik hali düzeylerinin en yüksek seviyelerde olduğu bir dönemle başladıkları, birkaç yıl içinde evlilik doyumunda ve iyilik hali düzeylerinde azalmaların meydana geldiği ve sıklıkla evliliğin dördüncü ve altıncı yılları arasında ise doyumun belirli bir istikrar düzeyine ulaştığını ifade etmektedir.¹⁵² Bu bağlamda, çiftlerin başlangıçta evliliğe çok yüksek beklentilerle başladıktan sonraki birkaç yıl içinde evlilik doyumlarının bir miktar düştükten sonra belli bir düzeye ulaşmasını, birbirini tanımayan ve ilişkilerinde uyum sağlamaya çalışan eşlerin zamanla bu uyumu ve bunun sonucu olarak da artan evlilik doyumunu elde etmeleri olarak açıklayabiliriz.

Uzun süre evli olan bireylerde kendi bireysel arzularından ziyade hayatı biriyle paylaşma yaşama gibi isteklerin öne çıktığı görülmektedir. Uzun süre evli olan bireylerin evliliklerinde yaşadıkları problemler göz önüne alındığında görülmektedir ki iletişim problemleri ve ekonomik sorunlar katılımcıların en fazla vurguladıkları konular olmakta ve uzun süre evli olan bireyler bu sorunları başarılı bir şekilde çözerek evliliklerinin sağlıklı bir şekilde yürütmeyi başarmaktadırlar.¹⁵³ Jose ve Alfons, yaptıkları araştırmada, evlilik süresi neredeyse 30 yıl olan evliliklerde, evlilik uyum problemlerinde azalma olduğu, bunun da evlilik doyumunun bir göstergesi olarak kabul edilebileceği sonucunu elde etmişlerdir.¹⁵⁴ Gorchoff ve arkadaşları yaptığı araştırma sonucunda, evlilik doyumunun

¹⁵² Pınar Çağ, "Evlilik Doyumu: Bir Model Testi", (Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, 2016), 23.

¹⁵³ Emine Durmuş ve Yasin Demir, "Uzun Evlilikler: Bir Yastıkta Kırk Yıl Long Marriages: Forty Years In A Pillow", *The Journal of International Social Research*, 8 (2015): 642.

¹⁵⁴ Orathinkal Jose ve Vansteenwegen Alfons, "Do Demographics Affect Marital Satisfaction?", *Journal Of Sex & Marital Therapy*, 33:1 (2007): 82.

orta yaşlarda arttığı ve artan evlilik doyumunun da çocukların evden gitmesiyle ilişkili olduğu sonucuna vardı.¹⁵⁵

Öte yandan, evlilikte geçen yıllarla beraber, çiftler başlangıçta yaşadığı heyecanı kaybedip birbirlerinden sıkılabilirler. Artan evlilik süresi, çiftler için dezavantaj olabilmektedir. Bu bağlamda, evlilik süresi arttıkça evlilik doyumunun düştüğünü gösteren araştırmalar mevcuttur. Batık ve Kalkan'a araştırma sonucuna göre, beş yıldan daha kısa süreyle evli olan bireylerin evlilik doyumları daha uzun süreyle evli olan bireylerin doyumlarına göre anlamlı düzeyde yüksektir.¹⁵⁶ Yine, Stone ve Shackelford, evlilik doyumunun ilk 10 yılda belirgin şekilde düştüğünü, daha sonraki yıllarda da yavaş yavaş düşmeye devam ettiğini ileri sürmektedirler.¹⁵⁷

Evlilik doyumundaki düşüşlerde bireylerin kendi evliliklerine özgü yaşadığı farklı ve özel durumlardan dolayı bireysel farklılıklar olabilir. Stone ve Shackelford, tüm evliliklerde doyum doğrusal şekilde ve yavaş yavaş düşmediğini, evlilikte zaman zaman daha dramatik düşüşler ya da yükselişler olabildiğini ileri sürmüşlerdir.¹⁵⁸

Xiaohe ve Whyte'a göre ise, evlilik süresinin evlilik doyumu üzerindeki etkisinin, kültürden kültüre değişkenlik göstereceği söylenebilir. Örneğin, görücü usulü evliliklerde doyum evliliğin ilk zamanlarda daha düşük olabilirken¹⁵⁹ zamanla birbirlerini tanıyıp, seven bireylerin evliliğin sonraki yıllarında evlilik doyumlarının artış gösterdiği söylenebilir.

Öte yandan, evlilik süresi ile evlilik doyumu arasında bir ilişki olmadığını öne süren çalışmalar da mevcuttur. Kapısız ve arkadaşlarının yaptığı araştırmada evlilik süresi ile

¹⁵⁵ Sara M. Gorchoff vd., "Contextualizing Change in Marital Satisfaction During Middle Age: An 18-Year Longitudinal Study", *Psychological Science*, 19 (11) (2008): 1194.

¹⁵⁶ Meryem Vural Batık ve Melek Kalkan, "Evlilikte Algılanan Sorun Çözme Becerileri ve Evlilik Doyumu", *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 5 sy.6, (2017): 2639-2640.

¹⁵⁷ Emily A. Stone ve Todd K. Shackelford, "Marital Satisfaction", *Encyclopedia Of Social Psychology*, (Sage Publications, 2006).7.

¹⁵⁸ Stone ve Shackelford, *age*, 6.

¹⁵⁹ P. Sorokowski vd., "Marital Satisfaction, Sex, Age, Marriage Duration, Religion, Number of Children, Economic Status, Education, and Collectivistic Values: Data from 33 Countries", *Frontiers in psychology* 1199, 8 (July 2017): 2.

evlilik doyumu arasında hem erkekler hem de kadınlar için anlamlı bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. ¹⁶⁰

2.5.6 Çocuk Sahibi Olma Ve Evlilik Doyumu

Evli çiftlerin çocuk sahibi olmasıyla hayatlarında köklü bir değişim meydana gelir. Çocuk sahibi olan evli bireyler karı-koca rollerine ek olarak ebeveyn rolünün de sorumluluğunu üstlenmekte, roller arttıkça benzer şekilde sorumluluklar da artmaktadır.¹⁶¹ Aileye çocuğun gelişi ve eşlerin sorumluluklarının artmasıyla eşler arası çatışmalar baş göstermeye başlar. Dolayısıyla, evlilik doyumu, çocukların aileye dahil olmasından etkilenir. Çocuk, aileyi bir arada tutabileceği gibi çiftler arasındaki çatışmayı da tetikleyebilmektedir. İlk defa anne baba olmanın bireylere getirdiği yeni, daha önce hiç deneyimlemedikleri rol ve sorumlulukları içermesi, karı-koca dengesinin yıkılarak anne-baba rolleri ile yeni bir dengenin kurulması, bu yeni dengenin rol ve sorumluluklarının fazla olması ve bunlara alışma sürecinin güç olabilmesi, karı-kocanın birbirlerine ayırdıkları kaliteli zaman diliminin sekteye uğratmaktadır. Bu aşamada ilk defa anne ya da baba olmanın bireylere getirdiği yeni rol ve sorumlulukların her iki cinsiyette de özellikle başlangıç aşamasında benzer güçlüklerle ve benzer denge yitimi ve yeni denge kurmanın zorluklarına yol açabileceği, bu nedenle de karıkoca rollerinin ilk denge kurma ve yeni bir yaşantıya hazırlanma açısından geri planda bırakılması ve daha çok ebeveyn olmaya odaklanma, çocuğun sorumluluğunu alma gibi nedenlerle evlilik doyumlarında düşüşlerin yaşanması olağan olabilmektedir.¹⁶² Özşirin, araştırma bulguları sonucunda, çocuklu çiftlerin, çocuksuz çiftlere göre daha fazla evlenmemiş olmayı düşündükleri ve çocuklu-çocuksuz olmanın anlamlı fark yarattığı sonucuna varmıştır.¹⁶³ Çocuk sayısındaki artış, ekonomik problemlere, evdeki sorumlulukların artması, ve çocukların yetişmesi ile ilgili çatışmalara sebep olabilmektedir. İlaveten eşlerin birbirlerine ayıracakları zamanın

¹⁶⁰ Satı Kapısız vd., “İnfertil Çiftlerde Evlilik Doyumu Ve Evlilik Doyumunu Etkileyen Faktörler , *Çukurova Med. Journal*, 44 (3) (2019): 1080.

¹⁶¹ Pınar Çağ ve İbrahim Yıldırım, “Bazı Sosyo-Demografik Değişkenlere Göre Evli Bireylerin Evlilik Doyum Düzeyleri: Bir Profil Çalışması”, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 17 (2018): 1029.

¹⁶² Pınar Çağ ve İbrahim Yıldırım, *agm*, 1036.

¹⁶³ Gülşah Özşirin, “Evli Çocuklu Çiftler ile Evli Çocuksuz Çiftlerin Evlilik Doyumu Ve Depresyon Düzeylerinin Karşılaştırılması”, (Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi, 2019), 85.

azalmasına bağılı olarak ilişki kalitelerinde de düşüş ortaya çıkartabilir.¹⁶⁴ Literatüre bakıldığında, Ghahremani ve arkadaşları , katılımcıların çocuk yetiştirmek çok fazla zaman ve enerji istediğı için evlilik sonrası günlük yaşamlarında çocuk sahip olmanın negatif etkisini bildirme eğiliminde olduklarını ve araştırma sonucunda da evlilik doyumunun çocuk sayısının artışıyla düştüğünü bildirmişlerdir.¹⁶⁵

Twenge ve arkadaşları, ebeveyn olan çiftlerin, ebeveyn olmayanlara kıyasla daha düşük evlilik memnuniyeti bildirdiğini ve evlilik doyumunu ile çocuk sayısı arasında da önemli bir negatif korelasyon olduğunu ileri sürmektedir.¹⁶⁶

Öte yandan, çocuk sahibi olmanın evlilik doyumunu arttırdığını belirten araştırmalar da mevcuttur. Onyish ve arkadaşları yaptığı araştırmada, çocuk sayısı ve evlilik doyumunu arasında pozitif bir ilişki bulmuşlardır.¹⁶⁷

Çocuk sahibi olmanın evlilik doyumunu ile bir ilişkisi olmadığını gösteren araştırmalar da bulunmaktadır. Cansu, evlilikte çocuk faktörünün ve sahip olunan çocuk sayısının evlilik uyumuna bir etkisi olmadığını sonucuna varmıştır.¹⁶⁸ Yalçın, aile tipi çekirdek aile ya da geniş aile olma durumuna göre annelerin evlilik uyumları arasında anlamlı farklılık olmadığını bildirmektedir.¹⁶⁹

¹⁶⁴ Yeşim Korkut ve Gül Şendil, “Evli Çiftlerdeki Çift Uyumu ve Evlilik Çatışmasının Demografik Özellikler Açısından İncelenmesi”, *Psikoloji Çalışmaları*, 28 (2012): 31.

¹⁶⁵ Fereshte Ghahremani vd., “Correlation Between Number And Gender Composition Of Children And Marital Satisfaction In Women Presenting To Health Centers In Tehran”, *J. Psychiatry Behav Sci*, 11(2) (2017): 5.

¹⁶⁶ Jean M. Twenge vd., Parenthood and Marital Satisfaction: A Meta- Analytic Review, *Journal of Marriage and Family*, 65 (Aug 2003): 574.

¹⁶⁷ Ernest I. Onyishi vd., “Children And Marital Satisfaction In A Non-Western Sample: Having More Children Increases Marital Satisfaction Among The Igbo People Of Nigeria”. *Evolution and Human behaviour*, 33:6 (2012): 771.

¹⁶⁸ Cansu Aslan, “Çocuklu Ve Çocuksuz Çiftlerin Evlilik Uyumu Çift Uyumu Ve Cinsel Doyumlarının Karşılaştırılması”, (Yüksek Lisans Tezi, Yakın Doğu Üniversitesi, 2018), 88.

¹⁶⁹ Hatice Yalçın, “Evlilik Uyumu İle Sosyodemografik Özellikler Arasındaki İlişki, *Eğitim Ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 3 sy.1 (Şubat 2014): 259.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN BULGULARI VE TARTIŞMA

3.1 KATILIMCILARA AIT BETİMSEL İSTATİSTİKLER

Tablo 3.1 Katılımcılara Ait Demografik Özellikler

Cinsiyet	N	%
Kadın	137	65,2
Erkek	73	34,8
Toplam	210	100,0
Yaş	N	%
20-25	11	5,2
26-30	43	20,5
31-35	50	23,8
36-40	47	22,4
41-45	31	14,8
46-50	28	13,3
Toplam	210	100,0
Evlilik süresi	N	%
0-5 Yıl	38	18,1
6-10 yıl	35	16,7
11-15 yıl	59	28,1
16-20 yıl	41	19,5

21-25 yıl	19	9,0
Toplam	210	100,0
<hr/>		
Çocuk sayısı	N	%
<hr/>		
Çocuksuz	13	6,2
1-2	126	60,0
3-4	62	29,5
5-6	9	4,3
Toplam	210	100,0
<hr/>		
Eğitim Durumu	N	%
<hr/>		
İlkokul	37	17,6
Ortaokul	36	17,1
Lise	46	21,9
Lisans	82	39,0
Yüksek lisans	8	3,8
Doktora	1	,5
Toplam	210	100,0
<hr/>		
Ekonomik Durum	N	%
<hr/>		
Düşük	29	13,8
Orta	173	82,4
Yüksek	8	3,8
Toplam	210	100
<hr/>		

Tablo 1'e göre, katılımcıların (%65,2) ini kadınlar (%34,8) ini erkekler oluşturmaktadır. Yaş grubu aralığına bakıldığında katılımcıların (%5,2) sinin 20-25, (%20,5) inin 26-30, (%23,8) inin 31-35, (%22,4) ünün 36-40, (%14,8) inin 41-45,

(%13,3) ünün 46-50 yaş aralığında bulunduğu görülmektedir.

Katılımcıların (%18,1) i (0-5) yıl, (% 16,7) si (6-10) yıl, (%28,1) i (11-15) yıl, (%19,5) i (16-20) yıl, (%9,0) u 21-25 yıl süreyle evli olduklarını bildirilmektedir.

Katılımcıların (%6,2) sinin çocuğunun bulunmadığı, (%60,0) inin 1 ya da 2 çocuğu olduğu, (%29,5) inin 3-4 çocuğu bulunduğu, (%4,3) ünün 5-6 çocuğu olduğu ifade edilmektedir.

Katılımcıların eğitim durumuna bakıldığında, (%17,6) sının İlkokul mezunu olduğu (%17,1) inin Ortaokul, (% 21,9) unun Lise, (%39,0) unun Lisans, (%3,8) inin Yüksek lisans, (%5) inin Doktora mezunu olduğu görülmektedir.

Katılımcıların (%13,8) i ekonomik düzeyini düşük, (%82,4) ü orta, (%3,8) i yüksek olarak belirtmektedir.

Betimsel istatistiklerin hesaplanmasından sonra, her iki ölçek tek boyutlu olduğundan dolayı ölçeklerden elde edilen toplam puanların normal dağılıp dağılmadığı Kolmogorov-Smirnov testi ile sınanmıştır.¹⁷⁰ Elde edilen istatistikler Tablo 2’de sunulmuştur.

3.2 NORMALLIK ANALİZİ

Tablo 3.2 Normallik testi

Normallik	Kolmogorov-Smirnov		
	İstatistik	sd	p
DMÖ	,108	210	,000
EYÖ	,128	270	,000

Normalliğin sınanması için elde edilen Kolmogorov-Smirnov uyum iyiliği istatistiğine göre her iki ölçek verisinin 0,05 anlamlılık düzeyinde normal dağılmadığı

¹⁷⁰ Ş. Büyüköztürk, *Sosyal Bilimler İçin Veri Ve Analizi El Kitabı: İstatistik, Araştırma Deseni, Spss Uygulamaları Ve Yorum*, (Pegem A Yayıncılık, 2014).

gözlenmiştir ($p=0,00<0,05$). Bu doğrultuda veri analizlerine parametrik olmayan testler ile devam edilmiştir.¹⁷¹

3.3 EVLİLİK YAŞAMI ÖLÇEĞİNDEN ELDE EDİLEN PUANLAR CİNSİYETE GÖRE FARKLILAŞMAKTA MIDIR?

EYÖ'den elde edilen puanların katılımcıların cinsiyetine göre farklılaşp farklılaşmadığı Mann Whitney U testi ile sınıanmıştır. Elde edilen istatistikler Tablo 3'de sunulmuştur.

Tablo 3.3 EYÖ puanlarının cinsiyete göre karşılaştırılması

Ölçek	Cinsiyet	N	Mean	Mann-Whitney U testi						
				Media	Minimu	Maximu	Ss	Sıra Ort.	z	p
EYÖ	Kadın	137	37,79	39,00	13,00	48,00	7,54	101,97	-1,3	0,248
	Erkek	73	39,10	40,00	8,00	48,00	7,55	112,12		
	Total	210	38,24	38,00	16,00	50,00	7,45			

Tablo3'de EYÖ puanlarının cinsiyete göre farklılaşmadığı görülmektedir ($p>0,05$).

Araştırma bulgularımızı literatürde destekleyen çalışmalar mevcuttur. Haylı vd.¹⁷², Saginak¹⁷³, Nihayah vd.¹⁷⁴ ve Jackson vd.¹⁷⁵ yapmış oldukları araştırma sonuçları, kadın ve erkeklerin evlilik doyumunda anlamlı bir fark olmadığını göstermiştir. Bununla birlikte,

¹⁷¹ Ş. Büyüköztürk, *Sosyal Bilimler İçin Veri Ve Analizi El Kitabı: İstatistik, Araştırma Deseni, Spss Uygulamaları Ve Yorum*, (Pegem A Yayıncılık, 2014).

¹⁷² R.G. Haylı vd., "Evlilik Doyumunun Cinsiyet Açısından İncelenmesi: Bir Meta-Analiz Çalışması", *Journal of Human Sciences*, 14(4), (2017): 3336.

¹⁷³ Kelli A. Saginak ve M. Alan Saginak, "Balancing Work And Family: Equity, Gender, And Marital Satisfaction", *The Family Journal: Counseling And Therapy For Couples And Families*, 13 Issue 2, (2005): 162.

¹⁷⁴ Zahrotun Nihayah vd., "Religiosity And The Type Of Love; The Relation With Marital Atisfaction", *Ipedr*. 53 (2012): 27.

¹⁷⁵ Jeffrey B. Jackson vd., "Gender Differences In Marital Satisfaction:A Meta-Analysis", *Journal Of Marriage And Family*, 76 Issue 8 (2014): 105.

Rostami vd.¹⁷⁶, Arvas ve Hökeleklî¹⁷⁷ tarafından yapılan çalışmalar erkeklerin kadınlara kıyasla evliliklerinden daha fazla doyum aldıklarını göstermektedir.

3.4 EVLİLİK YAŞAMI ÖLÇEĞİNDEN ELDE EDİLEN PUANLAR EKONOMİK DURUMA GÖRE FARKLILAŞMAKTA MIDIR?

EYÖ'den elde edilen puanların katılımcıların ekonomik durumuna göre farklılaşp farklılaşmadığı Kruskal Wallis testi ile sınınmıştır. Elde edilen istatistikler Tablo 4'de sunulmuştur.

Tablo 4.4 EYÖ puanlarının ekonomik duruma göre karşılaştırılması

Ölçek	Ekonomik Durum	N	Mean	Median	Minimu m	Maximu m	Kruskal Wallis testi			
							Ss	Sıra Ort.	H	p
EYÖ	Düşük	29	35,59	35,00	50,00	19,00	8,44	85,62	5,48	0,06
	Orta	173	38,50	40,00	50,00	16,00	7,21	107,36		
	Yüksek	8	42,25	44,00	50,00	33,00	6,78	137,38		
	Toplam	210	38,24	40,00	50,00	16,00	7,45			

Tablo 4 incelendiğinde katılımcıların EYÖ'den aldıkları puanların, bireylerin ekonomik durumuna göre oluşturulan gruplar arasında anlamlı şekilde farklılaşmadığı görülmektedir ($p>0,05$). Literatürde araştırma sonucumuzu destekleyen çalışmalar mevcuttur. Yıldız ve Büyüksahin, yürüttüğü çalışmada farklı gelir grupları arasında evlilik

¹⁷⁶ A. Rostami vd., "Marital Satisfaction With A Special Focus On Gender Differences In Medical Staff In Tehran", *J. Fam.*, Issue 35 (2014): 1940.

¹⁷⁷ Fatma Balci Arvas ve Hayati Hökeleklî, "Dindarlık İle Evlilik Doyumu Ve Evlilikte Sorun Çözme İlişkisi Üzerine Bir İnceleme", *Değerler Eğitimi Dergisi*, 15 (2017): 129.

doyumunu düzeyi açısından anlamlı düzeyde bir fark bulamamıştır.¹⁷⁸ Sonucumuz genel olarak literatürle örtüşmemektedir. Genelde araştırma sonuçları, ekonomik durumun evlilik doyumunu yordadığını ve negatif etkisi olduğunu göstermektedir.¹⁷⁹ Batık, yaptığı araştırma sonucunda, ekonomik durumu iyi olan bireylerin evlilik doyumunun daha yüksek olduğu sonucuna varmıştır.¹⁸⁰ Şendil ve Korkut'un yaptığı araştırma sonucunda yine, ekonomik durumu düşük olan bireylerin daha düşük çift uyumu ve çift birlikteliği, duygulanım ifadesi ve daha fazla evlilik çatışması bildirdikleri sonucuna ulaşılmıştır.¹⁸¹

3.5 EVLİLİK YAŞAMI ÖLÇEĞİNDEN ELDE EDİLEN PUANLAR ÖĞRENİM DURUMUNA GÖRE FARKLILAŞMAKTA MIDIR?

EYÖ'den elde edilen puanların katılımcıların öğrenim düzeylerine göre farklılaşp farklılaşmadığı Kruskal Wallis testi ile incelenmiştir. Elde edilen istatistikler Tablo 9'da sunulmuştur.

Tablo 3.5 EYÖ puanlarının öğrenim düzeyi gruplarına göre karşılaştırılması

Ölçek	Öğrenim Durumu	Kruskal Wallis testi								
		N	Mean	Median	Minimu m	Maximu m	Ss	Sıra Ort.	H	p
EYÖ	İlkokul	3	36,81	38,00	19,00	50,00	5,33	93,39	8,0	0,15
		7	08	00					0	6
	Ortaokul	3	36,52	37,00	23,00	50,00	7,78	95,25		
		6	78	00						
	Lise	4	40,93	40,50	29,00	50,00	7,86	125,9		
		6	48	00				9		

¹⁷⁸ M. A. Yıldız ve G. Çevik Büyüksahin, "Evli Bireylerin Evlilik Doyumlarının Ve Yaşam Doyumlarının İncelenmesi", *International Journal of Human Sciences*, 13(1) (2016): 228.

¹⁷⁹ U. Kinnunen ve T. Feldt, "Economic Stress And Marital Adjustment Among Couples: Analyses At The Dyadic Level", *European Journal Of Social Psychology*, 34(5) (2004): 519.

¹⁸⁰ Meryem Vural Batık, "Evlilikte Algılanan Sorun Çözme Becerileri Ve Evlilik Doyumu", *İnsan Ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 6, sy. 5 (2017): 2639.

¹⁸¹ Yeşim Korkut ve Gül Şendil, "Evli Çiftlerdeki Çift Uyumu ve Evlilik Çatışmasının Demografik Özellikler Açısından İncelenmesi", *Psikoloji Çalışmaları*, 28 (2012): 29.

Lisans	8	38,02	40,00	16,00	50,00	7,53	103,1
	2	44	00				5
Yüksekli- ns	8	39,12	40,50	27,00	48,00	5,78	112,6
		50	00				9
Doktora	1	40,00	40,00	40,00	40,00	7,27	115,0
		00	00				0
Total	2	38,24	40,00	16,00	50,00	7,45	93,39
	1	29	00				
	0						

Tabloya göre katılımcıların EYÖ'den aldıkları puanların, bireylerin öğrenim düzeylerine göre oluşturulan gruplar arasında fark olmadığı görülmektedir. Katılımcıların öğrenim düzeylerine göre oluşturulan grupların EYÖ puanları arasında anlamlı fark yoktur ($p>0,05$). Alder¹⁸² ve Nihayah¹⁸³ 'ın yaptıkları araştırmalarda bu sonuçla benzer şekilde, evlilik doyumu ile eğitim seviyesi arasında istatistiksel olarak kaydadeğer bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Yurtiçi literatürde ise, Arvas ve Hökelekli'nin yaptığı çalışma sonucunda ise eğitim durumunun evlilik doyumu ile herhangi bir ilişkisi tespit edilememiştir.¹⁸⁴ Öte yandan, Yıldız ve Büyükşahin yaptıkları araştırma sonucunda, yüksek lisans ve doktora mezuniyet derecesine sahip bireylerin ilk ve ortaokul mezunlarından daha yüksek düzeyde evlilik ve yaşam doyumuna sahip olduğunu bildirmiştir.¹⁸⁵ Yine Jose ve Alfons'un yaptığı araştırma sonucuna göre, ilk kez ve ikinci kez evlenen bireylerde eğitim seviyesi yükseldikçe evlilik uyum problemleri de azalmaktadır.¹⁸⁶ Şendil ve Korkut da yaptığı çalışma sonucunda, düşük eğitim seviyesindeki bireylerin, çiftler arasındaki

¹⁸² Kenya Gladys Bett vd., "Relationship between Demographic Characteristics and Marital Satisfaction for Career Couples in Kericho County Kenya", *IOSR Journal Of Humanities And Social Science (IOSR-JHSS)*, sy. 12, (2017): 53.

¹⁸³ Zahrotun Nihayah vd., "Religiosity And The Type Of Love; The Relation With Marital Satisfaction", *Ipedr*, 53 (2012): 27.

¹⁸⁴ Fatma Balcı Arvas, Hayati Hökelekli, "Dindarlık ile Evlilik Doyumu ve Evlilikte Sorun Çözme İlişkisi Üzerine Bir İnceleme", *Değerler Eğitimi Dergisi*, 15 (2017): 130.

¹⁸⁵ M. A. Yıldız ve G. Çevik Büyükşahin, "Evli Bireylerin Evlilik Doyumlarının Ve Yaşam Doyumlarının İncelenmesi", *International Journal of Human Sciences*, 13(1) (2016): 227.

¹⁸⁶ Orathinkal Jose ve Vansteenwegen Alfons, "Do Demographics Affect Marital Satisfaction?", *Journal Of Sex & Marital Therapy*, 33:1 (2007): 81.

ilişkinin kalitesini belirleyen, iletişim, sevgi gösterme biçimleri, eşler arasındaki fikir alışverişi ve birlikte zaman geçirme konularında daha fazla uyumsuzluk yaşadıklarını ortaya koymaktadır.¹⁸⁷ Bununla birlikte bunu tam tersi araştırmalar da mevcuttur. Çağ ve Yıldırım’a göre evli bireylerin eğitim düzeyleri arttıkça evlilik doyumları azalmaktadır.¹⁸⁸ Yine Denli, çalışmasında, üniversite mezunu olmayan katılımcıların evlilik doyumlarının üniversite mezunu olan katılımcılardan yüksek olduğunu ifade etmektedir.¹⁸⁹

3.6 EVLİLİK YAŞAMI ÖLÇEĞİNDEN ELDE EDİLEN PUANLAR ÇOCUK SAYISINA GÖRE FARKLILAŞMAKTA MIDIR?

EYÖ’den elde edilen puanların katılımcıların çocuk sayısına göre oluşturulan gruplara göre farklılaşıp farklılaşmadığı Kruskal Wallis testi ile sınanmıştır. Elde edilen istatistikler Tablo 12’de sunulmuştur.

Tablo 3.6 EYÖ puanlarının çocuk sayısına göre oluşturulan gruplara göre karşılaştırılması

Kruskal Wallis testi										
Ölçek	Çocuk sayısı	N	Mean	Median	Minimu	Maximu	Ss	Sıra Ort.	H	p
					m	m				
EYÖ	Çocuksuz	13	38,23	37,00	24,00	50,00	7,94	103,08	3,5	0,31
	1 ya da 2	126	38,96	40,00	16,00	50,00	6,87	111,35	7	2
	3 ya da 4	62	37,18	39,00	19,00	50,00	8,23	97,47		
	5 ya da 6	9	35,44	37,00	23,00	50,00	8,64	82,50		
	Total	210	38,24	40,00	16,00	50,00	7,45			

¹⁸⁷ Yeşim Korkut ve Gül Şendil, “Evli Çiftlerdeki Çift Uyumu ve Evlilik Çatışmasının Demografik Özellikler Açısından İncelenmesi”, *Psikoloji Çalışmaları*, 28 (2012): 29.

¹⁸⁸ Pınar Çağ ve İbrahim Yıldırım, “Evlilik Doyumunu Yordayan İlişkisel Ve Kişisel Değişkenler”, *Psikolojik Danışma Ve Rehberlik Dergisi*, 4 (39) (2013): 19.

¹⁸⁹ Özgür Seyfi Denli, “Evli Çiftlerde Eşler Arasında Algılanan Kişilik Benzerliğinin Evlilik Uyumu Ve Evlilik Doyumuyla İlişkinin İncelenmesi”, (Yüksek Lisans Tezi, Ufuk Üniversitesi, 2016), IV-V.

Tablo 6'ya göre katılımcıların EYÖ'den aldıkları puanların, bireylerin çocuk sayısına göre oluşturulan gruplara göre anlamlı şekilde farklılaşmadığı görülmektedir ($p>0,05$). Literatürde benzer şekilde, Çağ ve Yıldırım ve Cansu'nun¹⁹⁰ yaptığı çalışma sonuçlarına göre, çocuk sayısı evlilik doyumunu yordamamaktadır¹⁹¹ ve bizim bulgularımızla örtüşmektedir. Yine, Yalçın, aile tipi çekirdek aile ya da geniş aile olma durumuna göre annelerin evlilik uyumları arasında anlamlı farklılık olmadığını bildirmektedir.¹⁹²

Ancak yapılan diğer araştırmalara bakıldığında literatür sonuçları genel olarak bizim bulgularımızı desteklememektedir. Jose ve Alfons¹⁹³ ebeveyn olan çiftlerin olmayanlara kıyasla kaydadeğer bir şekilde daha düşük evlilik doyumu bildirdiklerini belirtmişlerdir. Özşirin, araştırma bulguları sonucunda, çocuklu çiftlerin, çocuksuz çiftlere göre daha fazla evlenmemiş olmayı düşündükleri ve çocuklu-çocuksuz olmanın anlamlı fark yarattığı sonucuna varmıştır.¹⁹⁴ Twenge, Campbell ve Foster¹⁹⁵, Ghahremani ve arkadaşları, katılımcıların günlük yaşamlarında çocuk sahip olmanın negatif etkisini bildirme eğiliminde olduklarını ve araştırma sonucunda da evlilik doyumunun çocuk sayısının artışıyla düştüğünü bildirmişlerdir.¹⁹⁶

Öte yandan, çocuk sahibi olmanın evlilik doyumunu arttırdığını belirten araştırmalar da mevcuttur. Onyish ve arkadaşlarının yaptığı araştırmada, çocuk sayısı ve evlilik doyumu arasında pozitif bir ilişki bulmuşlardır.¹⁹⁷

¹⁹⁰ Cansu Aslan, "Çocuklu Ve Çocuksuz Çiftlerin Evlilik Uyumu Çift Uyumu Ve Cinsel Doyumlarının Karşılaştırılması", (Yüksek Lisans Tezi, Yakın Doğu Üniversitesi, 2018), 88.

¹⁹¹ Pınar Çağ ve İbrahim Yıldırım, "Evlilik Doyumunu Yordayan İlişkisel Ve Kişisel Değişkenler", *Psikolojik Danışma Ve Rehberlik Dergisi*, , 4 (39) (2013): 13.

¹⁹² Hatice Yalçın, "Evlilik Uyumu İle Sosyodemografik Özellikler Arasındaki İlişki, *Eğitim Ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 3 sy.1 (Şubat 2014): 259.

¹⁹³ Orathinkal Jose ve Vansteenwegen Alfons, "Do Demographics Affect Marital Satisfaction?", *Journal Of Sex & Marital Therapy*, 33:1 (2007): 82.

¹⁹⁴ Gülşah Özşirin, "Evli Çocuklu Çiftler ile Evli Çocuksuz Çiftlerin Evlilik Doyumu Ve Depresyon Düzeylerinin Karşılaştırılması", (Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi, 2019), 85.

¹⁹⁵ Jean M. Twenge vd., "Parenthood and Marital Satisfaction: A Meta- Analytic Review, *Journal of Marriage and Family*, 65 (Aug 2003): 574.

¹⁹⁶ Fereshte Ghahremani vd., "Correlation Between Number And Gender Composition Of Children And Marital Satisfaction In Women Presenting To Health Centers In Tehran", *J. Psychiatry Behav Sci*, 11(2) (2017): 5.

¹⁹⁷ Ernest I. Onyishi vd., "Children And Marital Satisfaction In A Non-Western Sample: Having More Children Increases Marital Satisfaction Among The Igbo People Of Nigeria", *Evolution and Human behaviour*, 33:6 (2012): 771.

3.7 EVLİLİK YAŞAMI ÖLÇEĞİNDEN ELDE EDİLEN PUANLAR EVLİLİK SÜRESİNE GÖRE FARKLILAŞMAKTA MIDIR?

EYÖ'den elde edilen puanların katılımcıların evlilik sürelerine göre farklılaşıp farklılaşmadığı Kruskal Wallis testi ile incelenmiştir. Elde edilen istatistikler Tablo 13'te sunulmuştur. Araştırma bulgularına göre, evlilik süresi ile evlilik doyumu arasında anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır. Literatürde bizim sonucumuzu destekler çalışmalar mevcuttur. Kapısız ve arkadaşlarının yaptığı araştırmada evlilik süresi ile evlilik doyumu arasında hem erkekler hem de kadınlar için anlamlı bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.¹⁹⁸ Ancak bizim sonucumuzun tersine evlilik süresinin, evlilik doyumunu yordadığını gösteren çalışmalar da bulunmaktadır. Stone ve Shackelford'a göre, evlilik doyumu ilk 10 yılda belirgin şekilde düşer ve daha sonraki yıllarda da yavaş yavaş düşmeye devam etmektedir.¹⁹⁹ Jose ve Alfons, yaptıkları araştırmada ise, evlilik süresi neredeyse 30 yıl olan evliliklerde, evlilik uyum problemlerinde azalma olduğu, bunun da evlilik doyumunun bir göstergesi olarak kabul edilebileceği sonucunu elde etmişlerdir.²⁰⁰ Gorchoff ve arkadaşları, yaptığı araştırma sonucunda, evlilik doyumunun orta yaşlarda arttığı ve artan evlilik doyumunun da çocukların evden gitmesiyle ilişkili olduğu sonucuna vardı.²⁰¹ Öte yandan evliliğin ilk yıllarında doyumun daha yüksek olduğunu gösteren araştırmalar da mevcuttur. Batık ve Kalkan'a göre beş yıldan daha kısa süreyle evli olan bireylerin evlilik doyumları daha uzun süreyle evli olan bireylerin doyumlarına göre anlamlı düzeyde yüksektir.²⁰²

¹⁹⁸ Satı Kapısız vd., "İnfertil Çiftlerde Evlilik Doyumu Ve Evlilik Doyumunu Etkileyen Faktörler , *Çukurova Med. Journal*, 44 (3) (2019): 1080.

¹⁹⁹ Emily A. Stone ve Todd K. Shackelford, "Marital Satisfaction", *Encyclopedia Of Social Psychology*, (Sage Publications, 2006): 7.

²⁰⁰ Orathinkal Jose ve Vansteenwegen Alfons," Do Demographics Affect Marital Satisfaction?", *Journal Of Sex & Marital Therapy*, 33:1 (2007): 82.

²⁰¹ Sara M. Gorchoff vd., "Contextualizing Change in Marital Satisfaction During Middle Age: An 18-Year Longitudinal Study", *Psychological Science*.; 19 (11) (2008): 1194.

²⁰² Meryem Vural Batık ve Melek Kalkan , "Evlilikte Algılanan Sorun Çözme Becerileri ve Evlilik Doyumu, *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 5 sy.6 (2017): 2639-2640.

Tablo 3.7 EYÖ puanlarının evlilik süresine göre oluşturulan gruplar arasında karşılaştırılması

Ölçek	Evlilik süresi	n	Mean	Median	Minim um	Maxim um	ss	Kruskal Wallis testi			
								Sıra Ort.	H	p	
EYÖ		3	39,1	38,5	26,0	50,0	7,	109,	0,7	0,9	
	0-5	8	0	0	0	0	0	78	51	80	
							8				
			3	38,2	40,0	16,0	50,0	8,	108,		
	6-10	5	5	0	0	0	4	40			
							0				
			5	37,88	39,00	23,00	50,00	7,	103,5		
	11-15	9					71	8			
		4	38,22	40,00	19,00	49,00	7,	105,5			
16-20	1					27	4				
		1	37,68	37,00	28,00	50,00	5,	96,50			
21-25	9					96					
		1	38,22	39,50	22,00	50,00	8,	106,5			
25 sonrası	8					05	6				
		2	38,24	40,00	16,00	50,00	7,				
Total		1				45					
		0									

Tablo 7'ye göre katılımcıların EYÖ'den aldıkları puanların, bireylerin evlilik sürelerine göre oluşturulan gruplara göre anlamlı şekilde farklılaşmadığı görülmektedir ($p>0,05$).

3.8 DİNİ MOTİVASYON ÖLÇEĞİ VE EVLİLİK YAŞAMI ÖLÇEK PUANLARI ARASINDA ANLAMLI BİR İLİŞKİ VAR MIDIR?

Katılımcıların DMÖ ve EYÖ'den adıkları puanlar arasında korelasyon olup olmadığı, veri setleri normal dağılım sağlamadığı için Spearman Brown sıra farkları korelasyon katsayısı ile incelenmiştir.

Tablo 3.8 DMÖ ve EYÖ ölçekleri arasındaki korelasyon

		EYÖ
		Korelasyon
DMÖ	r	0,201
	p	0,003

Tablo 8'de gösterildiği üzere, ölçeklerden elde edilen puanlar için korelasyon katsayısı 0,201'dir. Korelasyon katsayısının anlamlılık değeri ise 0,003'tür. Veri setleri arasında pozitif yönde ve düşük düzeyde anlamlı korelasyon bulunmaktadır ($p < 0,05$; $r = 0,201$).²⁰³

Çalışmamızın temel problemi olan evlilik doyumu ve dindarlık arasındaki ilişki ile ilgili yurt içi ve yurt dışı literatüre genel olarak bakıldığında, araştırma sonuçları dindarlığın evlilik doyumuna etkisinin pozitif yönde olduğu üzerinde yoğunlaşmaktadır. Bizim çalışma sonuçlarımıza göre, evlilik doyumu ve dindarlık arasındaki ilişkide anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır ve bu bulguyu destekler çalışmalar mevcuttur. Örneğin, Glenwright ve Fowler yaptıkları araştırmada, ateist ve dindarlar bireylerin evlilik doyumu arasında kaydadeğer bir farklılığın olmadığı sonucuna vardılar.²⁰⁴

²⁰³ S. Kilmen, *Eğitim araştırmacıları için SPSS uygulamalı istatistik*, (Ankara: Edge Akademi, 2015).

²⁰⁴ Kyambi Roselyne Webbo vd., "The Influence Of Religiosity On Marital Satisfaction And Stability Among Christians In Kenya", *Quest Journals Journal Of Research In Humanities And Social Science*, sy. 8 (2017): 7.

Mahoney, daha fazla bireysel dindarlığın ve eşler arası dini benzerliğin daha düşük boşanma oranları, daha yüksek evlilik doyumu bulgusuna ulaşırken²⁰⁵, Jafari ve arkadaşları²⁰⁶, Hünler ve Gençöz ise her iki eşin de dindar olduğu çiftlerin evlilik doyum puanları, dindar olmayanlara göre daha yüksek olduğu bulgusuna ulaştı. Dahası, Arvas ve Hökelekliler evlilik doyumunun, evlilikte sorun çözme ve dindarlık arasında pozitif yönlü anlamlı ilişkiler sahip olduğunu bildirmişlerdir.²⁰⁷ Ayrıca Yılmaz, Apaydın ve Yüksel çalışmalarında yüksek dindarlığa sahip olduğunu belirten evli bireylerin evliliklerinde daha fazla mutlu olduklarını iddia ettiklerini ifade etmişlerdir.²⁰⁸

²⁰⁵ Annette Mahoney vd., “Religion in The Home in The 1980s And 1990s: A Meta-Analytic Review And Conceptual Analysis Of Links Between Religion, Marriage, And Parenting”, *Green State University Journal Of Family Psychology*, 15 Issue 4 (2001): 584.

²⁰⁶ F. Jafari vd., “Marital Satisfaction And Adherence To Religion”, *Iran Journal Of Medicine And Life*, Issue 4 (2015): 214.

²⁰⁷ Fatma Balcı Arvas ve Hayati Hökelekliler, “Dindarlık İle Evlilik Doyumu Ve Evlilikte Sorun Çözme İlişkisi Üzerine Bir İnceleme”, *Değerler Eğitimi Dergisi*, 15 (2017): 130.

²⁰⁸ Z. S.Yılmaz , H.Apaydın ve B. N. Yüksel, “Dindarlık ile Eşler Arası Uyum Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Kahramanmaraş Örneği”, *Amasya İlahiyat Dergisi*, (15), (2020) 644.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Mevcut araştırmalar dikkate alındığında dindarlığı ölçmenin zorluğundan bahsedilmekle birlikte²⁰⁹ kişinin dindarlık algısı ile onu hayatında uygulaması farklılık arzedeabilmektedir. Algılanan dindarlık ve uygulanan dindarlık arasındaki farklılık dindarlığı kağıt üzerine dökerek ölçmeyi zorlaştırmaktadır. Ancak yapılan araştırmalara bakıldığında dindarlığı ölçme ile ilgili çalışmaların devam ettiği görölmektedir.²¹⁰ Dindarlığın evlilik doyumunu üzerine etkisi ile ilgili araştırmalar incelendiğinde ise; Hünler ve Gençöz dinin, dindarlığın, yalnızca eşlerin inançlarının benzer olduğunu ve evlilik doyumuna katkıda bulunduğunu, Arvas ve Hökelekliler evlilik doyumunu, evlilikte sorun çözme ve dindarlık arasında pozitif yönlü anlamlı ilişkiler olduğunu,²¹¹ Balcı ise bireylerin dindarlık düzeylerinin artmasıyla evlilik doyumlarının da arttığı sonucuna ulaşmıştır.²¹² Araştırma sonuçlarına göre, bireyler evli oldukları kişiler ile sorun çözme, benzer inançlar ve yüksek dindarlık düzeylerine göre evlilik doyumlarının da arasında pozitif bir ilişki olduğunu söylemek mümkündür.

Bu araştırmadan elde edilen bulgulara göre,

1. Evlilik yaşamı ölçeğinden elde edilen puanların cinsiyete göre farklılaşmadığı görölmektedir ($p>0,05$). Bu bulgular evlilik doyumunu, cinsiyet açasından incelendiğinde erkeklerin evlilik doyumunu kadınlara oranla daha yüksektir şeklindeki hipotezimizi desteklememektedir. Bunun sebebinin katılımcılarımızın çoğunun ev hanımı olmasından kaynaklandığı düşünölebilir. Ev hanımı bireyler, evdeki iş bölümünün eşler tarafından geleneksel şekilde yapılması ve kadının çalışma hayatına ek olarak evdeki işleri yüklenmemesiyle kadının ya da erkeğin evlilik doyumunda bir değişiklik olmaması olarak söylenebilir. Erkek dışarda ekonomik olarak aileye katkı sağlarken

²⁰⁹ Özlem Altunsu Sönmez, “Dindarlığın Ölçölebilirliği Üzerine Geliştirilen Dindarlık Ölçekleri”, *SEFAD*, 2016 (36): 559.

²¹⁰ H. Kayıklık ve M. E. Kalgı, “Dinsel yaşayış ölçeği: Geçerlik güvenilirlik çalışması”, *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Faköltesi Dergisi (ÇÜİFD)*, 17(1) (2017): 4.

²¹¹ Fatma Balcı Arvas ve Hayati Hökelekliler, “Dindarlık İle Evlilik Doyumunu Ve Evlilikte Sorun Çözme İlişkisi Üzerine Bir İnceleme”, *Değerler Eğitimi Dergisi*, 15 (2017): 130.

²¹² Fatma Balcı Arvas, “Dindarlığın Evlilik Doyumunu Üzerindeki Etkileri Ve Değerlerin, Dindarlık Ve Evlilik Doyumunu İlişkisi Üzerindeki Arabulucu Rolü”, (Doktora Tezi, Uludağ Üniversitesi, 2017), 340.

kadın ise evdeki işleri üstlenmiş ve bu durumun da adil olduğu konusunda hemfikir olmuş olabilirler.

2. Evlilik yaşamı ölçeğinden elde edilen puanlar incelendiğinde bireylerin ekonomik durumuna göre oluşturulan gruplar arasında anlamlı şekilde farklılaşmamaktadır. ($p>0,05$). Evlilik doyumu, evlilikte ekonomik seviye arttıkça artar şeklindeki hipotezimiz doğrulanmamıştır. Bu sonucun çıkmasının sebebi, katılımcılarımızın ekonomik durum algısından kaynaklandığı söylenebilir. Ekonomik durumu çok düşük olan bölgede yaşayan bir birey diğer insanlara kıyasla kendisini düşük seviye olmasına rağmen orta seviye olarak ifade edebilmekte, öte yandan ekonomik yönden çok iyi seviyede bulunan insanların olduğu bölgede yaşayan birisi yüksek seviye ekonomik duruma sahip olmasına rağmen kendisini orta seviye olarak ifade edebilmektedir.
3. Katılımcıların öğrenim düzeylerine göre oluşturulan grupların EYÖ puanları arasında anlamlı fark yoktur ($p>0,05$). Evlilik doyumu, eşlerin öğrenim durumu yükseldikçe artar şeklindeki hipotezimiz doğrulanmamıştır. Katılımcılarımızın çoğunluğunu ilkökul, ortaokul, lise mezunu ve lisans olarak oluşturması ve yüksek lisans ve doktora mezunlarının azınlıkta olmasından kaynaklandığı söylenebilir.
4. Evlilik yaşamı ölçeğinden elde edilen puanlar bireylerin çocuk sayısına göre oluşturulan gruplara göre kaydadeğer şekilde fark olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. ($p>0,05$). Burada, evlilik doyumu, sahip olunan çocuk sayısı arttıkça azalır şeklindeki hipotezimiz doğrulanmamıştır. Bu sonuç ise, evde bulunan çocukların sayısından ziyade bulunduğu yaş aralığı ile ilgili olduğu söylenebilir. Yani bebeklik ya da ilk çocukluk çağında olan 3 çocuklu çiftlerin evlilik doyumunun, yine üç çocuklu ancak çocukları ilk yetişkinlik çağında olan çiftlerin evlilik doyumunun benzer olarak değerlendirilmesinden kaynaklandığı söylenebilir.
5. Evlilik yaşamı ölçeğinden elde edilen puanlar bireylerin evlilik sürelerine göre oluşturulan gruplara göre kaydadeğer bir farklılık görülmemiştir ($p>0,05$). Evlilik doyumunun, evlilik süresi değişkeni ile olan ilişkisinde ise ve evlilik doyumu, evlilik süresi arttıkça artar şeklindeki hipotezimiz doğrulanmamıştır. Bunun sebebi ise görücü usulüyle evlenen çiftlerin birbirini tanıma yani flört evresini evliliğin ilk yıllarında yaşaması, onların evlilikteki ilk yıllarının uzun bir flört döneminden sonra evlilik kararı

alan çiftlerin evlilikte ilk yıllarıyla farklılık göstermesinden ancak yıl olarak aynı değerlendirilmesinden kaynaklandığı söylenebilir.

6. Katılımcıların DMÖ ve EYÖ'den adıkları puanlar arasında korelasyon olup olmadığı incelendiğinde, ölçeklerden elde edilen puanlar için korelasyon katsayısı 0,201'dir. Korelasyon katsayısının anlamlılık değeri ise 0,003'tür. Veri setleri arasında pozitif yönde ve düşük düzeyde anlamlı korelasyon bulunmaktadır ($p<0,05$; $r=0,201$).²¹³ Evlilik doyumu ile dindarlık arasında doğrudan olumlu ilişki vardır şeklindeki hipotezimiz doğrulanmamıştır. Bu sonucun çıkmasının nedeni ise, katılımcılar arasında çok marjinal derecede dindar bireylerin ya da ateist bireylerin çok fazla olmamasından kaynaklandığı söylenebilir.

Evlilik doyumu ve dindarlık ilişkisi ile ilgili bu araştırmada evlilik doyumu ve öğrenim durumu, ekonomik durum vb gibi demografik değişkenler arasındaki ilişki araştırılmaya çalışılmıştır. Sonraki araştırmalarda evlilik doyumu ve kişilik özellikleri ya da evlilik öncesi beklentiler ile evlilik sonrası evlilik doyumu arasındaki ilişkiler de incelenebilir. Dahası, katılımcılar, yalnızca İç Anadolu Bölgesinden değil farklı kültürleri barındıran Ege ya da Doğu Anadolu Bölgesi gibi farklı bölgelerden evli bireyler de ankete dahil edilerek evlilik doyumu ile kültürel faktörler arasındaki ilişki de araştırmaya dahil edilebilir.

²¹³ S. Kilmen, *Eğitim araştırmacıları için SPSS uygulamalı istatistik*, (Ankara: Edge Akademi, 2015).

KAYNAKÇA

- Aslan, Cansu. “Çocuklu ve Çocuksuz Çiftlerin Evlilik Uyumu Çift Uyumu Ve Cinsel Doyumlarının Karşılaştırılması”. Yüksek Lisans Tezi, Yakın Doğu Üniversitesi, 2018.
- Akyıldız Öztürk, Yasemin. “Üniversite Öğrencilerinde Bilinç Farkındalık Düzeyi İle Dindarlık Düzeyi Arasındaki İlişki “. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, 2019.
- Allport, Gordon W. ve J. Michael Ross. “Personal Religious Orientation And Prejudice”. *Journal Of Personality And Social Psychology*, 5, (1967).
- Altuntaş, Serkan ve Emine Durmuş. “Evlilikte Problem Çözmeyi Yordayan Değişkenlerin İncelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, sy. 30, (Ocak 2018).
- Amalia, Rizqi Maulida. “Correlation Between Love And Chastity On Marital Satisfaction Among Long Distance Marriage Couples In Indonesian Muslim Population”. Master Thesis, University Of Indonesia, y.y.
- Archuleta L. Kristy, Sonya L.Britt, Teresa J. Tonn ve John E. Grable, “Financial Satisfaction And Financial Stressors In Marital Satisfaction”, *Psychological Reports*, , 108 (2) (2011).
- Arvas Balcı, Fatma ve Hayati Hökelekli. “Dindarlık ile Evlilik Doyumu ve Evlilikte Sorun Çözme İlişkisi Üzerine Bir İnceleme”. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 15 (2017).
- Arvas Balcı, Fatma. “Dindarlığın Evlilik Doyumu Üzerindeki Etkileri ve Değerlerin, Dindarlık ve Evlilik Doyumu İlişkisi Üzerindeki Arabulucu Rolü”. Doktora Tezi, Uludağ Üniversitesi, 2017.
- Batık Vural, Meryem. “Evlilikte Algılanan Sorun Çözme Becerileri ve Evlilik Doyumu.” *İnsan Ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 6, sy. 5 (2017).
- Bayle, Addisu Tegegn, Dereje Wonde Ayalewa ve Asabneh Molla Yimer. “Socio-demographic Determinants of Marital Satisfaction In Jimma Zone, Southwest Ethiopia”. *International Journal of Sociology and Anthropology*, 9(10) (2017).

- Fatma Baynal, "Evlenme Ve Boşanma Deneyimleri Arasındaki İlişkide Dindarlık Faktörünün İncelenmesi, *Darulfunun İlahiyat*, 30(1) (2019).
- Bayoğlu, Ferhat ve Abdullah Atlı. "İnönü Evlilik Tutum Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Analizleri". *Ege Eğitim Dergisi*, (15) 2 (2014).
- Bell Natasha K., Steven M. Harris, Sarah A. Crabtree, Sarah M. Allen ve Kelly M. Roberts. "Divorce Decision-Making And The Divine, *Journal Of Divorce & Remarriage*". 59:1 (2018).
- Bett, Kenya Gladys. Gladys Kiptiony ve Merecia Sirera. "Relationship between Demographic Characteristics and Marital Satisfaction for Career Couples in Kericho County Kenya". *IOSR Journal Of Humanities And Social Science (IOSR-JHSS)*, sy. 12, (2017).
- Bilgin, Abdülcélil. "Din, Dindar, Dindarlık: Özeleştirel Bir Değerlendirme". *Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, sy.2 (2014).
- Büyüköztürk Ş., *Sosyal Bilimler İçin Veri Ve Analizi El Kitabı: İstatistik, Araştırma Deseni, Spss Uygulamaları Ve Yorum*. Pegem A Yayıncılık, 2014.
- Can, Yücel ve Nazlı Buket Aksu. "Boşanma Sürecinde Ve Sonrasında Kadın". *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*. Cilt:15 Sayı:58 (Yaz-2016).
- Chinitz, Joshua G. ve Robert A. Brown. "Religious Homogamy, Marital Conflict, and Stability in Same-Faith and Interfaith Jewish Marriage". *Journal for the Scientific Study of Religion*, 40:4 (2001).
- Çağ, Pınar. "Evlilik Doyumu: Bir Model Testi". Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, 2016.
- Çağ, Pınar ve İbrahim Yıldırım Türk. "Evlilik Doyumunu Yordayan İlişkisel Ve Kişisel Değişkenler". *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4 (39) (2013).
- Çağ, Pınar ve İbrahim Yıldırım Türk. "Evlilik Doyumunda Öznel İyi Olma: Yaşam Doyumu Ve İyimserliğin Rolü". *Turkish Studies*. 13(4) (2018).
- Çatal Tekin, Meliha ve Melek Kalkan. Evli Bireylerin Evlilik Değerleri, Evlilik Doyumu ve Evlilik Tipleri. *Yaşam Becerileri Psikoloji Dergisi*, 3(6) (2019).
- Çekin, Abdulkadir. "Din Ve Eğitimin Toplumsal Yönü Üzerine Değerlendirmeler". *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 2, sy.2 (2013).

- Çelik, Metehan. "Evlilik Doyum Ölçeği Geliştirme". Doktora Tezi, Çukurova Üniversitesi, (2006).
- Corbridge, Kaylee Shron. "When to Wed? A Closer Examination of the Association Between Age of Marriage and Marital Quality" 2017. All Theses and Dissertations. 6908.
- Curtis, Taylor Kristen and Christopher G. Ellison, "Religious Heterogamy and Marital Conflict". *Journal Of Family Issues*, (May 2002).
- Deniz, Mehmet Engin, Gülgün Uzun ve Hacer Yıldırım Kurtuluş. "Evlilikte Suçu Affetme ve Yüklemenin Evlilik Doyumu Üzerindeki Yordayıcı Etkisi". *İlköğretim Online*, 18(2) (2019).
- Denli, Özgür Seyfi. "Evli Çiftlerde Eşler Arasında Algılanan Kişilik Benzerliğinin Evlilik Uyumu ve Evlilik Doyumuyla İlişkinin İncelenmesi". Yüksek Lisans Tezi, Ufuk Üniversitesi, 2016.
- Dowlatabadi, Fatemeh Hosseini, Sajjad Saadat and Sobhan Jahangiri. "The Relationship Between Religious Attitudes And Marital Satisfaction Among Married Personnel Of Departments Of Education In Rasht City". *Iran International Journal Of Advanced Studies In Humanities And Social Science*, Vol. 5 sy. 2 (2016).
- Dudley, Margaret G. ve Frederick A. Kosinski. "Religiosity and Marital Satisfaction: A Research Note." *Review of Religious Research* 32, Issue 1 (Sep., 1990).
- Durmuş, Emine ve Yasin Demir. "Uzun Evlilikler: Bir Yastıkta Kırk Yıl Long Marriages: Forty Years In A Pillow". *The Journal of International Social Research*, 8 (2015).
- Glenn, Norval D., Jeremy E. Uecker ve Robert W. B. "Later First Marriage and Marital Success". *Social Science Research* , 39 (2010).
- Fard, Mohammad Khodayari, Rouhollah Shahabi ve Saeid Akbari Zardkhaneh. "Religiosity and Marital Satisfaction ". *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 82 (2013).
- Feeney, Judith A. "Attachment, Caregiving, and Marital satisfaction". *Personal Relationships*, 3 (1996).
- Foster, C. A., W. Keith Campbell ve J. M. Twenge. "Parenthood And Marital Satisfaction: A Meta-Analytic Review". *Journal Of Marriage And Family*, (2003 Aug).

- Fowler, Chenika. "The Role Of Religious Affiliation And Attitudes In Marriage Maintenance Strategies". Master's Thesis, Utah State University , 2014.
- García, Victoria Cabrera ve Viviana Aya Gómez. "Limitations Of Evolutionary Theory In Explaining Marital Satisfaction And Stability Of Couple Relationships". *International Journal Of Psychological Research*, Issue 7 (1) (2014).
- Ghafouri, Seyyedeh Fatemeh, Saeed Ghanbari, Hajar Fallahzadeh ve Omid Shokri. "The Relation Between Marital Adjustment and Posttraumatic Growth in Infertile Couples: The Mediatory Role of Religious Coping Strategies". *J. Reprod Infertil*, 17(4) (2016).
- Gharemani, Fereshte, Mahbobeh Ahmadi Doulabi, Mohammad Eslami ve Reza Shekarriz Foumani. "Correlation Between Number And Gender Composition Of Children And Marital Satisfaction In Women Presenting To Health Centers In Tehran". *J. Psychiatry Behav Sci*, 11(2) (2017).
- Gondal, Muhammad Usama, Irsa Fatima Makhdoom ve Najma Iqbal Malik. "Moderating Role Of Trust Within The Relationship Between Machiavellianism And Marital Satisfaction". *Fwu Journal Of Social Sciences*, 14 Issue 1 (2020).
- Goodman, Michael A. ve David C. Dollahite. "How Religious Couples Perceive The Influence Of God In Their Marriage". *Review Of Religious Research*, 48 sy.2 (2006).
- Gorchoff Sara M., Oliver P. John, Ravenna Helson, "Contextualizing Change in Marital Satisfaction During Middle Age: An 18-Year Longitudinal Study", *Psychological Science*.; 19 (11) (2008).
- Grych ve Fincham (1990), Korkut, Yeşim ve Gül Şendil. 'Evli Çiftlerdeki Çift Uyumu ve Evlilik Çatışmasının Demografik Özellikler Açısından İncelenmesi'. *Psikoloji Çalışmaları*, 28 (2012).
- Haylı, R. G., E. Durmuş ve A.Kış. Evlilik Doyumunun Cinsiyet Açısından İncelenmesi: Bir Meta-Analiz Çalışması. *Journal of Human Sciences*, 14(4), (2017).
- Hoge, D. A. "Validated Intrinsic Religious Motivation Scale". *Journal for the Scientific Study of Religion*, (1972).

- Holly, Winfield. "Marriage: A Review Of The Documented State Of The Union In England". *Civitas: Institute For The Study Of Civil Society*, Feb. 2016.
- Honors, Nina Nelson. "Religion, Coping And Marital Satisfaction". Master's Thesis, Vanderbilt University, 2008.
- Hünler, Olga S. ve Tülin Gençöz. "The Effect Of Religiousness On Marital Satisfaction: Testing The Mediator Role Of Marital Problem Solving Between Religiousness And Marital Satisfaction Relationship". *Contemporary Family Therapy*, 27(1) (2005).
- Hünler, Olga S. ve Tülin Gençöz. "Boyun Eğici Davranışlar Ve Evlilik Doyumu İlişkisi: Algılanan Evlilik Problemleri Çözümünün Rolü". *Türk Psikoloji Dergisi*, sy. 18 (51) (2003).
- Jackson Jeffrey B., Richard B. Miller, Megan Oka ve Ryan G. Henry. "Gender Differences In Marital Satisfaction: A Meta-Analysis". *Journal Of Marriage And Family*, 76 sy. 8 (2014).
- Jafari F., Neisani Samani L, N. Fatemi, S. Ta'avoni ve J. Abolghasemi. "Marital Satisfaction And Adherence To Religion". *Iran Journal Of Medicine And Life*, Issue 4 (2015).
- Jeffry H. Larson ve Thomas B. Holman. "Premarital Predictors of Marital Quality and Stability". *Family Relations* 43, Issue 2 (1994).
- Jeries, Naheel. "Marital Satisfaction As Perceived by Wives". *Home Economics Research Journal*, 7, Issue 4 (1979).
- Jose, Orathinkal ve Vansteenwegen Alfons. "Do Demographics Affect Marital Satisfaction?" *Journal Of Sex & Marital Therapy*, 33:1 (2007).
- Kapısız, Satı, Fulya Akgül Gök, Nafiye Yılmaz, Sevgi Özcan ve Duyan Veli. "İnfertil Çiftlerde Evlilik Doyumu ve Evlilik Doyumunu Etkileyen Faktörler". *Çukurova Med Journal*, 2019; 44(3).
- Karşlı, Necmi. "Öfke Kontrolü Ve Dindarlık İlişkisi, Erzurum Örneği". Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi, 2011.
- Kayıklık, Hasan ve Ahmet Rıfat Geçioğlu. "Dindarlık Ve Evlilik Uyumu İlişkisi: Evli Bireyler Üzerine Bir İnceleme". *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, sy.1 (2019).

- Kayıklık, Hasan. “Bireysel Dindarlığın Boyutları Ve İnanç-Davranış Etkileşimi”. *İslami Araştırmalar Dergisi*, sy.3 (2006).
- Kayıklık, Hasan ve Kalgı, M. E. (2017). “Dinsel yaşayış ölçeği: Geçerlik güvenirlik çalışması”. *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi (ÇÜİFD)*, 17(1).
- Kilmen S., *Eğitim araştırmacıları için SPSS uygulamalı istatistik*, Ankara: Edge Akademi. 2015.
- Kefalas, Maria Frank, F. Furstenberg, Patrick J. Carr ve Laura Napolitano. “Marriage Is More Than Being Together: The Meaning Of Marriage For Adults”. *Journal Of Family Issues*, Feb.2011.
- Khabani, Mohsen, Asgar Aghaie ve Mohasen Golparvar. “The Relationship Between Dimensions Of Psychological Well-Being And Different Kinds Of Marriage”. *Reef Resources Assessment And Management Technical Paper*, 40 (2014).
- Kim, Youngmee, Larry Seidlitz, Youja Ro, James S. Evinger ve Paul R. Duberstein. “Spirituality And Affect: A Function Of Changes In Religious Affiliation”. *Personality And Individual Differences*, sy. 37 (2004).
- Kimter, Nurten. “İlgili–Seven Anne-Baba Tutumları İle Din ve Dindarlık Arasındaki İlişki Üzerine”. *Dini Araştırmalar*, 18 sy. 46 Ocak-Haziran 2015.
- King, Anna S. ve Paul Hedges. “What Is Religion? Or, What Is It We Are Talking About?” *Controversies In Contemporary Religion*, Santa Barbara, Ca: Praeger: 6.
- Kinnunen, U. ve T. Feldt. “Economic Stress And Marital Adjustment Among Couples: Analyses At The Dyadic Level”. *European Journal Of Social Psychology*, 34(5) (2004).
- Korkut, Yeşim ve Gül Şendil. “Evli Çiftlerdeki Çift Uyumu ve Evlilik Çatışmasının Demografik Özellikler Açısından İncelenmesi”. *Psikoloji Çalışmaları*, 28 (2012).
- Koyuncu, Ahmet Burak. “Evli Bireylerde Öznel Mutluluk Ve İlişkisel Mutluluğun Evlilik Doyumuna Etkisi”. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, 2019.
- Kowsar, Heena ve Abdul Rahim. “Assessment On Marital Adjustment Of Men With Respect To Their Length Of Marital Life, Level Of Education And Income Levels”. *International Journal Of Advance Research, Ideas And Innovations In Technology*, 5 Issue 1 (2019).

- Köse, Ali ve Ali Ayten. “Din Psikolojisi”. İstanbul: Timaş Yayınları, 2014.
- Kurt, Abdurrahman. “Sosyolojik Din Tanımları Ve Dine Teolojik Bakış Sorunu”. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 17, sy.2, (2008).
- Mahoney, Annette, Kenneth I. Pargament, Aaron Murray Swank ve Nichole Murray Swank. “Review Of Religious Research”. *Religious And Spiritual Development: Special Issue*, 44, sy. 3, (2003).
- Mahoney, Annette, Kenneth I. Pargament, Nalini Tarakeshwar ve Aaron B. Swank. “Religion in The Home in The 1980s And 1990s: A Meta-Analytic Review And Conceptual Analysis Of Links Between Religion, Marriage, And Parenting”. *Green State University Journal Of Family Psychology*, 15 Issue 4 (2001).
- Manay, Jamiah, Arena Che Kassim, Suzana Hoesni, Salina Nen, Fazilah Idris ve Fatiah Ghazali. “The purpose of Marriage Amoni Sinile Malaysian Youth”. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 82 (2013).
- Manusov, Valerie ve Spitzberg Brian. “Attribution Theory Finding Good Cause in the Search for Theory”. *Engaging Theories in Interpersonal Communication: Multiple Perspectives*, (2008).
- Mullins, David F. “The Effects Of Religion On Enduring Marriages”. *Open Access Journal*, 5(2) (2016).
- Murray Kathleen A. “Religion And Divorce: Implications And Strategies For Counseling”. *The Family Journal: Counseling And Therapy For Couples And Families*, Vol. 10 No. 2 (April 2002).
- Nakonezny, Paul A. and Wayne H. Denton. “Marital Relationships: A Social Exchange Theory Perspective”. *The American Journal Of Family Therapy*, 36 (2008).
- Nelson, Samantha J. “Housing Factors Associated with Marital Satisfaction”. *All Graduate Theses and Dissertations*, 960 (2011).
- Nihayah, Zahrotun, Yufi Adriani and Zulfa Indira Wahyuni. ”Religiosity And The Type Of Love; The Relation With Marital Satisfaction”. *Ipedr*, 53 (2012).
- Onyishi, Ernest I., Piotr Sorokowski, Agnieszka Sorokowska and R. Nathan Pipitone. “Children And Marital Satisfaction In A Non-Western Sample: Having More

- Children Increases Marital Satisfaction Among The Igbo People Of Nigeria”. *Evolution and Human Behaviour*, 33:6 (2012).
- Özşirin, Gülşah. “Evli Çocuklu Çiftler ile Evli Çocuksuz Çiftlerin Evlilik Doyumu Ve Depresyon Düzeylerinin Karşılaştırılması”. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi, 2019.
- Paprzycka Emilia, Wojciech Polec ve Edyta Mianowska. “Religiosity As A (Non-)Necessary And (Non-)Sufficient Condition For The Permanence Of Marriage. Conditions For The Decision To Divorce In Poland”. *Journal Of Divorce & Remarriage*. 61:2, (2020).
- Perry, Samuel L. “Spouse’s Religious Commitment And Marital Quality: Clarifying The Role Of Gender”. *Social Science Quarterly* (2015).
- Pınar Çağ ve İbrahim Yıldırım. “Bazı Sosyo-Demografik Değişkenlere Göre Evli Bireylerin Evlilik Doyum Düzeyleri: Bir Profil Çalışması”. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 17 (2018).
- Rostami, A., M. Ghazinour, L.Nygren, and J. Richter. “Marital Satisfaction With A Special Focus On Gender Differences In Medical Staff In Tehran”. *J. Fam.*, Issue 35 (2014).
- Rusu, Petruta P. ve Maria N. Turluçu. “Psikolojik Araştırmalarda Dindarlığa Yaklaşım Tarzları”. Çev.: Fatma Kırman. Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 17 (1) (2017).
- Sabatelli, Ronald M. “Exploring Relationship Satisfaction: A Social Exchange Perspective on the Interdependence between Theory, Research and Practice”. *Family Relations*, 37, Issue 2, April, 1988.
- Saginak, Kelli A. ve M. Alan Saginak. “Balancing Work And Family: Equity, Gender, And Marital Satisfaction”. *The Family Journal: Counseling And Therapy For Couples And Families*, 13 Issue 2, (2005).
- Salovey, P., B. T. Bedell, J. B. Detweiler, ve J. D. Mayer. *Coping intelligently: Emotional intelligence and the coping process*. In C. R. Snyder (Ed.). *Coping: The psychology of what works*. New York: Oxford University Press, 1999.
- Sevindik, Durmuş. “Orta Yaş Dönemi Bireylerde Dindarlık- Mutluluk İlişkisi: Denizli Örneği”. Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, 2015.

- Sezen, Abdulvahid. Çev. Michal Stríženec. Dindarlık Ve Bilişsel Süreçler. *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 10, sy.3 (2010).
- Sorokowski, P, A.K. Randall, A. Groyecka, T. Frackowiak, K. Cantarero, P. Hilpert, K. Ahmadi, A.M. Alghraibeh, R. Aryeetey, A. Bertoni, K. Bettache, M. Błazejewska, G. Bodenmann, T.S. Bortolini, C. Bosc, M Butovskaya, F.N. Castro, H. Cetinkaya, D. Cunha, D. David, O.A. David, A.C.D. Espinosa, S. Donato, D. Dronova, S. Dural, M. Fisher, A.H. Akkaya, T. Hamamura, K. Hansen, W.T. Hattori, I. Hromatko, E. Gulbetekin, R. Iafrate, B. James, F. Jiang, C.O. Kimamo, F. Koç, Krasnodebska A, A. Laar, F.A. Lopes, R. Martinez, N. Mesko, N. Molodovskaya, K.M. Qezeli, Z. Motahari, J.C. Natividade, J. Ntayi, O. Ojedokun, M.S.B. Omar-Fauzee, I.E. Onyishi, B. Özener, A. Paluszak, A. Portugal, A. Realo, A.P. Relvas, M. Rizwan, A.L. Sabiniewicz, S. Salkicević, I. Sarmány-Schuller, E. Stamkou, S. Stoyanova, D. Šukolová, N. Sutresna, M Tadinac, A. Teras, E.L.T. Ponciano, R. Tripathi, N. Tripathi, M. Tripathi, M.E. Yamamoto, G. Yoo and A. Sorokowska. “Marital Satisfaction, Sex, Age, Marriage Duration, Religion, Number of Children, Economic Status, Education, and Collectivistic Values: Data from 33 Countries”. *Frontiers in psychology* 1199, 8, July 2017.
- Sönmez Altunsu, Özlem. “Dindarlığın Ölçülebilirliği Üzerine Geliştirilen Dindarlık Ölçekleri”. *Sefad*, sy.36 (2016).
- Stafford, Laura, Prabu David ve Sterling Mcpherson. “Sanctity Of Marriage And Marital Quality”. *Journal Of Social And Personal Relationships*. Vol. 31 Sy.1 (2014).
- Stone, Emily A. ve Todd K. Shackelford, “Marital Satisfaction”, *Encyclopedia Of Social Psychology*, Sage Publications, 2006.
- Sümer, Sariye ve Tolga Arıçak. “Romantik İlişkilerde Bağlanma Stilleri, Romantik Kıskançlık Ve İlişki Doyumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”. *Psikoloji Araştırmaları*, 3(6) (2018).
- Şakar, Fatma. “Malatya’da Yaşayan Kadın Çalışanların İş-Aile Yaşam Çatışmasının Dindarlıkla İlişkisi Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma”. Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi, 2019.
- Şirin, Turgay. “Evli Çiftlerin Evlilik Uyumları İle Dini Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi “. *Turkish Studies*, 13: 3 (2018).

- Tabachnick, B. G. ve Fidell, L. S. *Using Multivariate Statistics (6th Ed.)*, (Boston: Allyn And Bacon, 2013).
- Tanrıverdi, Hasan, “Din-Kültür İlişkisi Üzerine Bir Değerlendirme”. *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, sy.8 (3) (2018).
- Tarakeshwar, Nalini ve Kenneth I. Pargament. “Religious Coping in Families of Children with Autism”. *Focus On Autism And Other Developmental Disabilities*, 16 Issue 4 (Winter, 2001).
- Taysitürk, Ebru, “Evlilikte Bağışlama: Evlilik Uyumu Ve Yüklemelerin Rolü”, *Psikoloji Dergisi*, 25 (65) (2010).
- Tezer, Esin. “Evlilik İlişkisinden Sağlanan Doyum: Evlilik Yaşamı Ölçeği”. *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2, sy.7 (1996).
- Topuz, İlhan. “Dinî Değerlerin Karar Alma Süreçlerindeki Etkisi”. *Marife Dini Araştırmalar Dergisi*, sy.3 (2013).
- Tutarel, Kışlak. Şennur ve Şeyma Çavuşoğlu. “Evlilik Uyumu, Bağlanma Biçimleri, Yüklemeler ve Benlik Saygısı Arasındaki İlişkiler”. *Aile Ve Toplum*, 3 (9) (2006).
- Twenge, Jean M., W. Keith Campbell ve Craig A. Foster. ”Parenthood and Marital Satisfaction: A Meta- Analytic Review”. *Journal of Marriage and Family*, 65 (Aug 2003).
- Uçar, Emine. “Psikolojik İyi Oluş Yordayıcısı Olarak Dindarlık, Evlilik Doyumu Ve Problem Çözme”. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Ticaret Üniversitesi, 2018.
- Ungureanu, Ileana ve Jonathan G. Sandberg. “‘Broken Together’: Spirituality and Religion as Coping Strategies for Couples Dealing with the Death of a Child: A Literature Review with Clinical Implications”. *Contemporary Family Therapy*, 32 (2010).
- Vanover, Bradley R. "Important Factors in Marital Success and Satisfaction: Marriage Counselors' Perspectives". Phd diss., St. Catherina University, 2016.
- Yeganeh, Taiebeh ve Hassan Shaikhmahmoodi. “Role of Religious Orientation in Predicting Marital Adjustment and Psychological Well-Being”. *Sociology Mind* , 3, Issue 2 (2013).
- Yalçın, Hatice. “Evlilik Uyumu İle Sosyodemografik Özellikler Arasındaki İlişki”. *Eğitim Ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 3 sy.1 (Şubat 2014).

- Yıldız, M. A. ve G. Çevik Büyükşahin. “Evli Bireylerin Evlilik Doyumlarının Ve Yaşam Doyumlarının İncelenmesi”. *International Journal of Human Sciences*, 13(1) (2016).
- Yılmaz Z. S., Apaydın H. ve Yüksel B. N. “Dindarlık ile Eşler Arası Uyum Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Kahramanmaraş Örneği”. *Amasya İlahiyat Dergisi*. (15), (2020).
- Webbo, Roselyne Kyambi, Michael Kihara ve Michelle Karume. “The Influence of Religiosity on Marital Satisfaction and Stability Among Christians in Kenya”. *Quest Journals Journal of Research in Humanities and Social Science* , Issue 8 (2017).

EKLER

EK-1 Kişisel Bilgi Formu

Sayın Katılımcı,

Bu anket formu, dindarlığın evlilik doyumuna etkisini araştırmak amaçlı hazırlanmıştır. Dindarlığın evliliğe etkisini tespit etmeye yönelik sorular vardır. Anket sorularına vereceğiniz cevaplar tamamen bilimsel amaçlı kullanılacaktır. Sorulara vereceğiniz cevaplara göstereceğiniz ilgi ve samimiyet için teşekkür ederiz. Sorulara uygun en doğru cevapları vermeniz rica olunur.

Bize zaman ayırdığınız için teşekkür ederiz.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. Cinsiyetiniz

Kadın (.....) Erkek(.....)

2. Yaşınız

20-25(.....) 26-30(.....) 31-35(.....) 36-40 (.....) 41-45(.....) 46-50(.....)

3. Evlilik süresi

..... yıl

4. Çocuk sayısı

(.....)

5. Eğitim durumunuz

İlk (.....) Orta(.....) Lise (.....) Lisans (.....) Yüksek Lisans (.....)

Doktora(.....)

6. Ekonomik olarak kendinizi nasıl hissediyorsunuz?

Düşük (.....) Orta (.....) Yüksek (.....)

7. Yaşamın büyük çoğunluğunun geçirildiği yer,

Köy (.....) İlçe (.....) İl (.....)

EK-2 Evlilik Yaşamı Ölçeği

Prof. Dr. Esin Tezer

Aşağıda evlilik yaşamına ilişkin 10 cümle bulunmaktadır. Bu cümlelerden her birinin altında da "kesinlikle katılmıyorum", "katılmıyorum", "kararsızım", "katılıyorum" ve "kesinlikle katılıyorum" seçenekleri yer almaktadır. Her cümleyi dikkatle okuyunuz ve sizin evlilik yaşamınıza uyan seçeneği çarpı (X) koyarak işaretleyiniz.

1. Evlilikten beklediklerimin çoğu gerçekleşti.

() Kesinlikle katılmıyorum () Katılmıyorum () Kararsızım () Katılıyorum () Kesinlikle katılıyorum

2. Evliliğimizdeki engellerin aşılabilir olduğunu düşünüyorum.

() Kesinlikle katılmıyorum () Katılmıyorum () Kararsızım () Katılıyorum () Kesinlikle katılıyorum

3. Evliliğimizi çok anlamlı buluyorum.

() Kesinlikle katılmıyorum () Katılmıyorum () Kararsızım () Katılıyorum () Kesinlikle katılıyorum

4. Evliliğimizde giderek eksilen heyecan beni rahatsız ediyor.

() Kesinlikle katılmıyorum () Katılmıyorum () Kararsızım () Katılıyorum () Kesinlikle katılıyorum

5. Evliliğimiz zaman zaman bana bir yük gibi geliyor.

() Kesinlikle () Katılmıyorum () Kararsızım () Katılıyorum () Kesinlikle katılmıyorum katılıyorum

6. Huzurlu bir ev yaşamım var.

() Kesinlikle () Katılmıyorum () Kararsızım () Katılıyorum () Kesinlikle katılmıyorum katılıyorum

7. Evliliğimiz her geçen gün daha iyiye doğru gitti.

() Kesinlikle () Katılmıyorum () Kararsızım () Katılıyorum () Kesinlikle katılmıyorum katılıyorum

8. Bizim ilişkimiz ideal bir karı-koca ilişkisidir.

() Kesinlikle () Katılmıyorum () Kararsızım () Katılıyorum () Kesinlikle katılmıyorum katılıyorum

9. Eşim benim için aynı zamanda iyi bir arkadaştır.

() Kesinlikle () Katılmıyorum () Kararsızım () Katılıyorum () Kesinlikle katılmıyorum katılıyorum

10. Başbaşa kaldığımız zaman benim canım hiç sıkılmaz.

() Kesinlikle () Katılmıyorum () Kararsızım () Katılıyorum () Kesinlikle

EK-3 Deruni Dindarlık Ölçeği

Deruni Dini Motivasyon Ölçeği

1. Fikrime çok aykırı
2. Fikrime aykırı
3. Kararsızım
4. Fikrime uygun
5. Fikrime çok uygun

- İncam bütün hayatımı kapsar. 1 2 3 4 5
- Hayatımda Allah'ın varlığını (tecrubi olarak) hissediyorum 1 2 3 4 5
- Bir kimse her önemli aşamasında Allah'ın hidayetini (rehberliğini)istemelidir 1 2 3 4 5
- İncam bazı durumlarda fiilerimi kısıtlar. 1 2 3 4 5
- Benim için hiçbir şey, (yapabildiğim en iyi bir şekilde) Allah'a ibadet etmekten daha önemli değildir. 1 2 3 4 5
- Dinimi diğer bütün dünyevi işlerimin üzerinde tutmaya azami gayret sarf ederim. 1. 2 3 4 5
- Dini inançlarım hayata bakış açımı belirler 1 2 3 4 5
- Ahlaki bir hayat yaşadığım sürece neye inandığım o kadar önemli değil. 1 2 3 4 5

- Dini değerlerin (inançların) günlük işlerimi etkilemesine izin vermem. 1 2 3 4 5
- Hayatta dinden çok daha önemli Şeyler olduğuna inanıyorum. 1 2 3 4 5

